

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSİ ANABİLİM DALI**

**KİTLESEL FONLAMA PLATFORMLARININ İSLAMİ FİNANS
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Büşra AKTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Hakan ASLAN

TEMMUZ - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KİTLESEL FONLAMA PLATFORMLARININ İSLAMİ
FİNANS AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra AKTAŞ

Enstitü Anabilim Dalı: İslam Ekonomisi ve Finansı

“Bu tez 23/07/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Hakan ASLAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERGUN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Ali Can YENİCE	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Büşra AKTAŞ

23/07/2024

ÖNSÖZ

Çalışmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Hakan Aslan'a ve eğitim hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen sevgili aileme teşekkürlerimi sunarım.

Büşra AKTAŞ

23/07/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
GRAFİK LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix

GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KİTLESEL FONLAMA (CROWDFUNDİNG).....	4
1.1. Fintek (Finansal Teknoloji)	4
1.2. Kitle Fonlaması	4
1.3. Kitle Fonlaması Tarafları.....	5
1.3.1. Girişimci	5
1.3.2. Yatırımcı	6
1.3.3. Platformlar	6
1.4. Kitle Fonlaması Çeşitleri	6
1.4.1. Bağışa Dayalı Kitle Fonlaması	6
1.4.2. Ödüle Dayalı Kitle Fonlaması	7
1.4.3. Paya Dayalı Kitle Fonlaması	7
1.4.4. Borca Dayalı Kitle Fonlaması.....	8
1.5. Türkiye’de Kitle Fonlaması.....	8
1.5.1. Türkiye’de Paya Dayalı Kitle Fonlamasına Genel Bir Bakış	9
BÖLÜM 2: İSLAMİ KİTLESEL FONLAMA	13
2.1. İslami Fintekler.....	13
2.2. Kitle Fonlaması ve İslami Finans	15
2.2.1. Mudarebe (Emek - Sermaye) Ortaklığı	16
2.2.2. Müşareke.....	17
2.2.3. Karz-ı Hasen	17
2.2.4. Hibe.....	18
2.3. İslami Finans Perspektifinden Kitle Fonlaması Türleri.....	18
2.4. AAOIFI Kitle Fonlaması Standardı.....	23

2.5. İslami Kitle Fonlaması Platform Örnekleri	25
2.5.1. Ethis	25
2.5.1.1. Ethis Malezya	26
2.5.1.2. Ethis Endonezya	27
2.5.1.3. Global Sadaqah	27
2.5.2. LaunchGood.....	28
2.5.3. Kapital Boost	28
2.5.4. Qardus	29
2.5.5. Kitabisa	30
2.5.6. Shafiq	30
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE LİTERATÜR	31
3.1. Literatür Araştırması.....	31
3.1.1. İslami Finans Açısından Kitle Fonlaması	31
3.1.2. İslami Finans Açısından Paya Dayalı Kitle Fonlaması.....	33
3.2. Araştırma Yöntemi ve Deseni	35
3.2.1. Nicel Araştırma Yöntemi	36
3.2.2. Nitel Araştırma Yöntemi	36
3.3. Veri Toplama Teknikleri	37
3.3.1. Mülakat	37
3.4. Verilerin Analizi	38
3.5. Nitel Verilere Ait Bulgular	39
3.5.1. Kitle Fonlaması Sistemine İlişkin Genel Değerlendirme	39
3.5.1.1. Mevcut Platformların Değerlendirilmesi	39
3.5.1.2. Kitle Fonlamasının Start-up ve Girişimci Açısından Faydaları	42
3.5.2. İslami Finans Açısından Değerlendirme.....	44
3.5.2.1. Modellerin İslami Finans Açısından Değerlendirilmesi	44
3.5.2.2. İslami Finansa Uyumlu Bir Sistem İçin Gereklilikler (Yönetişim, İşleyiş, Mevzuat)	47
3.5.2.3. İslami Finans Ekosistemine Katkısı	50
3.5.2.4. Sosyal Finansa Etkileri.....	51
3.5.3. Paya Dayalı Fonlama Özelinde Değerlendirme.....	53

3.5.3.1. Sözleşmeler Açısından Değerlendirme (Girişimci, Yatırımcı ve Aracı Kuruluşlar)	53
3.5.3.2. Şirket Kriterleri	56
3.5.4. Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehdit Oluşturabilecek Yönler Açısından Değerlendirme	59
3.5.4.1. Güçlü ve Fırsat Oluşturan Yönler	59
3.5.4.2. Zayıf ve Tehdit Oluşturan Yönler	61
3.5.5. Bulguların Değerlendirilmesi ve Tartışma	64
3.6. Nicel Verilere Ait Bulgular ve Değerlendirme.....	71
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	78
ÖZGEÇMİŞ	85

KISALTMALAR

AAOIFI	: Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş	: Anonim Şirket
IFN	: Islamic Finance News
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
P2P	: Peer to Peer
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kitle Fonlaması İçin Sunulan Bir Tipoloji.....	8
Tablo 2: SPK Tarafından Kitle Fonlaması Faaliyetinde Bulunmak Üzere Listeye Alınan Platformlar	9
Tablo 3: İslami Finteklerin Fırsat ve Zorlukları	14
Tablo 4: İslami Kitle Fonlaması Sistemi	16
Tablo 5: Katılımcılara Dair Açıklamalar	38
Tablo 6: Platformlardan Seçilerek İncelenen Bazı Projelerin Genel Faaliyet Alanları. 73	

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Karz-ı Hasen’e Dayalı Kitle Fonlamanın Yapısı	20
Şekil 2: Mudarebe Odaklı Kitle Fonlaması İçin Önerilen Bir Model.....	21
Şekil 3: Paya Dayalı Kitle Fonlaması İçin Şer’i Yönetişim Çerçevesi	22
Şekil 4: İslami Kitle Fonlamanın Karşılaştığı Zorluklar	23
Şekil 5: Ethis Kitle Fonlaması Çeşitleri	26
Şekil 6: Kapital Boost Varlık Alım Finansmanının İşleyişi	29
Şekil 7: Temaların Belirlenmesi.....	39
Şekil 8: Model Üzerinden Platformların Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi	70
Şekil 9: Seçilen Platformlardaki Projelere Ait Eklenen Farklı Finansal Göstergeler	72

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Kitle Fonlaması Yatırımcı Sayısı.....	11
Grafik 2: Kitle Fonlaması Toplam Yatırım Miktarı.....	11
Grafik 3: İslami Fintek Şirketleri Faaliyet Alanları	15
Grafik 4: Ülkelere Göre İslami Kitle Fonlaması Platformlarının Dağılımı	25

ÖZET	
Başlık: Kitlesele Fonlama Platformlarının İslami Finans Açısından Değerlendirilmesi	
Yazar: Büşra AKTAŞ	
Danışman: Doç. Dr. Hakan ASLAN	
Kabul Tarihi: 23/07/2024	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 85 (ana kısım)
Kitlesele fonlama platformları, gelişen fintek (finansal teknoloji) sistemi ile birlikte mevcut geleneksel yöntemlere alternatif olarak yenilikçi bir finansman hizmeti sunmaktadır. Bu platformlar girişimcileri, şirketleri ve yatırımcıları bir araya getirerek projelerini gerçekleştirme imkânı sağlamaktadır. Bu bağlamda, İslami finansa uygun kitlesele fonlama platformlarının oluşturulması; sosyal girişimciliğin, yenilikçi fikirlerin ve işletmelerin desteklenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, kitle fonlamasının işleyişine ve mevcut İslami kitlesele fonlama platformlarının incelenmesine yer verilerek Türkiye'deki kitle fonlaması kurumlarının İslami finans açısından değerlendirilmesi yapılmış ve İslami kitle fonlaması ekosisteminin geliştirilmesi için öneriler sunulması amaçlanmıştır. Çalışma hem nicel hem de nitel veriler kullanılarak ele alındığı için yöntem olarak karma araştırma yöntemi belirlenmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda, mevcut uygulamaların uygunluğunu değerlendirmek ve İslami finansa uyumlu platformlar için görüşlerini almak amacıyla bu alanda uzman kişiler ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Nicel boyutunda ise, Türkiye'de fonlanan paya dayalı kitle fonlaması projelerinin TKBB ve AAOIFI standartları kapsamında analiz edilerek, fonlanan projelerin kriterler açısından uyumluluğunun incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma sonucunda, toplanan veriler ile araştırma sorularına yönelik öneriler geliştirilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bulgularda; İslami finansa uyumlu kitle fonlaması platformları için denetim ve yönetim mekanizması önerileri sunulmuş ve platformların sorunları değerlendirilmiştir. Kitle fonlaması projelerinin İslami finansa uyumluluklarının incelenmesi noktasında; mevcut standartların tüm aşamalar için yeterli olmadığı ve projelerin finansal göstergelerinin kitle fonlamasına özel kriterler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Kitle Fonlaması, İslami Finans, Kitle Fonlaması Platformları, Fintek	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Evaluation of Crowdfunding Platforms from Islamic Perspective	
Author of Thesis: Büşra AKTAŞ	
Supervisor: Assoc. Prof. Hakan ASLAN	
Accepted Date: 23/07/2024	Number of Pages: ix (pre text) + 85 (main body)
Crowdfunding platforms, together with the developing fintech system, offer an innovative financing service as an alternative to existing traditional methods. These platforms bring together entrepreneurs, companies and investors and provide them with the opportunity to realize their projects. In this context, the creation of crowdfunding platforms in line Islamic finance is important in terms of support social entrepreneurship, innovative ideas and businesses. In this study, the functioning of crowdfunding and examination of existing Islamic crowdfunding platforms are included, crowdfunding institutions in Turkey are evaluated in terms of Islamic finance, and it is aimed to offer suggestions for the development of the Islamic crowdfunding ecosystem. Since the study used quantitative and qualitative data, the mixed research method was determined as the method of this study. In the qualitative aspect of the research, interviews were conducted with experts in this field in order to evaluate the suitability of current practices and to obtain their opinions for platforms compatible with Islamic finance. In the quantitative aspect of the research, it was aimed to analyze equity – based crowdfunding projects funded in Turkey within the scope of TKBB and AAOIFI standards and to examine the compliance of funded projects in terms of criteria. As a result of the research, evaluations were made by developing suggestions for the research questions based on the collected data. In the findings, audit and governance mechanism suggestions were presented for crowdfunding platforms compatible with Islamic finance and the problems of the platforms were evaluated. In terms of examining the compatibility of crowdfunding projects with Islamic finance, it was concluded that the current standards were not sufficient for all stages and that the financial indicators of the projects should be evaluated within the scope of crowdfunding - specific criteria.	
Keywords: Crowdfunding, Islamic Finance, Crowdfunding Platforms, Fintech	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu ve Önemi

Kitle fonlaması; bir ürünün, projenin veya fikrin çok sayıda farklı kişiler tarafından küçük miktarlarla finanse edilmesi anlamına gelmektedir. Geleneksel finansal sistemde girişimcilerin finansman ihtiyaçlarını elde etme yöntemlerinde bazı zorluklar yaşadığı görülmektedir. Bu noktada kitle fonlaması; girişimcilerin, start-up ve küçük-orta büyüklükteki işletmelerin ihtiyacı olan finansmana erişmesine imkan ve kolaylık sağlayan alternatif bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz fintek sisteminin gelişmesi ile bu yönetime olan ilgi de giderek artmaktadır. Ülkemizde de farklı modellerde kitle fonlaması platformlarının bulunmasıyla beraber; paya dayalı kitle fonlamasıyla ilgili tebliğle birlikte özellikle bu modeldeki platformların sayısı hızla artmaya başlamıştır. Bu bağlamda; kitle fonlaması modellerinin işleyişi, İslami finans açısından değerlendirilmesi ve mevcut platformların incelenmesi çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Kitle fonlaması sisteminin proje sahibi kişileri veya şirketleri desteklemesi, finansman ihtiyacı olan girişimciler açısından önemli bir fırsattır. Ayrıca bağış ve ödül modelli kitle fonlaması yöntemi de sosyal finansın gelişmesi bağlamında oldukça değerli bir destek sağlamaktadır. Bu noktada çalışmanın konusu, İslami finans hassasiyetiyle hareket eden girişimciler ve yatırımcılar için önemlidir. Özellikle birçok start-up ilk aşamada finansmana ulaşmakta zorluk çekmektedir. Bu bağlamda çalışmada paya dayalı kitle fonlaması platformlarının, yapılan mülakatlar ve incelemeler ile detaylı şekilde değerlendirilmesi; bu alana katkı sağlaması ve öneriler sunulması açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Soruları

Çalışmada kitle fonlaması platformlarının işleyişi, İslami kitle fonlaması ve ülkemizdeki kitle fonlaması modellerinin İslami finans açısından uygulanabilirliği başlıkları ele alınmıştır. Mevcut platformların İslami finans kriterlerine göre nasıl değerlendirilmesi gerektiği ve bu kriterlere uygun bir kitle fonlaması için hangi düzenlemelerin geliştirilebileceği problemi, çalışmanın ana sorularının oluşmasını sağlamıştır. Bu bağlamda çalışma boyunca aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır.

- Kitle fonlaması modelleri İslami finans açısından nasıl değerlendirilmektedir?
- Kitle fonlaması platformlarının İslami finans ekosistemine etkisi nedir?
- Mevcut kitle fonlaması platformları İslami finans kriterleri açısından nasıl değerlendirilir?
- Ülkemizde bulunan kitle fonlaması platformlarının geleceği nasıl görülmektedir?
- Kitle fonlaması platformlarındaki projelere yatırım sürecinde hangi kriterlere ve hassasiyetlere dikkat edilerek yatırım yapılmalıdır?
- İslami kitle fonlaması platformları için nasıl bir şer'i yönetim ve denetim mekanizması geliştirilebilir?
- Kitle fonlamasının yatırımcı ve girişimci açısından fayda ve zarar oluşturabileceği yönleri nelerdir?
- Kitle fonlamasının yatırımcı ve girişimci açısından fırsat ve tehdit oluşturabilecek yönleri nelerdir?

Tüm bu soruların birleşiminde çalışmanın temel araştırma sorusu ortaya çıkmıştır: İslami finansa uyumlu kitle fonlaması modellerinin incelenmesi kapsamında; ülkemizdeki kitle fonlaması platformları İslami finans açısından değerlendirilerek mevcut platformlara nasıl bir mekanizma ve kriterler önerilebilir? Paya dayalı platformlardaki şirketler, standartlar kapsamında nasıl değerlendirilmelidir?

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada karma yöntem kullanılarak nitel ve nicel veriler bir arada değerlendirilmiştir. Karma yöntem sayesinde, araştırma sorularının daha somut şekilde cevaplanması amaçlanmıştır. Nicel kısımda, mevcut kitlesel fonlama platformlarının işleyişleri TKBB'nin ilgili katılım standardı ve AAOIFI'nin kitle fonlaması standartları kapsamında analiz edilmesi hedeflenmiştir. Nitel araştırma kısmında ise akademisyenler ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakat sırasında yarı yapılandırılmış şekilde hazırlanan 10 adet soru yöneltilmiştir. Görüşmeler yüz yüze ve online şekilde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler MAXQDA programı ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kitle fonlamasının tanımı ve çeşitlerinin üzerinde durulmuştur. Borç, bağış, ödül ve paya dayalı olmak üzere dört çeşit

kitle fonlaması yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntemlerin genel işleyişine yer verilerek yatırımcı ve girişimciler açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Türkiye’deki kitle fonlaması platformlarına genel bir bakışla değinildikten sonra paya dayalı kitle fonlaması platformlarının mevcut durumları hakkında incelemelerde bulunulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde İslami kitle fonlaması konusu ele alınmıştır. Öncelikli olarak İslami fintek ekosistemi içinde kitlesel fonlamanın yerine değinilmiştir. İslami finans ve kitlesel fonlamanın ilişkisi incelendikten sonra, kitle fonlaması modellerinin İslami finans perspektifinden değerlendirmelerine yer verilmiştir. İkinci kısmın sonunda Dünya’da önde gelen İslami kitle fonlaması platformlarının incelemeleri yapılmıştır.

Araştırmanın son kısmında, kitle fonlaması platformlarının İslami finans açısından değerlendirilmesi bağlamında nitel ve nicel yöntemlerle elde edilen veri analizlerinin bulgularına yer verilmiştir. Türkiye’deki mevcut kitle fonlaması platformları üzerine değerlendirmelerde bulunulmuş, İslami finans açısından incelenmiş ve İslami finansla uyumlu kitle fonlaması platformlarının oluşması için öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 1: KİTLESEL FONLAMA (CROWDFUNDİNG)

1.1. Fintek (Finansal Teknoloji)

Fintek; finans ve teknoloji kelimelerinin birleşimiyle oluşmuş bir terimdir. Genel bir tanımla; finansal hizmetlerin teknolojik yeniliklerle entegre edilerek uygulanmasını ifade etmektedir (Arner vd., 2016, s. 4). Finans kurumlarındaki dijitalleşme ve inovasyonlar sayesinde müşterilere/yatırımcılara daha hızlı ve kişiselleştirilmiş bir hizmet sunulmaktadır (Yazıcı, 2019, s. 189). Fintek sisteminin gelişimi Fintek 1.0, Fintek 2.0 ve Fintek 3.0 şeklinde üç döneme ayrılmaktadır. Fintek 1.0 dönemi, finansal ağların ve teknolojinin temellerinin atıldığı ve bu alanda ilk örneklerin görüldüğü 1886-1967 yıllarını; Fintek 2.0, internetin yayılması ve dijitalleşmenin artmasıyla birlikte internet bankacılığının oluştuğu, finans ve teknoloji şirketlerinin artmaya başladığı 2000’li yılların başlarına kadar olan dönemi ifade etmektedir (Aktürk, 2021, s. 16). Fintek 3.0 ise 2008 yılından günümüze kadar olan dönemdir ve bu dönemde gelişen inovasyonlarla birlikte birçok yeni ürün ve hizmetler ortaya çıkmıştır (Demirdöğen, 2020, s. 66).

Fintek şirketleri; dijital ödeme sistemleri, finansal danışmanlık, P2P borçlanma, dijital bankacılık, kitle fonlaması gibi birçok alanda hizmet sunmaktadır (Bulut, 2019, s. 215). Şirketler bu finansal hizmetleri sunarken yapay zeka, blockchain, büyük veri analizi gibi birçok yenilikçi teknolojileri kullanmaktadır. Sürekli gelişen fintek sistemiyle hem insanların hem de şirketlerin finansal hizmet anlayışı değişerek teknolojik bir şekle dönüşmüştür (Yazıcı, 2019, s. 188).

Fintek sektöründe ön plana çıkan alanlardan birisi kitle fonlamasıdır. Kitle fonlaması; girişimcilerin, kuruluş aşamasındaki işletmelerin, yenilikçi fikirlerin ve projelerin desteklenmesi açısından önemli bir role sahiptir. Fon ihtiyacı olan girişimciler ile fon desteği vermek isteyen yatırımcılar, aracı platformlar sayesinde kolaylıkla birbirine ulaşabilmektedir.

1.2. Kitle Fonlaması

Kitle fonlaması, girişimcileri ve yatırımcıları / bağışçıları teknolojik bir ortamda buluşturan yenilikçi bir finansman yöntemidir. Genel bir tanımla; bir girişimin birçok farklı kişiler tarafından platformlar aracılığıyla fonlanmasıdır (Yücel, 2021, s. 33). Bir başka tanımla kitle fonlaması; çeşitli girişimlerin desteklenmesi amacıyla bir ağ

kurulması ve fonların toplanması şeklinde açıklanan bir terimdir (Ach sien & Purnamasari, 2016, s. 1). Bu mekanizma, girişim projeleri ve işletmeler için zor şartlarda verilen banka kredilerine de alternatif bir oluşum olarak görülmektedir (Hendratmi vd., 2019, s. 12). Yeni bir proje sahibi veya bir işletme için finansman ihtiyacı olan kişiler, kitlesel fonlama platformları sayesinde yatırımcılara / bağışçılara kolaylıkla ulaşabilmektedir.

Kitle fonlaması platformları son yıllarda daha fazla kullanılmakta olsa da öncü platformlardan olan Indiegogo ve Kickstarter 2007 ve 2009 yıllarında kurulmuştur (Munshi, 2021, s. 91). İlk kitle fonlaması girişimi olarak kabul edilen ArtistShare ise 2001 yılında kurulmuştur. ArtistShare, girişimci müzisyenleri destekleyen ve finansmana erişimlerini sağlayan bir kuruluştur. Sanatçılara yaptıkları müzik için bağış toplama imkanı sağlamıştır ve bu girişimle birlikte kitle fonlaması ABD’de ilgi çekmeye başlamıştır (Zholdyuly, 2022, s. 75). Kitlesel fonlama yöntemi özellikle ABD ve Çin’de ön plana çıkan bir fintek modeli olurken diğer ülkelerde de zamanla birçok benzer platformlar kurulmuştur (Munshi, 2021, s. 91). Bu platformlar, 2008 kriziyle birlikte tüm dünyada etkilenen girişimciler için de kredi dışında başvurabilecekleri alternatif bir kuruluş olarak görülmüştür (Hacıömeroğlu, 2020, s. 274). Krizin etkileriyle hem yatırımcı hem de girişimciler banka dışı finansal kuruluşlara yönelmiştir ve özellikle geleneksel bankacılık sistemine borçlanmak istemeyen kişiler için bu kuruluşlar önemli bir seçenek haline gelmiştir.

Kitlesel fonlama yöntemine olan ilgi, teknolojinin ve sosyal ağların yayılmasıyla birlikte hız kazanmıştır. Bu bağlamda birçok farklı türde faaliyet gösteren kitle fonlaması yöntemleri ortaya çıkmıştır. Tüm bu kitle fonlaması yöntemlerinin işleyişinde üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlar; yatırımcı, girişimci ve platformlardır.

1.3. Kitle Fonlaması Tarafları

1.3.1. Girişimci

Kitlesel fonlamanın taraflarından biri girişimcilerdir. Bu girişimciler; start-up, işletme veya kişilerden oluşabilmektedir. Geleneksel finans kurumlarının belirli kişilerin ihtiyaçlarına finansman sağlama noktasında isteksiz kaldığı durumlarda, kitle fonlaması platformları girişimciler için alternatif bir yöntem olarak destek sağlamaktadır

(Abdeldayem & Aldulaimi, 2023, s. 2628). Bu yöntemi kullanan girişimciler birçok farklı yatırımcıdan fon toplayabilmektedir. Başlangıç aşamasındaki şirketlerin ve genç girişimci projelerin kitlesel fonlama ile finanse edilmesi, yenilikçi fikirlerin erken aşamalarda kaybolmasının önüne geçmektedir (Andaleeb & Mishra, 2016, s. 101).

1.3.2. Yatırımcı

Yatırımcılar, sistem içerisinde bulunan projelere, fikirlere veya girişimlere fon sağlayan taraftır (Sezgin & Orçun, 2020, s. 480). Platformlarda sunulan projeler yatırımcılar tarafından incelenir ve girişimlerin detaylarına ulaşan kişiler kişisel tercihlerine göre bağış/fon desteğinde bulunabilir. Yatırımcıların çok küçük miktarlarda da yatırım yapabilme esnekliğine sahip olması ve platformların işlevselliği yatırımcılar için önemli bir kolaylık sağlamaktadır (Abdeldayem & Aldulaimi, 2023, s. 2628).

1.3.3. Platformlar

Kitle fonlaması platformları, fon arayışında olan girişimciler ile fon sağlayan yatırımcıları buluşturan kuruluşlardır. Bu platformlar web tabanlı hizmet sunarak proje sahipleri ve yatırımcıların bir araya gelmesini kolaylaştırmaktadır (Bayram & Karaçam, 2022, s. 64). Başvurulan projeler, platformlar tarafından belirli inceleme ve kontrollerden geçtikten sonra listelenmeye alınır (Munshi, 2021, s. 95). Girişimciler projelerinin içeriklerini, ne kadar fon toplamak istediklerini, ne için ihtiyaç duyduklarını ve karşılığında yatırımcıların ne elde edebileceği gibi detayları içeren bilgileri platformda sunabilmektedir (Hendratmi vd., 2019, s. 12). Yatırımcı bir girişime fon sağlamak istediğinde, ödemesini de yine platform üzerinden yapabilmektedir (Özer, 2020, s. 25). Kitle fonlaması platformlarının internet tabanlı hizmet sunması sayesinde, girişimciler projelerini dünyanın birçok tarafından yatırımcılara tanıtabilme imkânı bulmaktadır (Andaleeb & Mishra, 2016, s. 99).

1.4. Kitle Fonlaması Çeşitleri

1.4.1. Bağışa Dayalı Kitle Fonlaması

Bağışa dayalı kitle fonlamasında fon sağlayan kişiler herhangi bir geri dönüş beklemeden bağışta bulunmaktadır (Nordin & Zainuddin, 2023, s. 81). Bağışçıların motivasyonları maddi bir karşılık değil, hayırseverlik veya bir projeye katkı sağlayıp desteklemektir

(Canbaz & onkar, 2018, s. 44). Bu platformlardaki projeler genellikle ihtiyaç sahibi gruplar için yardım kampanyaları, sağlık ve eğitim gibi konular üzerine geliştirilen projelerdir. Bağış odaklı kitle fonlamasının yardımlaşma ve dayanışmayı artırması, sosyal finansa etkisi açısından da önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir (Munshi, 2021, s. 98). Bağışa dayalı kitle fonlaması platformlarına verilebilecek örneklerden biri Launchgood platformudur. 2013 yılından beri faaliyet gösteren platform, birçok önemli ve büyük bağış kampanyalarını tamamlamıştır.

1.4.2. dle Dayalı Kitle Fonlaması

dle dayalı kitle fonlamasında yatırım yapan kişiler fonları karşılığında bir hizmet, hak veya ödül almaktadır (Abdullah & Susanto, 2019, s. 292). Bunlar; kişilere n sipariş hakkının tanınması, özel hizmetler veya hediye ürünler verilmesi şeklinde gerçekleşmektedir (Arsyianti vd., 2022, s. 11). dle dayalı kitle fonlaması platformlarında genellikle teknolojik aletler, üretim aşamasındaki girişimler, sanat çalışmaları gibi projeler yer almaktadır. Bu platformlardaki projelerin çoğu araştırma ve geliştirme sürecinde olan girişimleri içermektedir (Nordin & Zainuddin, 2023, s. 81). Bu bağlamda girişimciler yatırımcıların gösterdiği ilgiye göre üretim süreciyle ilgili ön değerlendirme yapabilme fırsatını yakalamaktadır.

1.4.3. Paya Dayalı Kitle Fonlaması

Paya dayalı kitle fonlamasında yatırımcılar, finansal bir getiri elde etme amacıyla girişim şirketlerine fon desteği sağlamaktadır (Hendratmi vd., 2019, s. 12). Bu modelde yatırımcı, bir start-up veya şirkete ortak olma ve yatırımlarından kr elde etme fırsatını bulur (Canbaz & onkar, 2018, s. 45). Paya dayalı kitle fonlaması platformlarının kuruluş aşamasındaki girişimlere / şirketlere fon toplama fırsatı sunması, yenilikçi fikirlerin desteklenmesi açısından önemli bir noktadır. Bu sayede girişimciler finansman ihtiyaçlarını kk büyük birçok farklı yatırımcıdan toplayabilmektedir. Yatırımcılar fon sağlamak istediği şirketlerin finansal detaylarına platform üzerinden erişebilmektedir (Arsyianti vd., 2022, s. 15).

Diğer kitle fonlaması yöntemleriyle kıyaslandığında, paya dayalı kitle fonlaması daha fazla risk taşımaktadır. Yasal altyapısının güçlü olması gereken bir kitle fonlaması yöntemidir (Khusayan & Fettahoğlu, 2017, s. 509). Paya dayalı kitle fonlaması geliştikçe

ve daha fazla yatırımcı tarafından ilgi gördükçe beraberinde destekleyici kurumların da gelişmesi muhtemeldir (Octaviani vd., 2021, s. 171).

1.4.4. Borca Dayalı Kitle Fonlaması

Borca dayalı kitle fonlamasında girişimciler yatırımcılardan borç almakta, yatırımcılar ise faiz getirisini amaçlamaktadır (Çıtak, 2022, s. 11). Bu model, banka kredilerine alternatif bir yöntemdir, birçok farklı kişiden kredi toplanmasına izin vermektedir (Biancone vd., 2019, s. 4). Borca dayalı kitle fonlamasıyla fon toplamak, bankadan kredi çekmeye kıyasla daha hızlı ve kolay ilerleyebilen bir süreçtir (Özer, 2020, s. 29). Fon desteği sağlayan yatırımcılar, geri ödeme yapılamadığı bir durumda yatırımlarını kaybetme ihtimaliyle karşılaşabilirler (Hossain & Oparaocha, 2017).

Tablo 1: Kitle Fonlaması İçin Sunulan Bir Tipoloji

Tür	Bağışa Dayalı Kitle Fonlaması	Ödüle Dayalı Kitle Fonlaması	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	Borca Dayalı Kitle Fonlaması
Fon Sağlayıcının Motivasyonu	İçsel ve sosyal	İçsel, sosyal ve dışsal	Finansal kazanç	Sosyal ve/veya finansal
Katkı Türü	Bağış	Ön sipariş	Yatırım	Borç
Fon Sağlayıcının Beklenen Getirisi	Maddi olmayan faydalar	Maddi ve maddi olmayan faydalar	Yatırım getirisi	Yatırım getirisi
Fon Sağlayıcının Motivasyonu	İçsel ve sosyal	İçsel, sosyal ve dışsal	Finansal kazanç	Sosyal ve/veya finansal
Odak Noktası	Hayırseverlik, değerli bir amaç, gazetecilik	İlk kullanıcılar için ürünler / hediyeler	Start-up	Kısa vadeli borçlu
Sürecin Karmaşıklığı	Çok düşük	Düşük	Yüksek	Orta
Örnek Birincil Yararlanıcılar	Proje sahipleri / müzisyenler	Fon sağlayıcılar / start-up	Start-up	Bireyler, ticari işletmeler
Sözleşme Türü	Ödülü olmayan bir sözleşme	Satın alma sözleşmesi	Ortaklık sözleşmesi	Borç verme sözleşmesi

Kaynak: (Hossain & Oparaocha, 2017)

1.5. Türkiye’de Kitle Fonlaması

Kitle fonlaması son yıllarda Türkiye’de de yaygınlaşmaya başlayan finansman yöntemlerinden biri olmasına rağmen bir altyapı geliştirme süreci yaşandığı için diğer ülkelere kıyasla daha yavaş büyümektedir (Çam, 2023, s. 73). Türkiye’de kitle fonlaması yöntemiyle ilgili 2017 yılına kadar herhangi bir yasal düzenleme mevcut değilken Aralık

2017’de sermaye piyasası kanununda yapılan değişiklik ile kitle fonlaması ilk defa tanımlanmıştır (Öztürk vd., 2023, s. 63). Daha sonra Ocak 2019’da “Paya Dayalı Kitle Fonlaması Tebliğ Taslağı” yayımlanmış, Ekim 2019’da kabul edilerek Resmi Gazete’de yer almıştır (Zholdyuly, 2022, s. 77). Bu tebliğde yalnızca paya dayalı kitle fonlamasına yer verilmiştir. Ekim 2021’de yayımlanan en güncel tebliğde ise paya dayalı kitle fonlaması ve borca dayalı kitle fonlaması birleştirilerek “Kitle Fonlaması Tebliği” başlığı altında yürürlüğe girmiştir.

Paya dayalı kitle fonlaması yönteminin dışında farklı modellerde faaliyet gösteren Crowdfon, Fongogo, Buluşum gibi platformlar da mevcuttur. Buluşum; “Topluma fayda sağlayacak projelerin fonlandığı, destek vermek isteyen kişilerin ise imkânı ölçüsünde destekte bulunabildiği bir kitle fonlaması platformu” şeklinde tanıtılmaktadır (Buluşum, 2024). 2013 yılında kurulan Fongogo ise hem ödüle dayalı hem de paya dayalı kitle fonlaması hizmeti vermektedir (Fongogo, 2024). Platformda kùltür, sanat, çevre, yayıncılık vb. alanlarda birçok farklı proje bulunmaktadır. 2022 yılının başında Sermaye Piyasası Kurulu tarafından listeye alınan Fongogo, o tarihten itibaren paya dayalı kitle fonlaması hizmeti de vererek startuplar ile yatırımcıları buluşturmaktadır (Fongogo, 2024).

1.5.1. Türkiye’de Paya Dayalı Kitle Fonlamasına Genel Bir Bakış

2021 yılında Kitle Fonlaması Tebliği’nin yayımlanmasıyla birlikte kurulmaya başlanan paya dayalı kitle fonlaması platformlarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Nisan 2024 itibariyle SPK tarafından listeye alınan platform sayısı 17’dir (Sermaye Piyasası Kurulu, 2024). Aşağıda bu platformlara ve paya dayalı kitle fonlamasının yatırım ve yatırımcı sayılarıyla ilgili bazı grafiklere yer verilmiştir.

Tablo 2: SPK Tarafından Kitle Fonlaması Faaliyetinde Bulunmak Üzere Listeye Alınan Platformlar

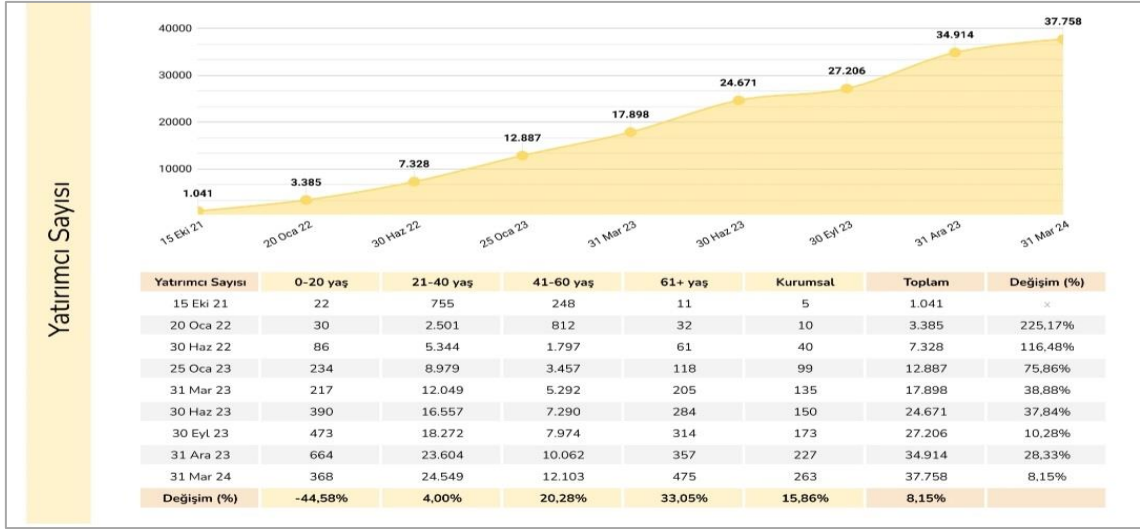
İsim	Faaliyet Alanı	Tarih
Vakıf Yatırım Menkul Değerler A.ř	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	1.04.2021
Global Kitle Fonlama Platformu A.ř	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	8.04.2021
Halk Yatırım Menkul Değerler A.ř.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	30.09.2021

Dijital Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	14.10.2021
İnfo Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	25.11.2021
Fongogo Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	6.01.2022
Girişim Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	24.02.2022
Basefunder Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	21.07.2022
Global Menkul Değerler A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	21.03.2023
Ecofolio Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	13.04.2023
Nar Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	05.05.2023
Startupfon Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	28.09.2023
Forte Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	22.11.2023
Mag Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	21.12.2023
Birikim Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	09.01.2024
Dinamik Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	18.01.2024
Ardventure Kitle Fonlama Platformu A.Ş.	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	21.03.2024

Kaynak: (Sermaye Piyasası Kurulu, 2024)

(Sermaye Piyasası Kurulu, 2021) tarafından yayınlanan Kitle Fonlaması Tebliğinde belirtilen işleyişe göre; bir girişimci veya şirket, paya dayalı kitle fonlaması platformuna başvuruda bulunup kabul aldığı anda kampanya süreci başlamaktadır. 60 gün süren kampanya sonucunda başarılı olan girişimlere, emanet yetkilisinde biriken fonlar teslim edilmektedir. Kampanya sürecini tamamlayan girişimcilerden belirli bir süre içinde anonim şirket kurulması istenmektedir.

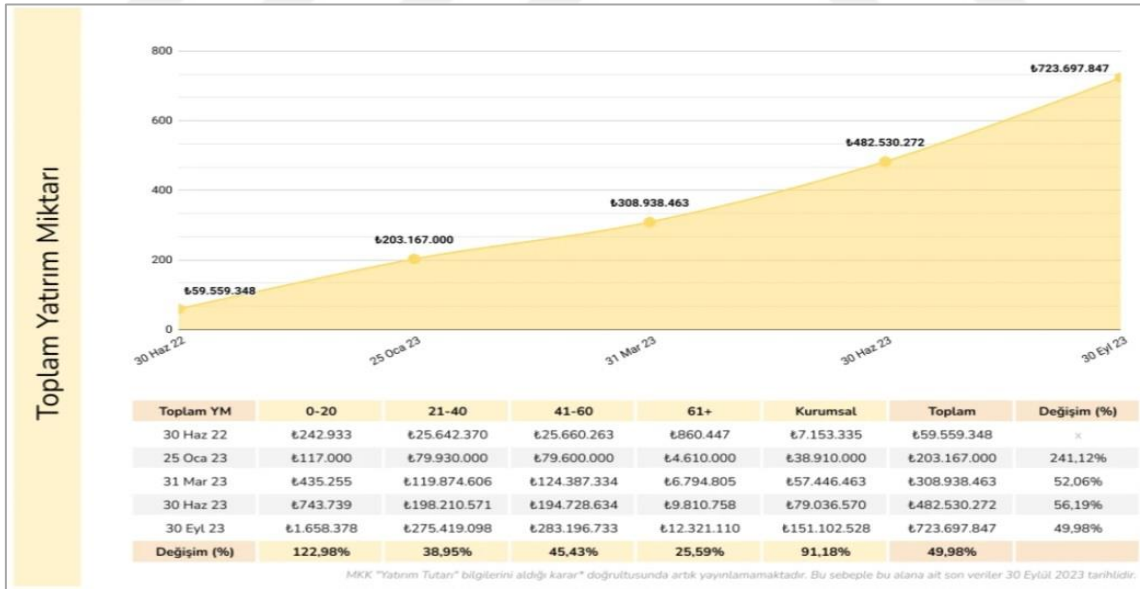
Tablo 2’de yer alan listede az sayıda öne çıkan belirli platformlarda aktif olarak projeler yayınlanmaktadır. Ancak yeni kurulan birçok platformda ise aktif ve tamamlanmış proje henüz yok veya çok az sayıdadır.

Grafik 1: Kitle Fonlaması Yatırımcı Sayısı

Kaynak: (Kitle Fonlama Bülteni, 2024)

Kitle fonlama bülteni (kifobu), MKK'dan (Merkezi Kayıt Kuruluşu) elde edilen verilere göre paya dayalı kitle fonlaması yatırımcı sayısı ve yatırım miktarlarını gösteren bir rapor yayınlamıştır. Rapora göre 2023 yılı 34.914 yatırımcı sayısı ile kapanırken 2024 Mart ayı itibarıyla yatırımcı sayısı 37.758 kişiye ulaşmıştır.

Grafik 2: Kitle Fonlaması Toplam Yatırım Miktarı

Kaynak: (Kitle Fonlama Bülteni, 2024)

Grafik 2’de 2022 yılından 2023 yılının sonuna kadar paya dayalı kitle fonlaması platformlarına yapılan toplam yatırım miktarının artışı görülmektedir. Yatırımcı sayısı ve yatırım miktarındaki hızlı artış, kişilerin platformlara olan ilgisini de göstermektedir.

BÖLÜM 2: İSLAMİ KİTLESEL FONLAMA

Çalışmanın ikinci bölümünde kitle fonlaması modellerinin İslami finans açısından değerlendirilmesi ve mevcut platformların işleyişlerine yer verilmektedir. İslami finansa uyumlu kitle fonlaması platformları İslami fintek ekosisteminin önemli bir payını oluşturmaktadır. Bu bağlamda; kitle fonlamasını İslami finans perspektifinden incelemeyi önce ilk olarak aşağıdaki başlıkta İslami fintek kavramına ve kitle fonlamasının bu ekosistemdeki yerine değinilmiştir.

2.1. İslami Fintekler

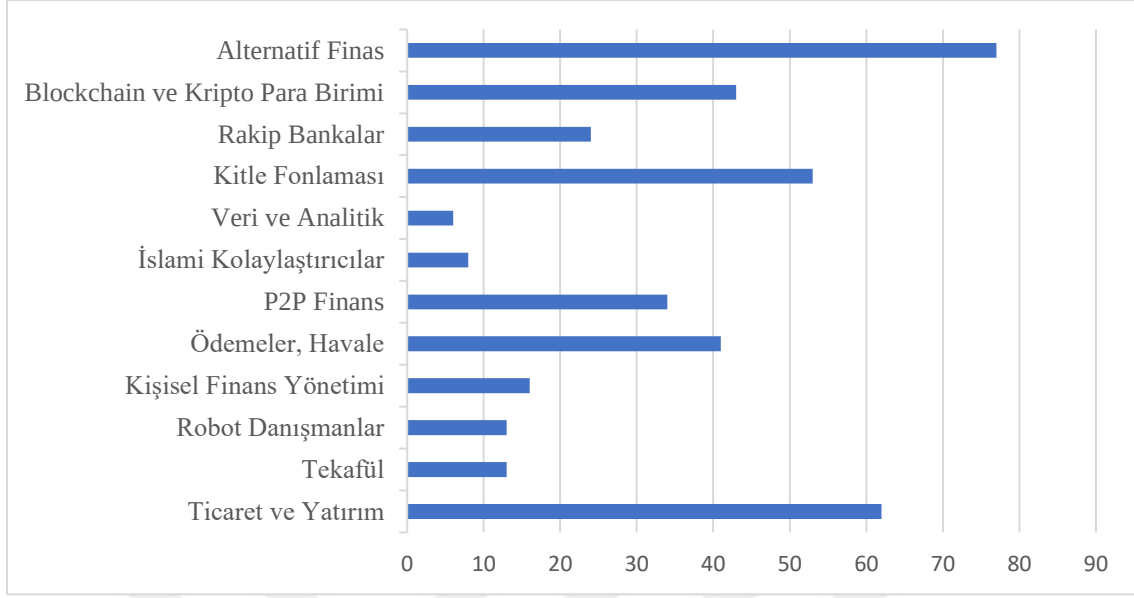
İslami fintek; fintek şirketlerinin sunduğu hizmet ve ürünlerin tümünün şer'i kurallara uyumlu halde olmasıdır (Hashmi vd., 2019, s. 30). Hızla gelişen dijitalleşme ile İslami fintek şirketleri de artmaya başlamıştır. İslami fintekler, uygulanan finansal işlemlerde daha fazla şeffaflık ve sürdürülebilirlik imkanı sunmaktadır (Bedoui & Aaminou Wail, 2021, s. 2). Bu platformların erişilebilirliği artırması, hızlı hizmet imkânı sunması ve teknolojik yeniliklere entegre olması; İslami finans sisteminin gelişmesine de önemli bir katkı sağlamaktadır (Esenkaya & Ülev, 2022, s. 211). İslami finteklerin sağladığı kolaylıklar ve yenilikçi hizmetlerle beraber sektörde henüz yeni olmasından kaynaklanan bazı zorlukları da görülmektedir. Bu bağlamda, finteklerle ilgili gerekli düzenlemelerin ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesi; yatırımcıların haklarının korunduğunu bilmesi ve startupların uluslararası alanda görünürlüğünün artması açısından önemli bir noktadır (Demirdöğen, 2020, s. 87). İslami finans alanında yapılan çalışmalarda, fintekler üzerinde daha hassasiyetle durulmalı ve gelişen dijitalleşmenin getirdiği yeniliklerle İslami finans hizmetlerinin entegre olmasını sağlamak gerekmektedir. Diğer bir noktada, İslami fintekler için şeri yönetim ve denetim mekanizmalarının varlığı da girişimci ve yatırımcıların güvenini sağlama noktasında oldukça önemlidir. Mevcut durumda birçok fırsat içeren özelliklerin yaygınlaşması ve zorluk noktalarındaki sorunların giderilmesiyle bu platformların daha fazla kullanıcıya ulaşacağı öngörülmektedir. İslami fintek şirketleri; şer'i uyumlu inovatif ve teknolojik finansal hizmetleri sunması bakımından İslami finans sisteminin içindeki en önemli yapılardan birini oluşturmaktadır. Tablo 3'te İslami fintek şirketlerinin sunduğu fırsatlar ve mevcut durumda yaşadığı zorluklara yer verilmiştir.

Tablo 3: İslami Finteklerin Fırsat ve Zorlukları

<i>İslami Finteklerin Fırsatları</i>	<i>İslami Finteklerin Zorlukları</i>
İslami fintek şirketleri startaplara yardımcı olabilir.	İslami fintek piyasasında orijinal ve iyi araştırmaların eksikliği.
İslami fintek şirketleri birçok yenilikçi ürün ve hizmet sunabilme imkânına sahiptir.	Eğitimli personel ve net bir politika eksiklikleri giderilerek, İslami fintekler geliştirilmelidir.
Kullanıcılara hem geleneksel finansal hizmetler hem de inovatif hizmetlerden faydalanma seçeneğini sunar.	Eğitim kurumları iyi araştırmalar yapmalı, yetişmiş personeller sağlamalı ve iyi akademik araştırmalar geliştirilmelidir.
Finansal hizmetlere uygun maliyetli çözüm sağlayabilir, geleneksel İslami bankalara dijitalleşme ve uygun maliyetle finansal hizmet sunma imkanı sağlar.	İslami fintekler, geleneksel finans sistemindeki hızlı gelişmeleri yakalaması gerekmektedir.
İslami finteklerin kullanımı kolaydır. Şeffaf ve erişilebilirdir, müşterilerin güvenini kazanır.	İslami fintekler istikrarı sağlamalı, şirketleri ve yatırımcıları sahte ticari uygulamalardan korumalı.
Blockchain, kripto para ve uluslararası ödeme alanlarıyla bağlantılı olabilir.	Teknolojiyle birlikte şeffaflık arttıkça, bankalar her seviyede etkileniyor.
Şer'i kurallara uygunluğu sayesinde Müslüman yatırımcıların güvenini kazanabilmektedir.	İslami fintekler çok yeni olduğu için yatırımcılar ne kadar yatırım yapmaya değer olduklarından emin olamıyor.

Kaynak: (Rabbani vd., 2020)

İslami fintek şirketleri blockchain, dijital banka, dijital ödeme sistemleri, P2P finans, kitle fonlaması, yatırım danışmanlığı, tekâfül gibi birçok farklı sektörde hizmet sunmaktadır. Dünya çapındaki İslami fintekler hakkında bilgi sağlayan IFN Fintech'in 2024 verilerine göre İslami fintek şirketlerinin sektörlere göre dağılımını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Grafik 3: İslami Fintek Şirketleri Faaliyet Alanları

Kaynak: (IFN Fintech, 2024)

IFN Fintech verilerine göre en fazla fintek şirketleri yatırım, alternatif finans, kitle fonlaması, ödeme ve blockchain alanlarındadır. İslami fintek şirketlerinin arasında kitle fonlaması platformlarının sayısı diğer birçok alana göre üst sıralarda yer almaktadır. Bu durum kitle fonlamasının İslami fintekler arasındaki önemini ve platformlara olan talebin azımsanmayacak bir durumda olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, şer'i kurallara uyumlu kitle fonlaması platformlarının oluşması hem girişimciler hem de yatırımcılar / bağışçılar açısından önem arz etmektedir.

2.2. Kitle Fonlaması ve İslami Finans

İslami finansal sistem; tüm finansal işlemlerde şeri standartlara uyumlulukla birlikte faydaların adil şekilde dağıtıldığı ve etik ahlaki değerler açısından da belirli standartları olan bir sistemdir (Alonso, 2015, s. 89). İslami finans, Makasıd'uş Şeria'nın (şeriatın amaçları) korunması odaklı olarak; sosyal adaletin sağlanması, paylaşımcılık, girişimcinin desteklenmesi gibi kavramlarla bütünleşmiştir (Achsen & Purnamasari, 2016, s. 3). Kitle fonlaması, sermaye ihtiyacı olan girişimcilerin desteklenmesi amacına sahip olduğundan; İslami finansın özüne uyumlu olabilecek bir yöntem olarak görülmektedir (Çalışkan, 2022, s. 228). İslami bir kitle fonlaması yöntemi için sunulan

hizmetlerin, platformların ve uygulanan sözleşmelerin İslami finansa uygun olup şer'i yasakları içermemesi gerekmektedir.

İslami kitle fonlaması, girişimlerin desteklenmesini sağlamakla beraber toplumda bağış ve yardımlaşma kültürünün de artması açısından önemli bir araçtır (Hoque vd., 2018, s. 162). Platformlar sayesinde girişimciler geniş topluluklara ulaşabilmekte ve bu durum projelere katılım sayısının artması sürecini kolaylaştırmaktadır (Saiti vd., 2019, s. 475). İslami kitlesel fonlamada, şer'i kriterlere uyumlu projelere bağışta bulunulabilir veya girişimlere fon desteği sağlanarak yatırım riskleri paylaşılabilir (Biancone vd., 2019, s. 5). Bu bağlamda, İslami kitle fonlaması platformlarının işleyişinde kullanılabilecek birçok farklı ortaklık ve sözleşme bulunmaktadır. Tablo 4'te İslami kitle fonlaması sisteminin finansman amaçları, potansiyel kuruluşları ve sözleşmelerine yer verilmiştir.

Tablo 4: İslami Kitle Fonlaması Sistemi

Finansman Hedefleri	Kitle Fonlaması Modeli	Potansiyel Kuruluşlar	Sözleşmeler
Hayırseverlik	Bağışa Dayalı Kitle Fonlaması	Sivil Toplum Kuruluşu	Hibe, Sadaka
Hayırseverlik ve Üretim	Ödüle Dayalı Kitle Fonlaması	Sivil Toplum Kuruluşu, İşletmeler	Hibe, Selem
Borç verme	Borca Dayalı Kitle Fonlaması	İşletmeler	Karz-ı Hasen, Murabaha
Yatırım	Paya Dayalı Kitle Fonlaması	İşletmeler	Mudarebe, Müşareke Murabaha

Kaynak: (Jamaluddin vd., 2022)

İslami kitle fonlaması platformlarında kullanılabilecek başlıca ortaklık ve sözleşmeler hibe, sadaka, selem, karz-ı hasen, mudarebe ve müşareke olarak sıralanabilir. Bu sözleşmelerin tanım ve işleyişlerine aşağıda yer verilmiştir. Kitle fonlaması modellerinde kullanımları ise bir sonraki başlıkta detaylı olarak incelenmektedir.

2.2.1. Mudarebe (Emek - Sermaye) Ortaklığı

Mudarebe; taraflardan birinin emeğini diğer tarafın ise sermayesini ortaya koyduğu bir ortaklık sözleşmesidir (Döndüren, 2016b, s. 304). Sermaye sahibi kişi “rabbü'l mal”, sermayeyi işleten girişimci “mudarib” olarak adlandırılmaktadır (Yaman & Çalış, 2018, s. 338). Mudarebe sözleşmesinde kâr paylaşımı önceden belirlenmiş olan orana göre

paylaşılrken, zararın oluşması durumunda ise bu zarar sadece sermaye sahibi tarafından karşılanmaktadır (Ayub, 2017, s. 343). Oluşan zarar sermayeye göre karşılanacağı için, emeğini ortaya koyan girişimci sadece emeğini kaybetmiş olacaktır.

Mudarebe sözleşmesindeki emek kavramına bilgi veya uzmanlık alanı da dahildir ve bu bağlamda bir girişimci projesini gerçekleştirirken diğer taraf da projeyi finanse edebilir (Güney, 2020, s. 20). Mudarebe sayesinde toplumda sermayesini işletmek isteyen sermayedarlar ile yetenekli, girişimci, ilgili alanlarda tecrübeli fakat sermayesi olmayan kişiler bir araya gelmiş olur (Döndüren, 2016a, s. 437).

2.2.2. Müşareke

Müşareke, her iki tarafın da sermaye sağladığı ve elde edilen kârın paylaşıldığı bir ortaklıktır (Okka & Kazak, 2019, s. 303). Müşareke ortaklığında sermayelerin eşit olma zorunluluğu yoktur, elde edilen kârın da sermaye oranına göre dağıtılması şart değildir (Döndüren, 2016b, s. 298). Fakat zararın oluşması durumunda zararın paylaşımı sermaye oranında olmalıdır (Güney, 2020, s. 19). Müşareke ortaklığı günümüz modern iş konseptine en yakın yöntem olarak birçok ticari alanlarda uygulanabilir (Ayub, 2017, s. 332). Günümüzde de en çok kullanılan şirket türüdür. Kurulan ortaklıklar, güçlerin birleştirilmesi sayesinde refahın tabana yayılmasına da imkan sağlamaktadır (Döndüren, 2016a, s. 430).

2.2.3. Karz-ı Hasen

Karz-ı hasen, üzerine herhangi bir fazlalık eklenmeden aynı miktarda geri alınmak üzere verilen borçtur (Özdemir, 2020, s. 8). Kelime olarak “güzel borç” anlamına gelmektedir. Karz-ı hasende maddi bir ilişkiden ziyade bir kişinin ihtiyacını giderme amacı ön plana çıkmaktadır (Yaman & Çalış, 2018, s. 327). Bu nedenle, geri ödeme noktasında zorluk yaşayan kişilere müsamaha gösterilmelidir. Kısa süreli finansman ihtiyacı olan kişilere faizsiz borç sağlanması açısından da oldukça önemlidir (Döndüren, 2016a, s. 416). Karz-ı hasen; toplum içindeki yardımlaşma, dayanışma ve güven duygularını artırmakla birlikte gelir getirici işlerde bulunmak isteyen kişilerin de desteklenmesini sağlar.

Karz-ı hasen kuruluşlarının kurulması ve karz-ı hasen kullanmak isteyen kişilere ihtiyaçlarına göre finansman verilen yapıların geliştirilmesi; sosyal dayanışmanın artması açısından önem taşımaktadır (Yenice & Genç, 2019, s. 122). Finansal sistemin dışında

kalan kişiler için de karz-ı hasenin toplumda yaygınlaşması adına yapılar / yardımlaşma sandıkları kurulabilir (Özdemir, 2020, s. 55). Karz-ı hasen uygulamaları, İslam ekonomisinin yapısında var olan sosyal adaletin sağlanması konusuna destekleyici bir mekanizma olarak görülmektedir (Aderemi & Ishak, 2020, s. 104).

2.2.4. Hibe

Hibe, herhangi bir şeyin mülkiyetini karşılık beklemeden başkasına hediye etmek / vermek anlamına gelmektedir (Ayub, 2017, s. 524). Kur'an-ı Kerim'de sık sık geçen sadaka ve infak kelimeleri bağış ve hibeyi de kapsayan terimlerdir (Döndüren, 2016a, s. 538). Satım sözleşmesine konu olan her şey hibe edilebilir ve hibe, bedelsiz olması sebebiyle bağış niteliğinde görülen bir işlemdir (Yaman & Çalış, 2018, s. 324).

2.3. İslami Finans Perspektifinden Kitle Fonlaması Türleri

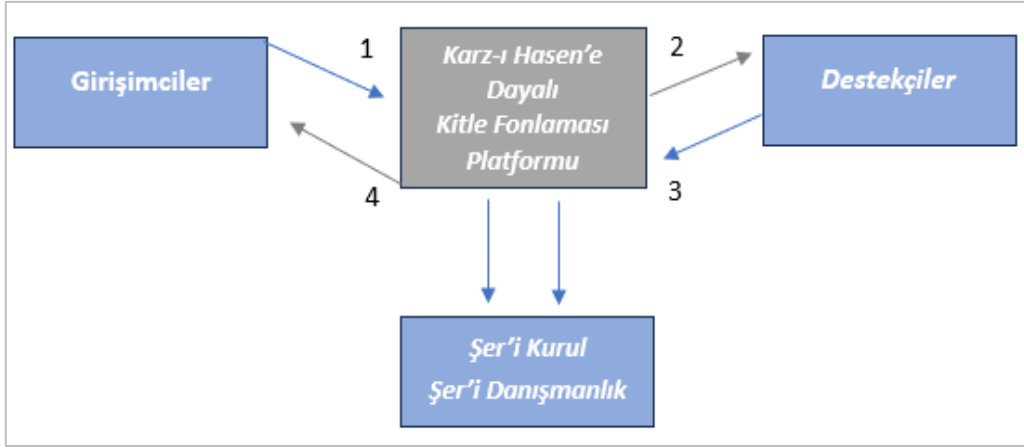
Kitle fonlamasının, iş birliği ve bağış kültürünü güçlendirmesi açısından İslami bakış açısıyla bütünleşen bir yapısı olmasıyla birlikte; dört modelin de uygulamalarının şer'i açıdan uyumluluğunun dikkatle incelenmesi gerekmektedir (Abdeldayem & Aldulaimi, 2023). İslami finansın özünde yer alan kâr zarar paylaşımına yer verilmesi, girişimcinin ve sosyal sorumluluk projelerinin desteklenmesi; kitle fonlaması modellerinin temel oluşum amacı bakımından İslami finans ile uygulanabilir olduğunu göstermektedir. İlk olarak genel bir açıdan bakıldığında; dört kitle fonlaması çeşidinde de faaliyet alanı yasak olan sektörler (faiz, kumar, alkol vs.) olmamalıdır (Nor & Hashim, 2020, s. 230). İşleyiş açısından ise her model ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Ödül, bağış ve paya dayalı kitle fonlamaları temel yapısıyla İslami finansa daha uyumlu iken, borca dayalı kitle fonlaması direkt faiz odaklı uygulandığı için onun yapısında daha farklı değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

- Bağışa dayalı kitle fonlaması literatürde bağış, sadaka, hibe akdi gibi uygulamalarla uyumlu bulunmuştur. Bağışta bulunmak, sadaka vermek gibi gönüllü eylemler dinimizce salih ameller arasında görülmektedir. Bağışa dayalı kitle fonlamasında da fon veren kişiler karşı taraftan herhangi bir şey beklemeden bağışta bulunurlar (Kamaruddin & Ishak, 2020, s. 16).

Platformlar, kendilerine gelen projeleri seçerken projenin amacı, hedef kitle ve fonların nasıl dağıtılacağı gibi konularda incelemede bulunarak hareket etmelidir.

Bağış sürecinin şeffaflıkla yürütülmesi ve bağış veren kişilerin toplanan fonların aşamalarını görebilmesi; insanların güvenini kazanıp bağış yapma eğilimini artırabilmektedir. Bağışa dayalı kitle fonlaması; birçok önemli alandan projelere destek verilmesi (eğitim, çevre, doğal afet), ihtiyaç sahibi grupların desteklenmesi, yardımlaşma ve dayanışma duygularını içermesi bağlamında İslami sosyal finansın amaçlarıyla örtüşmektedir.

- Ödüle dayalı kitle fonlamasının hibe akdi içerdiğini belirten çalışmaların çokluğuyla beraber, satım akdine de uygun olduğunu söyleyenler bulunmaktadır. Hibe, bir konuda ihtiyaç sahibi olan kişiye karşılığını Allah'tan bekleyerek hediye verilmesidir (Canbaz & Çonkar, 2018, s. 47). Ödüle dayalı kitle fonlamasında bağışlanan fonlar karşılığında bir hediye/hizmet/ön alım sunulduğundan dolayı, bu durum “şartlı hibe akdi” olarak görülmektedir (Çalışkan, 2022, s. 230). Yapılan fon destekleri sonucunda bir karşılığın alınması durumu olsa da, ödüle dayalı kitle fonlaması da bağışa dayalı yöntem gibi sosyal finansa etkisi olan bir uygulamadır. Bir ürün ortaya çıkarma hedefli projelerin fonlanmasında daha çok bu yöntem tercih edilmektedir.
- Borca dayalı kitle fonlaması faiz odaklı uygulanan bir yöntem olduğundan dolayı, faizin tamamen çıkarılarak farklı ürünlerle hizmet sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda karz-ı hasene dayalı platformlar önerilmektedir. Karz-ı hasene dayalı verilen finansmanlardan gelir getirici faaliyetlerde bulunmak isteyen fakat finansmana erişemeyen veya küçük orta ölçekli işletmeler faydalanabilmektedir. Özellikle genç girişimciler ve mikro projeler; bir ürün veya hizmet sağlayabilmek için bu yöntemle finansman desteğine ulaşabilmektedir (Abdeldayem & Aldulaimi, 2023, s. 2633).

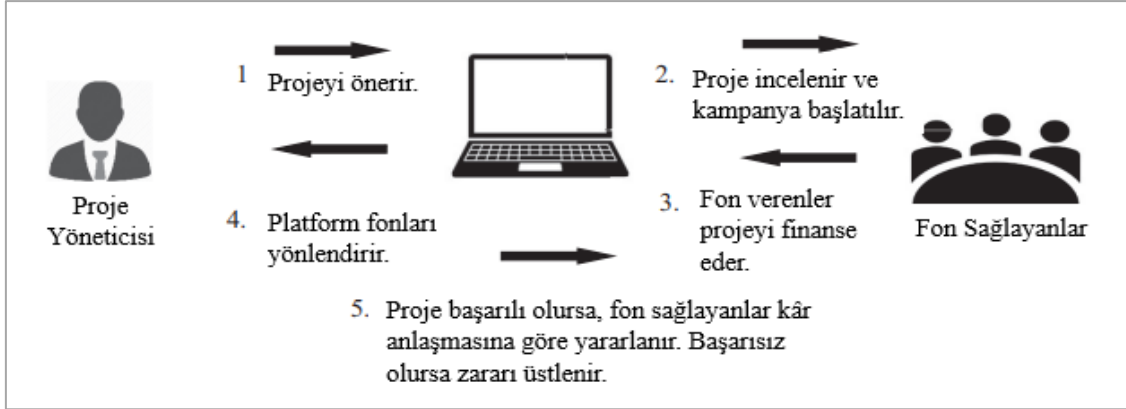
Şekil 1: Karz-ı Hasen'e Dayalı Kitle Fonlamasının Yapısı

Kaynak: (Aderemi & Ishak, 2020, s. 108)

Borca dayalı ve paya dayalı kitle fonlamalarının yapısı diğerlerine göre daha karmaşık olduğu için özellikle bu platformlardaki şer'i kurulların varlığı büyük önem taşımaktadır. Finansman ihtiyacı olan kişiler platform üzerinden başvuruda bulunurlar; platformun değerlendirmeleri sonucu kabul edilirse eğer, fon veren kişiler “karz” olarak verdikleri sermayelerini daha sonra geri alırlar (Kamaruddin & Ishak, 2020, s. 19). Verilen finansmanlarda gelir getirici faaliyetlerin ve küçük işletmelerin seçilmesi, sürdürülebilir bir destek sağlanması adına önemli bir noktadır.

- Paya dayalı kitle fonlaması, temel yapısı ve amacı bakımından İslami finans ilkelerine bağlı şekilde uygulanabilen bir modeldir. Bu yöntemde kullanılabilecek en uygun ortaklık sözleşmeleri literatürdeki farklı çalışmalarda çoğunlukla mudarebe veya müşareke olarak düşünülmüştür. Mudarebe sözleşmesinde, yatırımcılar kâr elde etmeyi amaçlarken; girişimciler de edindikleri sermaye sayesinde projelerine odaklanmaktadır (Jamaluddin vd., 2022, s. 103). Mudarebe sözleşmesinin gereklilikleri ve girişimciyi destekleme amacı bakımından paya dayalı kitle fonlaması uygulamaları ile örtüştüğü belirtilmiştir (Octaviani vd., 2021, s. 178). Yine müşareke sözleşmesinde de bir sermaye ortaklığının söz konusu olması ve yatırımcıların fon karşılığında hisse elde etmesi açısından bu akdin paya dayalı kitle fonlaması uygulamaları için daha uygun olduğu da düşünülmektedir (Çalışkan, 2022, s. 232). Kitle fonlaması platformuna başvuran start-up ve işletmeler; toplamak istedikleri fon miktarları, şirket detayları, faaliyet alanları gibi birçok ayrıntıyı yatırımcıyla paylaşmakta ve bu süreçte platformlar yatırımcı ile girişimci arasında aracı görevini

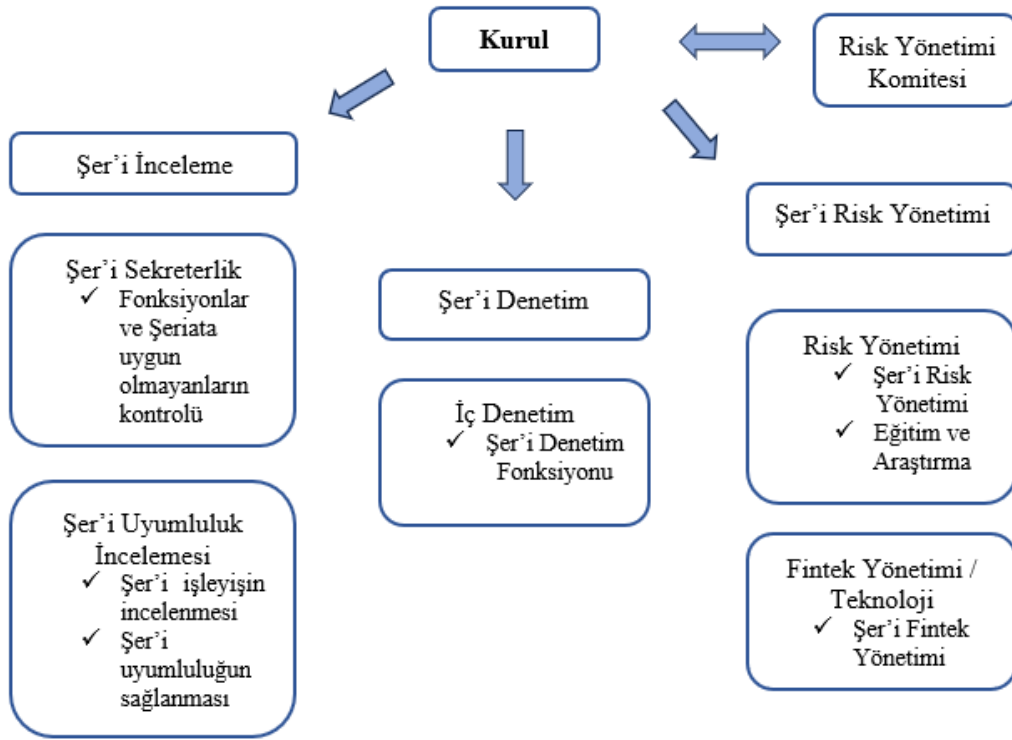
üstlenmektedir (Kamaruddin & Ishak, 2020, s. 20). Girişimcilerin platforma başvurması, fonların yatırımcılardan toplanması ve girişimciye ulaştırılmasına kadar geçen süreç (Ishak & Rahman, 2021) tarafından hazırlanan aşağıdaki şekilde anlatılmıştır.

Şekil 2: Mudarebe Odaklı Kitle Fonlaması İçin Önerilen Bir Model

Kaynak: (Ishak & Rahman, 2021, s. 188)

Platforma başvuran start-up ve şirketlerin faaliyet alanlarının meşru olması, finansal açıdan İslami hisse senedi kriterlerine uygun olması gibi noktalara hassasiyetle dikkat edilmesi gerekmektedir. Platformlar, şer'i kriterlere göre proje seçimi aşamasında önemli bir görev üstlenmektedir. Paya dayalı ve borca dayalı kitle fonlaması yöntemleri risk ve daha karmaşık bir sistem ağı içermesi sebebiyle, bu modellerde iyi yapılandırılmış bir yönetim mekanizmalarının olması büyük önem taşımaktadır.

Şekil 3: Paya Dayalı Kitle Fonlaması İçin Şer'i Yönetişim Çerçevesi

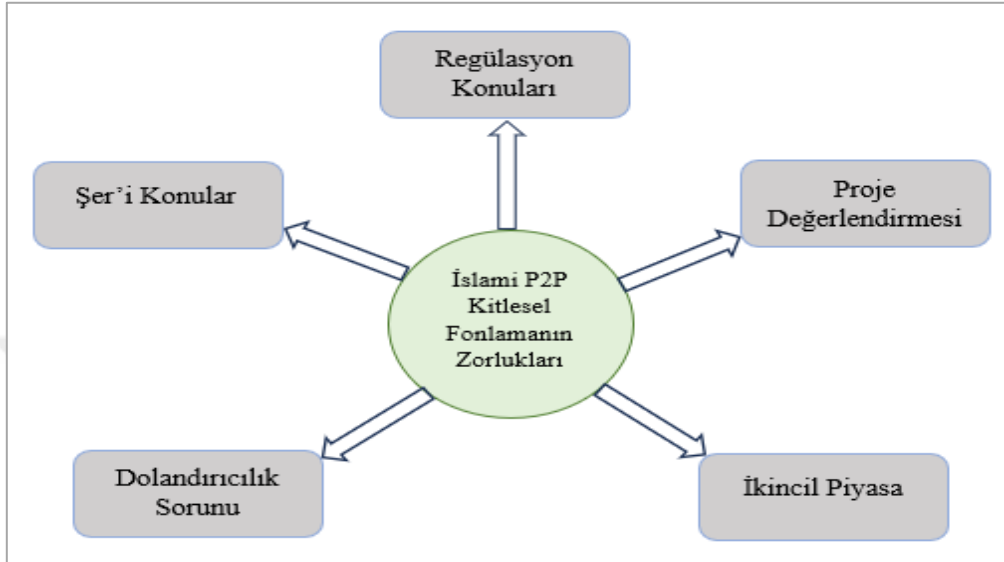
Kaynak: (Ramli & Ishak, 2022)

Şekil 3'te (Ramli & Ishak, 2022) tarafından hazırlanmış paya dayalı kitle fonlaması yöntemi için şer'i yönetim çerçevesine yer verilmiştir. Önerilen yönetim çerçevesinde; girişimlerin şer'i incelemesinin detaylı bir şekilde yapılması gerektiği görülmekle birlikte, uygunluk alan projelerin devamında şer'i denetime tabi tutulması için de bir takip sürecinin oluşması gerektiğini görmekteyiz. Ek olarak, sürekli gelişen dijitalleşmeyle birlikte; fintek yönetimi ve risk yönetimi gibi alanlarla da entegre olunması, sistemin ilerleyişi açısından önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Son yıllarda paya dayalı kitle fonlaması platformlarının sayılarının hızla artması; bu alanda yapılacak olan şer'i yönetim mekanizmaları ve mevzuat çalışmalarının da artması gerekliliğini göstermektedir. Bu gelişmelerin, İslami finans hassasiyeti olan kişiler tarafından önemli bir karşılık bulacağı öngörülmektedir.

Bütün modeller incelendiğinde; hepsinin İslami finans açısından uygun şekilde faaliyet gösterebileceği görülmektedir. Doğası gereği uygun olan modeller olduğu gibi yapısında değişiklik yapılarak uyumlu hale getirilebilenler de mevcuttur. Bu noktada hem platform

hem de yatırımcı ve girişimciler açısından geliştirilmeye ihtiyaç duyan bazı noktalar vardır. Denetim mekanizmalarının geliştirilmesi, regülasyon çalışmaları, şer’i uyumluluk denetimi gibi Şekil 4’te de belirtilen konulardaki olası eksiklikler; bu sürecin içindeki taraflar açısından bazı zorlukları da beraberinde getirebilmektedir.

Şekil 4: İslami Kitle Fonlamasının Karşılaştığı Zorluklar

Kaynak: (Saiti vd., 2019, s. 478)

2.4. AAOIFI Kitle Fonlaması Standardı

AAOIFI (İslami Finans Kuruluşlar Muhasebe ve Denetleme Kurulu) İslami finans sistemi içindeki kurumlar için standartlar oluşturan İslami finans kurumlarını destekleyen uluslararası bir kuruluştur. 1991 yılında Bahreyn’de kurulmuştur. O zamandan günümüze kadar şer’i, muhasebe, yönetim, etik ve denetim alanlarında birçok standart yayınlamıştır ve bu standartlar 45’ten fazla ülkedeki finansal kuruluşlar tarafından kullanılmaktadır (AAOIFI, 2024a). AAOIFI; yayınladığı standartlar, raporlar, verdiği eğitimler ve denetimleri ile dünya çapındaki İslami finans kuruluşları için destekleyici açıdan büyük bir öneme sahiptir.

AAOIFI'nin kurum hedeflerinin bazıları şu şekilde belirtilmektedir (AAOIFI, 2024b):

- İslami finans kuruluşları için faaliyetlerine göre standartlar geliştirmek,
- Denetim ve yönetim standartları ile İslami finansal kuruluşların bu alanlardaki uygulamalarını geliştirmek,

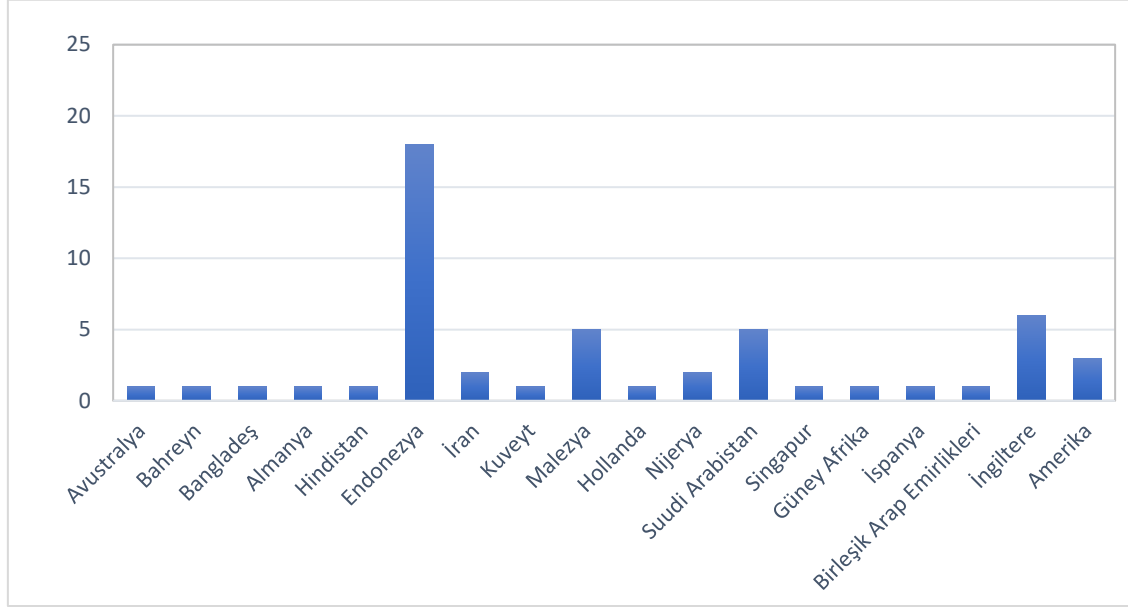
- İslami finans kuruluşları için periyodik bültenlerin ve raporların yayınlanması,
- Oluşturulan standartların daha geniş farkındalık kazandırması adına faaliyetlerin düzenlenmesi,
- İslami finans alanında bilgilendirme amacıyla denetim, yönetim gibi konularda eğitimler düzenlemek, İslami finans kurumları için etik kurallar hazırlamak.

AAOIFI, kitle fonlaması ile ilgili 2022 yılında “AAOIFI Governance Standard (GS): Islamic Crowdfunding Governance” isimli bir İslami kitle fonlaması yönetim standardı yayınlamıştır. Standardın amacı şu şekilde belirtilmektedir: İslami kitle fonlamasının yönetimi ile ilgili bir çerçeve oluşturmak, İslami kitle fonlamasına karşı bir güven ortamı oluşturarak büyümesini sağlamak ve girişimciliğin desteklenmesi ile sosyal finansın gelişmesine katkı sağlamak.

Yayınlanan standart kapsamında, üzerinde durulan bazı noktalar şunlardır:

- Kitle fonlamasının temel unsurları ve yönetim yapısının tanımlanması,
- Yönetim uygulamalarının şer’i ilkelere göre sürdürülmesi,
- Fon sağlayan ve fon arz eden tarafların sorumlulukları,
- Toplanan fonların şer’i standartlara göre saklanıp kullanılması,
- Fonlama sürecinin sona ermesi durumunda şirketlerin şer’i ilkelere göre fon kullanımlarının kontrol edilmesi, takip sürecinin sürdürülmesi,
- Uygun görülen durumlarda dışarıdan bir şer’i denetim / danışmanlık alınması.

2.5. İslami Kitle Fonlaması Platform Örnekleri

Grafik 4: Ülkelere Göre İslami Kitle Fonlaması Platformlarının Dağılımı

Kaynak: : (IFN Fintech, 2024)

Grafik 4'te IFN Fintech'in verilerine göre ülkelere göre İslami kitle fonlaması platformlarının dağılımı görülmektedir. En çok platform sayısına sahip ülke Endonezya'dır. Endonezya'dan sonra en çok platforma sahip olan ülkeler İngiltere, Suudi Arabistan, Malezya ve Amerika'dır. İslami kitle fonlaması platformları arasında ön plana çıkan kuruluşlardan bazıları şunlardır: Ethis, LaunchGood, Kapital Boost, Bizhare, Shafiq, Vestora.

2.5.1. Ethis

Ethis, 2014 yılından itibaren faaliyette olan ve dünya çapında önde gelen İslami kitle fonlaması platformlarından. Finansal teknolojiler sayesinde sermayenin reel ekonomide etkili dolaşımını sağlamak misyonuyla hareket eden Ethis; birçok farklı ürünle yatırımcılara, fon ihtiyacı olan işletme ve girişimcilere hizmet sunmaktadır (Ethis, 2024a). Ethis Group; Ethis Endonezya ile P2P kitle fonlaması, Ethis Malezya ile paya dayalı kitle fonlaması ve Global Sadaqah ile bağış temelli kitle fonlaması yöntemini kullanmaktadır (Bayram & Karaçam, 2022, s. 69).

Endonezya P2P Finansman Bireysel yatırımcılara ve KOBİ'lere fon sağlamak amacıyla hizmet vermektedir.	Malezya Hisse Temelli Kitle Fonlaması Start-up, teknolojik girişimler ve küçük işletmelere yatırım yapma fırsatı sağlamaktadır.	GlobalSadaqah Bağış Kitle Fonlaması İslami sosyal finans alanında hizmet sunmaktadır. Hayırseverlik amacıyla bağış yapılmasını sağlar.
---	---	--

Şekil 5: Ethis Kitle Fonlaması Çeşitleri

Kaynak: (Ethis, 2024b)

2.5.1.1. Ethis Malezya

Ethis Malezya, paya dayalı kitle fonlaması hizmeti vermektedir. Platform aracılığıyla girişimci, start-up ve işletmeler hisselerini yatırımcıya sunarak fon desteği almak için başvuruda bulunurlar. Ethis'in durum tespiti sürecinden kabul alan şirketler kampanyalarını başlatırlar. Ethis Malezya, Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu tarafından onaylanan ilk şer'i uyumlu paya dayalı kitle fonlamasıdır (Ethis, 2024a).

Ethis Malezya'da platforma alınacak şirketlerin şer'i uyumluluk taramasından geçmesi gerekmektedir. Sürecin gereklilikleri, işleyişi ve sözleşmelere dair bazı bilgiler (Ethis Malaysia, 2024) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

- Bir kampanyanın şer'i uygunluk onayını alması için; AAOIFI standartları ve Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu şer'i danışma kararları kapsamında taramaları yapılmaktadır. Bu bağlamda hem faaliyet hem de finansal alanlarda taramalar gerçekleştirilmektedir.
- Şer'i kurul eğer projeleri onaylarsa bu projelere dair detaylar ve taramalarla ilgili bildiri yayınlanmaktadır.
- Ethis Malezya, paya dayalı kitle fonlaması kapsamında “müşareke” sözleşmesini kullanmaktadır.
- Kampanya süreci boyunca şer'i standartlara uyumluluk takibi yapılmaya devam eder.

2.5.1.2. Ethis Endonezya

Ethis Endonezya’da P2P kitle fonlaması yöntemi kullanılarak proje finansmanı sağlanmaktadır. Özellikle Endonezya’da konut konusunda yaşanan zorluklar için mülkiyet hedefli bir kitle fonlaması uygulanarak sosyal konutlar geliştirilmektedir (Bayram & Karaçam, 2022, s. 69). Bu bağlamda gayrimenkul projelerinin fonlanması konusunda Ethis önemli bir aracı kurum rolündedir.

Sunulan hizmetler şer’i ilkelere dayalı sözleşmeler ile yapılmaktadır. P2P finansman sürecinde murabaha, müşareke, vekalet gibi çeşitli sözleşmeler kullanılabilir.

Projeler ve süreçle ilgili bazı bilgiler şu şekildedir (Ethis Indonesia, 2024):

- Ethis Endonezya, KOBİ ve gayrimenkul projelerine finansman sağlar.
- Finansman için başvuru alan projelerde seçim yapılırken deneyim sahibi olan çeşitli sektörlerden (inşaat, tedarik, ticaret vb.) projeler kabul edilmektedir. Şer’i değerlere aykırı projeler finanse edilmemektedir.
- Gayrimenkul projelerinin tamamlanmasının ardından projelerin satışından elde edilen gelirler ile Ethis yatırımcıları da kâr elde etmektedir.
- Ethis, projenin ilerleme sürecini düzenli şekilde izler ve fon sağlayanlara rapor edilmesinden sorumludur.
- Kârlar tahmine dayalıdır. Her proje için farklı öngörüler olmaktadır. Endonezya’da Ethis %12 - %16 arası getiri sağlamıştır.

2.5.1.3. Global Sadaqah

Global Sadaqah, Ethis grubunun içinde İslami sosyal kitle fonlaması olarak 2018 yılında kurulmuştur (Munshi, 2021, s. 100). Global Sadaqah; “Sosyal finansın etkisini ve sürdürülebilirliğini artırmak adına vakıflarla, dini kuruluşlarla, şirketlerle birlikte çalışan bir platform” şeklinde tanımlanmaktadır (GlobalSadaqah, 2024). Platformda listelenmek için başvuru alan kampanyalarda; fonların nasıl kullanılacağı, projelerin sürdürülebilirlik durumu, başarılı olması durumunda nasıl bir fayda sağlayacağı gibi hususlara dikkat edilmektedir. Global Sadaqah bağışçılarından bir ücret talep etmemekle birlikte platformu kullanan ortaklarından (platform ücreti + hizmet ücreti) %7,5 oranında bir ücret almaktadır (GlobalSadaqah, 2024).

2.5.2. LaunchGood

LaunchGood, 2013 yılından beri hayırseverlik projeleri için kitle fonlaması hizmeti sunan bir kuruluştur. Dünya'nın dört bir yanında bulunan Müslüman topluluklara odaklanan LaunchGood, en aktif ve en büyük İslami kitle fonlaması platformlarından biridir (Hashmi vd., 2019, s. 39). Platforma dair bilgiler şu şekildedir (LaunchGood, 2024):

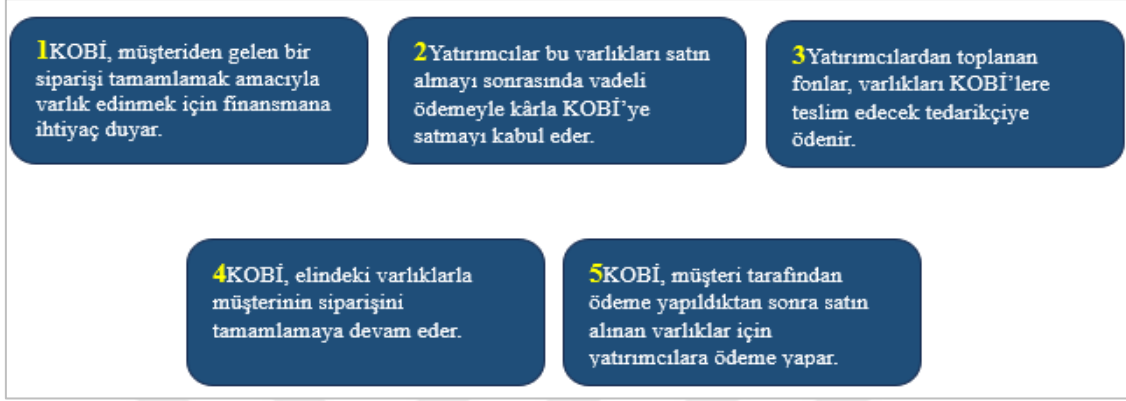
- LaunchGood platform ücreti almamaktadır, yalnızca kart işlem ücreti uygulanmaktadır.
- Destekçiler ödeme sırasında LaunchGood için bir katkı bırakma seçeneğine sahiptir. Destekçilerin %70'i bu seçeneği kullanarak bir katkı sağlamaktadır.
- Listelenen kampanyaların platformun değerleriyle uyumlu olması adına meşruluk ve özgünlük açısından incelemeler yapılmaktadır.
- Kampanyalar yayınlanmadan önce; gerekli belgelerin talep edilmesi, gelişmiş durum tespiti, riskli ilişkilere ilişkin kontroller gibi taramalardan geçmektedir.
- LaunchGood kurulduğu zamandan günümüze kadar 150'den fazla ülkeden 98.000 kampanyaya ulaşmıştır.

2.5.3. Kapital Boost

Kapital Boost, şer'i kurallara dayalı şekilde hem bağış hem KOBİ kitle fonlaması şeklinde hizmet veren hibrit yapıda bir kitle fonlaması platformudur. Singapur merkezli olan platform 2015 yılından beri faaliyet göstermektedir (KapitalBoost, 2024a). Kapital Boost, yatırımcılara şer'i ilkelere dayalı şekilde yatırım / bağış yapma imkanı verirken küçük orta ölçekli işletmelere de kısa vadeli alternatif bir finansman hizmeti sunar (Hendratmi vd., 2019, s. 15). Platformda bağış ve KOBİ şeklinde iki ayrı bölüm mevcuttur, KOBİ'ler için iki tür finansman (varlık alım finansmanı / fatura finansmanı) yöntemi sunulmaktadır (KapitalBoost, 2024a).

Varlık Alım Finansmanı: Murabahanın kullanıldığı bu yöntemde, yatırımcılardan KOBİ'lerin ihtiyacı olan varlıkların satın alınabilmesi için fon toplanır ve alınan bu varlıklar KOBİ'lere belirli bir kâr eklenerek satılır. Bir sonraki aşamada KOBİ, ileri bir tarihte yatırımcılara ödemesini yapar (KapitalBoost, 2024a).

Fatura Finansmanı: Yatırımcılar, müşteri ödemesi beklenen bir fatura üzerinden (karz yapısına dayalı şekilde) fon desteği verir, daha sonrasında yatırımcılar fatura üzerinden (vekalet yapısına göre) ödemeyi almak üzere vekil olarak atanmaktadır (KapitalBoost, 2024a).

Şekil 6: Kapital Boost Varlık Alım Finansmanının İşleyişi

Kaynak: (KapitalBoost, 2024a)

Platformda proje süreçleri ve sözleşmelerle ilgili bazı detaylar şu şekilde belirtilmiştir (KapitalBoost, 2024b):

- Kapital Boost etik ahlaki değerlere göre finansman desteği vermektedir, verilen finansmanlar tüketim amaçlı değil üretken amaca yönelik olmalı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmelidir. Başarılı olan projelerden toplam finansman tutarının %5'i oranında idari ücret alınmaktadır.
- Kullanılan murabaha (varlık satın alım) finansmanı, Financial “Shariah Advisory & Consultancy” (FSAC) tarafından şer’i uyumludur. Fatura finansmanı yöntemi ise “Majelis Ulama Indonesia” (MUI) temelli bir fetvaya dayanmaktadır.
- Kapital Boost, Güneydoğu Asya’da ihtiyaç sahibi ve düşük gelirli topluluklar için yapılan okul / cami inşası, altyapı geliştirme faaliyetleri gibi sosyal projeleri destekler.

2.5.4. Qardus

Birleşik Krallık’ta bulunan qardus, kullanıcılarına şeriat uyumlu işletme finansmanı sunan bir platformdur. İşletmelerin durumuna göre farklı işletme finansmanı seçenekleri bulunmaktadır, platform %8’e kadar düzenleme ücreti almaktadır (qardus, 2024).

Qardus yatırımcılar için müşareke sözleşmesini, finansman ihtiyacı olan müşterileri için ise emtia murabaha yöntemini kullanmaktadır. Platformda hizmet verilen ürünler AAOIFI standartları tarafından belirlenen şartları karşılamaktadır, platformun altı ayda bir şer'i denetimleri yapılmaktadır (qardus, 2024).

2.5.5. Kitabisa

2013 yılında Endonezya'da kurulan Kitabisa; sosyal projeler ile bağışçıları buluşturan kitlesel fonlama platformudur, ayrıca zekât ve sadaka hizmetleri de sunmaktadır (IFN Fintech, 2024). Platform birçok farklı küresel STK, vakıf, sosyal amaçlı proje, öğrenci vb. kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır. Platformda zekât ve doğal afetlere yapılan bağışlardan operasyon ücreti alınmamaktadır, bunların dışındaki her bağış kampanyasında toplam bağışların %5'i oranında operasyonel bağış talep edilmektedir (Kitabisa, 2024).

2.5.6. Shafiq

Shafiq; güvenilir ve kârlı bir şekilde yatırım yapmak isteyen yatırımcılar ile İslam hukukuna uygun şekilde sermaye elde etmek isteyenleri buluşturan şer'i ilkelere dayalı menkul kıymetler kitle fonlaması platformudur (Arsyianti vd., 2022, s. 27). Shafiq'in kitle fonlaması hizmetlerinde sunduğu menkul kıymetler; sukuk ve şer'i ilkelere uygun hisselerdir. Bu bağlamda mudarebe ve müşareke sözleşmelerini kullanmaktadır. Platform, fon almak isteyen potansiyel şirketleri hem ticari hem şer'i açıdan inceleyerek iş süreci boyunca denetlemelerine devam etmektedir (Shafiq, 2024). Shafiq, misyonunu şu şekilde belirtmektedir (Shafiq, 2024):

- Toplumda helal ve kârlı işlerin geliştirilmesine yardımcı olmak,
- Ticari aktörlerin şer'i ilkelere uygun şekilde sermaye elde etmesini sağlamak,
- Yatırımcıların şer'i uyumlu, güvenli ve kârlı yatırımlar yapmasına yardım etmek.

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE LİTERATÜR

Bu bölümde literatür taraması, araştırmanın yöntemi, veri toplama araçları ve analiz süreçlerine yer verilerek en son kısımda elde edilen bulgular sunulmuştur.

3.1. Literatür Araştırması

Literatür araştırması iki ayrı başlık altında ele alınmıştır. İlk kısımda kitle fonlamasını İslami finans açısından değerlendiren ve modelleri inceleyen çalışmalara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise yalnızca paya dayalı kitle fonlamasının İslami finans açısından ele alındığı ve uygulamalarının incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Literatüre genel olarak bakıldığında yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun yabancı kaynaklardan oluştuğu görülmektedir.

3.1.1. İslami Finans Açısından Kitle Fonlaması

Kitle fonlaması sisteminin yaygınlaşmasıyla birlikte, dört farklı modelin ayrı ayrı uygulandığı platform örneklerinin de artmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda kitle fonlaması modellerinin İslami finans açısından uygunluğunun incelenmesi ayrı bir çalışma alanı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Araştırma konusunun güncel olması sebebiyle yapılan çalışmaların birçoğunun son yıllarda yayımlanan çalışmalar olduğu görülmüştür. Saiti vd. (2019) yaptığı çalışmada; gelişen fintek sistemiyle birlikte kitle fonlamasının temellerini, gelişimini ve uygulanabilir yapıları incelemiştir. Platformların karşılaşılabileceği zorluklar ele alınarak özellikle şer'i açıdan regülasyonlar, proje incelemeleri ve denetleme gibi başlıklara değinmiştir. Çalışmada murabaha ve mudarebe yöntemine dayalı iki model sunulmuştur. Kitle fonlaması yönteminin özellikle finansman ihtiyacı olan girişimcilere alternatif bir seçenek olarak sunulmasını ele alan Canbaz ve Çonkar (2018) ise; kitle fonlaması modellerinin işleyişini ele alarak İslami finans açısından benzerliklerine değinmiş ve bu dört modelin nasıl entegre edilebileceğinden bahsetmiştir. Çalışmada kitle fonlamasının yaygınlaşmasının sağlanması için ülkemizde yapılabilecek başlıklara değinilmiştir.

Kitle fonlamasının toplumda sosyal girişimciliği olumlu etkilemesi ve desteklemesi önemli bir noktadır. Bu konuyu da ele alan Khan (2019) çalışmasında; literatür araştırmasıyla birlikte, İslami bankalar aracılığıyla girişimciliğin desteklenmesi için bir

kitle fonlaması modeline yer vermiştir. Ayrıca çalışmada kitle fonlaması yöntemini kullanan girişimciler için de öneriler sunulmuştur. Yine kitle fonlamasının potansiyel girişimciler açısından ele alındığı bir başka çalışmada Nordin ve Zainuddin (2023), kitle fonlamasının girişimciler için fırsatlarını ve zorluklarını ele almıştır. Daha iyi düzenlemelerin yapılmasını söyleyerek İslami kitle fonlamasının girişimcilere ve topluma etkisine değinmiştir. Sonraki araştırmalar için kitle fonlaması türlerinin özelliklerinin ele alınarak kapsamlı çalışmalar yapılmasını önermiştir.

Kitle fonlaması sisteminin İslami finans açısından değerlendirilmesini içeren çalışmalarla birlikte, dört kitle fonlaması modelinin ayrı ayrı incelendiği veya ülke bazlı platformların incelendiği çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Aderemi ve Ishak (2020) yaptığı çalışmada karz-ı hasene dayalı bir kitle fonlaması modeli önermektedir. Karz-ı hasene dayalı bu platformlar sayesinde küçük işletmeler finanse edilebilmektedir. Çalışmada, kitle fonlaması modellerinden borca dayalı yöntemle bir alternatif sunulmuştur. Bu yöntemin iş birliğini ve yardımlaşmayı artırması, mikro girişimcilere finansman imkanı sunması açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir. Özelde bir modele ya da bir bölgeye odaklanarak yapılan araştırmalar, literatürü çeşitlendiren çalışmalardır. Bu bağlamda Salim vd. (2021) Malezya odaklı bir çalışma gerçekleştirerek, genç girişimciler üzerinde İslami kitle fonlamasının kabulünü etkileyen faktörleri incelemiştir. Platformların, genç girişimcilerin finansman arama ortamını değiştireceğini belirten yazar; potansiyeller üzerine dikkat çekmektedir. Araştırmada, anket yöntemiyle 260 girişimciden oluşan bir örnekleme yer verilmiştir. Yapılan analizler sonrası olumlu ve olumsuz etkiler değerlendirilmiştir. Bulguların Malezya'daki kitle fonlaması üzerine yapılan geliştirmeler için katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Orta Doğu'da İslami kitle fonlamasının KOBİ'lere finansman sağlanması açısından uygulanabilirliğini araştıran Abdeldayem ve Aldulaimi (2023), belirli sorular üzerinden mülakat yöntemini de içeren bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmadan elde edilen veriler sonucunda, şer'i uyumlu kitle fonlaması modelleri önerilmiştir. Ayrıca KOBİ'lere finansman sağlaması açısından bu modellerin önemine vurgu yapılmıştır. Kamaruddin ve Ishak (2020) tarafından Malezya özelinde yapılan çalışma; kitap yayıncılığını desteklemek adına farklı bir finansman yöntemi oluşturması açısından kitle fonlamasının uygulanabilirliğini araştırmaktadır. Bu bağlamda hibe ve sadakaya dayalı kitle fonlamasının detaylı işleyişine yer verilmiştir. Aguilera (2021) çalışmasında, İspanya

özelinde şer'i kurallara uyumlu kitlesel fonlama yönteminin uygulanabilirliğini ele almaktadır. Çalışmada kitlesel fonlama modellerinin İspanyol hukukuna göre şer'i uyumlu şekilde kabul edilebilecek unsurları analiz edilmektedir. Türkiye katılım finans sisteminde kitle fonlamasının rolünü ele alan Vural (2024) ise çalışmasında; kitle fonlaması sistemini Swot analiziyle inceleyerek fırsat, tehdit, güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymaktadır.

Kitle fonlaması platformlarını kullanan yatırımcıların motivasyonunu güven perspektifinden araştıran Nor ve Hashim (2020); yatırımcıları bilişsel, duygusal ve dini inanç unsurları üzerinden değerlendirmeye almaktadır. Çalışmada, yatırımcıların güvenini artırmak için şer'i kurulların oluşturulması önerilmektedir. Hoque vd. (2018) çalışmasında; Müslüman toplumlarda sosyal girişimlerin ve projelerin desteklenmesinde kitle fonlaması yöntemini İslami finans açısından ele almaktadır. Karz- ı hasen, bağış, ödül ve hisse temelli modellerin, İslam toplumlarında sosyal girişimleri teşvik etmeyi geliştirebileceği belirtilmektedir. Munshi (2021) ise çalışmasında, yeni ekonomide İslami kitle fonlamasının rolünü ele almaktadır. Kitle fonlaması modellerinin İslami sosyal finans bağlamında sürdürülebilir olduğunu belirten Munshi, gelecek dönemlerde birçok ülkede İslami kitle fonlaması platformlarının artma potansiyelinin olduğunu belirtmektedir. Testa vd. (2022) araştırmasında, İslami kitle fonlaması platformlarının sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlama noktasında inovasyon potansiyellerini ele almıştır. Çalışmada geleneksel ve İslami sistemdeki stratejiler üzerine bir tipoloji sunulurken, sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

3.1.2. İslami Finans Açısından Paya Dayalı Kitle Fonlaması

Paya dayalı kitle fonlamasının start-up ve işletmeleri destekleyen bir yapısının olması, girişimciler açısından önemli bir seçenek haline gelmesini sağlamıştır. Son yıllarda hem yatırımcı hem de girişimciler açısından yenilikçi ve alternatif bir yöntem olarak gösterilen paya dayalı kitle fonlaması platformlarının sayısında artış gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bu modelin İslami finans perspektifinden değerlendirilmesiyle ilgili yapılan akademik çalışmalar da artmaya başlamıştır. Faudzi vd. (2021) tarafından yapılan çalışma, start-up ve KOBİ'ler için en uygun kitle fonlaması modelinin belirlenmesini konu edinmektedir. Konu kapsamında, geleneksel kitle fonlaması ile İslami kitle fonlaması arasında incelemelerde bulunulmuştur. Çalışmanın sonucunda, start-up ve

KOBİ'lerin finansman ihtiyacının giderilmesinde girişimciler için en uygun modelin paya dayalı model olduğu belirtilmiştir.

Paya dayalı kitle fonlaması diğer türlere göre daha komplike bir yapıya sahip olduğundan dolayı, İslami finansa uygun şekilde faaliyet gösteren bir platform oluşması için detaylı incelemeler gerekmektedir. Ramli ve Ishak (2022) tarafından yapılan çalışmada; Malezya'da paya dayalı kitle fonlaması üzerine bir şer'i yönetim modeli önerilmektedir. Önerilen modelde; şer'i inceleme, denetleme, şer'i fintek yönetimi gibi birimler yer almaktadır. Bu çalışma, gelecekte yapılabilecek araştırmalar için önerilen modelin denenmesi imkânını sağlamaktadır. Paya dayalı kitle fonlamasını detaylı şekilde fıkhi açıdan değerlendiren Çıtak (2022) çalışmasında; platform, girişimci ve yatırımcı açısından tüm süreci dikkatle ele almıştır. Platformların işleyişi, aracı kuruluşlar, projelerin değerlendirilmesi vb. konular fıkhi açıdan incelenmiş ve uygun olmayan kısımlar için önerilerde bulunulmuştur. Bu bağlamda yapılan çalışma literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır.

Çalışmaların önemli bir kısmı, belirli bir bölge veya platformlar üzerinden yapılan araştırmalardan oluşmaktadır. Abdullah ve Susanto (2019) tarafından yapılan çalışmada, Endonezya özelinde KOBİ'ler için yatırım temelli İslami kitle fonlamasının rolü araştırılmıştır. Endonezya'daki küçük işletmeler için alternatif finansman modeli olarak faaliyet gösteren kitle fonlamalarının kampanyalarını etkileyen faktörler analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında 4 İslami kitle fonlaması sitesinden 39 kampanya üzerinde çalışılmıştır. Analiz edilen kampanyaların başarılarını olumlu ve olumsuz şekilde etkileyen faktörlere yer verilmiştir. Biancone vd. (2019) çalışmalarında, İslam ülkelerindeki özsermaye ve borca dayalı kitle fonlaması platformlarını ele alarak şer'i uyumlu kitle fonlamasını analiz etmektedir. Belirlenen ülkelerde bulunan İslami kitle fonlaması platformları, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Platformlar arasında aktif şekilde faaliyet gösterenler seçilerek işleyişleri, finansman yöntemleri vb. açıdan incelenmiştir.

Platform üzerinden incelemede bulunan çalışmalardan biri olan Hendratni vd. (2019) tarafından yapılan araştırma; Singapur, Malezya ve Endonezya'da bulunan İslami kitle fonlamasının işletmeler üzerindeki rolünü ele almaktadır. Araştırmada, vaka çalışması yöntemi kullanılarak Kapital Boost platformu üzerinden incelemeler yapılmıştır.

Ardından kitle fonlaması platformlarının, işletmelerin gelişmesine olan etkileri belirtilmiştir. Paya dayalı kitle fonlaması mekanizmasının ele alındığı bir başka çalışmada Octaviani vd. (2021), Santara platformu üzerinden inceleme yapmaktadır. Santara; Endonezya’da bulunan ve işletmelere yatırım hizmeti veren pay temelli kitle fonlamasıdır. Çalışmada, bu platformun uygulamaları mudarebe sözleşmesi açısından incelenmektedir. Arsyianti vd. (2022) “Islamic Securities Crowdfunding” adlı kitabında, Endonezya’da İslami menkul kıymetler kitle fonlamasının KOBİ’ler için sunduğu hizmetleri ele almaktadır. Yazar, Endonezya’da küçük orta ölçekli işletmelerin helal ekonomi endüstrisine önemli katkısının olduğunu ve bu bağlamda bu işletmeleri desteklemenin önemine değinmiştir. Çalışmada, İslami menkul kıymetler kitle fonlaması platformu olan Shafiq’in detaylı incelenmesine yer verilmiştir.

Paya dayalı kitle fonlamasıyla ilgili bazı çalışmalarda, mudarebe ve müşareke sözleşmeleri üzerinden model önerileri sunulmaktadır. Ishak ve Rahman (2021) çalışmasında, Malezya’da paya dayalı kitle fonlamasının mudarebe yoluyla uygulanmasını incelemektedir. Araştırma kapsamında uzmanlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mudarabenin ortaklığı teşvik etmesi açısından çok önemli olduğunu fakat İslami kitle fonlaması platformlarında kullanılmasının belirli riskleri de içerdiği belirtilmektedir. Avantaj ve risklerinin değerlendirilerek gerekli düzenlemelerin yapılmasının üzerinde durulmuştur. Jamaluddin vd. (2022) tarafından yapılan çalışmada; girişimci annelerin mudarabeye dayalı kitle fonlaması yöntemi ile desteklenmesi incelenmektedir. Kâr paylaşımına imkan sağlayan ve şer’i olarak uygun olan bu yöntemin uygulanabilirliği araştırılmıştır. Diğer taraftan; potansiyellerine, zorluklarına ve risklerine de değinilmiştir. Sunulan model önerisinin, ileride yapılacak olan deneysel çalışmalar için kullanılabileceği belirtilmiştir.

3.2. Araştırma Yöntemi ve Deseni

Araştırmada, nitel araştırma yönteminin daha baskın olduğu ve nicel verilerle desteklenen bir karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmalarda nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanılması; teorilerin test edilebilmesini, olası eksik kısımların giderilmesini, denetlenebilmesini ve güçlü sonuçlara ulaşılmasını sağlamaktadır (Butgel Tunalı vd., 2016, s. 108). Araştırma deseni olarak keşfedici sıralı desen tercih edilmiştir. Bu desende

öncelikli olarak nitel araştırma yapılır ve çalışmanın nitel boyutu daha ağırlıklıdır. Ardından nicel veriler de eklenerek bir yorumlama yapılmaktadır.

Çalışmanın nitel araştırma kısmında veri toplama aracı olarak mülakat yöntemi seçilmiştir. Belirlenen yöntem ve model ile; kitle fonlamasının İslami finans açısından değerlendirilmesi, gereklilikleri, mevcut durumu, geleceği ve uygulama kısmında yapılabilecekler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara ek olarak nicel kısımda içerik analizi yöntemiyle; paya dayalı kitle fonlaması platformlarındaki projelerin İslami finans kriterlerine göre değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelerin kullanıcılar tarafından uygulanabilir olup olmadığı, kullanıcıyı elde etmek istediği bilgiye ulaştırıp ulaştırmadığına bakılmıştır.

3.2.1. Nicel Araştırma Yöntemi

Nicel araştırma; sayısal veriler ve somut gerçeklikler üretildiği, matematiksel ve istatistiksel teknikler sayesinde neden sonuç ilişkisi kurmayı amaçlayan bir yöntemdir (Ahmad vd., 2019, s. 2829). Nicel araştırmalar, büyük örneklemeler üzerinde çalışma imkanı sağlar ve elde edilen sonuçlar ile çalışılan konunun tanımlanması sağlanır (Garip, 2023, s. 2). Nicel araştırmalardaki hedef; davranışların test, deney ve gözlemlerle nesnel şekilde ölçülmesidir (Bekman, 2022, s. 248).

Bu çalışmanın nicel boyutunda içerik analizi yöntemi kullanılarak mevcut kitle fonlaması projelerinin finansal açıdan incelenmesi amaçlanmış ve nitel araştırma yöntemiyle elde edilen bulguları destekleyici verilere ulaşmak hedeflenmiştir.

3.2.2. Nitel Araştırma Yöntemi

Bir konunun veya sorunun ana hatlarının çizildiği, mevcut teorilerin güçlendirildiği, yeni teoriler geliştirmek istenildiği durumlarda kullanılabilen nitel araştırma yöntemleri; bir sorunun uygulanabilir çözümler bulmasına olanak sağlar (Aldaihani & Islam, 2020, s. 2). Nitel araştırma yöntemleri istatistiksel / sayısal olmayan süreçlere sahip yöntemlere dayanan teknikler içermektedir (Bhangu vd., 2023). Nitel araştırma yöntemleri sayesinde, nicel veriler ile elde edilemeyen verilere ulaşmak ve incelenen konuyla ilgili daha fazla ayrıntıya sahip olmak mümkündür (Orel & Mayerhofer, 2021, s. 1366). Nitel araştırmada verilerin analiz edilmesi, nicel araştırmadakilerden daha zordur; görüşmelerden, gözlemlerden elde edilen bilgilerin sınıflandırılması ve bir başlık altında toplanması özen

isteyen bir süreçtir (Alnıaçık & İslamoğlu, 2016, s. 230). Nitel araştırma; araştırmacının çalışmanın bir parçası olmasını, katılımcılarla ilişki kurmasını ve toplanan verileri tümevarımcı analiz ile birleştirerek bir sonuç ortaya koymasını sağlar (Tekindal & Arsu, 2020, s. 158).

Araştırma problemi bağlamında; kitle fonlaması platformlarının İslami finans açısından değerlendirilmesi, mevcut örneklerin incelenmesi ve yeni uygulamalar için işleyiş tekniklerinin önerilmesi açısından nitel araştırma yöntemlerinin uygun olacağı düşünülmüştür. Bu yöntemin içerdiği veri toplama teknikleri sayesinde en uyumlu olabilecek teknik seçilerek verilerin toplanması ve analiz edilmesi planlanmıştır. Sonrasında elde edilen nitel verileri desteklemesi açısından nicel veriler ile bir analiz yapılarak bulguların desteklenmesini sağlamak amaçlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmacılar, seçtikleri konu ve yöntem kapsamında birçok farklı veri toplama tekniklerini seçebilmektedir (Garip, 2023, s. 7). Veri toplama tekniğinin doğru seçilmesi, üzerinde çalışılan araştırma probleminden en iyi şekilde bir sonuç elde edilmesi açısından oldukça önemlidir. Doğru bir teknik ile toplanan veriler sayesinde, istenilen sonuçlara ulaşmak daha mümkün olacaktır. Nitel araştırmalar için birçok veri toplama yöntemi bulunmaktadır. Mülakat, örnek olay incelemesi, doküman inceleme ve odak grup çalışmaları bunlardan bazılarıdır (Alnıaçık & İslamoğlu, 2016, s. 221). Nicel araştırmalarda kullanılan veri toplama teknikleri ise anket, gözlem, testler, ölçümler ve görüşmeler gibi daha çok istatistiksel ve matematiksel teknikleri içermektedir.

3.3.1. Mülakat

Mülakatın amacı; kişilerin belirli bir konu hakkındaki fikirleri, görüşleri, deneyimlerinin araştırılmasıdır (Aldaihani & Islam, 2020, s. 5). Mülakat yönteminin bir olay veya konu hakkında derinlemesine bilgi sağlaması, onu diğer tekniklerden ayıran bir özelliktir (Dömbekçi & Erişen, 2022, s. 144). Mülakat soruları hazırlanırken sorular üzerinde detaylıca düşünülmeli, çalışmayı en iyi sonuca ulaştıracak ve amacına uygun sorular seçilmelidir (Polat, 2022, s. 167). Sorular yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak üç farklı şekilde hazırlanabilmektedir. Yapılandırılmış mülakatta sorular net bir çizgide ve resmidir; yarı yapılandırılmış sorularda ise bir

esneklik mevcuttur, görüşme esnasında soruların içine yeni sorular ekleme imkanı vardır (Syam vd., 2022, s. 24).

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış sorular içeren mülakat yöntemi kullanılmıştır. Mülakat içeriğinde 3 bölümden oluşan toplam 10 soru bulunmaktadır. Sorular yarı yapılandırılmış şekilde tasarlanmıştır. Mülakat kapsamında 12 kişi ile görüşme yapılması planlanmış ancak 9 kişiden olumlu dönüş alınabilmektedir. Araştırma örnekleminde amaçlı örnekleme yöntemi seçilmiştir. Örneklem oluşturulurken; kitle fonlaması platformlarının İslami finans açısından detaylı şekilde değerlendirilebilmesi için İslami finans alanındaki akademisyenlerden oluşturmak hedeflenmiştir. Katılımcılar ile yüz yüze ve online şekilde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu gönderilerek onayları alınmıştır. Görüşmeler esnasında ses kaydı alınması için izin alınmıştır. Görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür. Katılımcılara dair açıklamalar Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: Katılımcılara Dair Açıklamalar

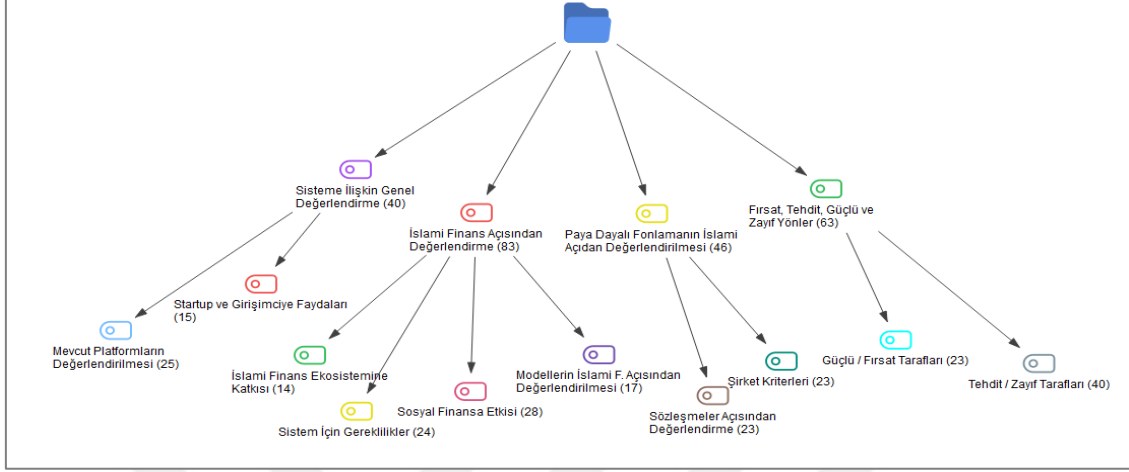
Katılımcı	Meslek	Kurum
K1	Akademisyen	İstanbul Üniversitesi
K2	Akademisyen	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
K3	Akademisyen	KTO Karatay Üniversitesi
K4	Bağımsız Araştırmacı	STK
K5	Akademisyen	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
K6	Akademisyen	Marmara Üniversitesi
K7	Akademisyen	Bursa Uludağ Üniversitesi
K8	Akademisyen	Necmettin Erbakan Üniversitesi
K9	Akademisyen	KTO Karatay Üniversitesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Veri analizi sürecinde; mülakat yöntemi ile elde edilen veriler yazıya dökülmüş ve toplanan metinler tekrar tekrar okunmuştur. Ardından metinler arası ilişkili noktalar bulmaya çalışılmıştır. Verilerin analizi MAXQDA programı üzerinden yapılmıştır. Tematik kodlama tekniği ile öncelikli olarak her belgede kodlamalarda bulunulmuştur. Toplamda 232 adet kodlama yapılmıştır. Elde edilen kodlardan birbiriyle anlamlı olanlar

birleştirilerek alt temalar oluşturulmuştur. Daha sonra ana temalar belirlenmiştir. Bu temalar gruplaştırılarak bulgular kısmına eklenmiştir. Şekil 7’de temaların oluşturulması gösterilmiştir.

Şekil 7: Temaların Belirlenmesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.5. Nitel Verilere Ait Bulgular

Elde edilen bulgular; “Kitle Fonlaması Sistemine İlişkin Genel Değerlendirme”, “İslami Finans Açısından Değerlendirme”, “Paya Dayalı Fonlamanın İslami Finans Açısından Değerlendirilmesi”, “Fırsat Tehdit Güçlü ve Zayıf Yönler” olmak üzere dört tema başlığı altında sunulmuştur. Katılımcıların isimleri metin içinde K1, K2, K3... şeklinde belirtilmektedir.

3.5.1. Kitle Fonlaması Sistemine İlişkin Genel Değerlendirme

Bu tema altında; katılımcıların kitle fonlaması sistemi hakkında genel yorumlarına, Türkiye’deki mevcut uygulamalar hakkındaki değerlendirmelerine ve girişimciler açısından faydaları hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu bölüm içinde elde edilen bulgular; “Mevcut Platformların Değerlendirilmesi” ve “Kitle Fonlamasının Start-up ve Girişimci Açısından Faydaları” şeklinde iki ayrı başlık ile ele alınmıştır.

3.5.1.1. Mevcut Platformların Değerlendirilmesi

Girişimciler ve yatırımcılar tarafından alternatif bir alan olarak görülen kitle fonlaması, gün geçtikçe daha çok tanınmakta ve bu bağlamda hizmet veren platformların sayısı

artmaktadır. Ülkemizde de farklı kitle fonlaması modelleri üzerine kurulmuş olan platformlar mevcuttur. Güncel duruma dair değerlendirmelerini Katılımcı 7 şu şekilde ifade etmiştir:

“...bir ilgi olduğunu ve platformların da bu anlamda bir pazar payı almak noktasında gayret ettiğini görmüş oluyorum. Yeni kitle fonlaması platformları da giriyor. ...incelediğim kadarıyla kitle fonlaması platformlarının sayısı artıyor. Özellikle enflasyon döneminde insanlar tasarruflarını değerlendirmek için alternatifler de arıyor. Bunların içerisinde de önemli bir tanesi kitle fonlaması platformları olarak gözüküyor.” (K7)

Kitle fonlaması modellerinden bağış ve ödül bazlı platformlara olan ilginin son dönemlerde paya dayalı platformlara doğru yoğunlaştığını belirten Katılımcı 2 şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Yani aslında Türkiye’de de bu süreç ilk başta bağışa ve ödüle dayalı platformlar nezdinde başladı... İşte çeşitli bağışa dayanan ve ödüle dayanan platformlarla süreçler işliyordu. Fakat sanki son dönemde insanların bu yöntemlere olan talebinin düştüğünü gözlemliyorum. Özellikle paya dayalı kitle fonlamaların insanların yatırım yapabilir bir pozisyona geçmesi ile... Yani kitle fonlama sistemi Türkiye’de çok eskiye dayanan bir yapıya sahip değil. Ben süreci en başından beri takip ediyorum hem teorik açıdan yani bu işin literatürüne bakıyorum hem de aynı zamanda işleyişine elimden geldiğince yakın takibe aldım. Yakın zamana kadar yani birkaç tane kitle fonlama platformu vardı, SPK’dan izin almış sürece dahil olmuş, fakat son dönemde bu platformların sayısı ciddi manada arttı. Bu artışın muhtemel temel sebeplerinden birisi de kitle fonlamaların rakip platformların şu ana kadar gösterdiği performansın mutlak anlamında iyi olması.” (K2)

Son dönemlerde çok fazla platformun açıldığına ve platformlarda ne kadar aktif projelerin olduğu konusuna dikkat çeken K4 ve K8, bu duruma dair düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yaklaşık evet bu ay itibari ile 3 yıl oldu hani kitle fonlama mevzuatı ve ilk kampanyaları çıkmalı, genel itibariyle iyi performans gösteriyorlar. Kişisel kanaatim iyi performans gösterdikleri fakat çok fazla platform açıldı. O platformlara yetecek kadar girişimci var mı yok mu onun sorgulanması lazım.” (K4)

“Şeyi merak ediyorum. Yani sayı da biraz artınca acaba bu fazla rekabetten dolayı acaba verimli işleyebiliyorlar mı ya da bir iki tanesi sektörün büyük bir kısmını kapsayıp diğerleri acaba hiç duyulmuyor mu bilinmiyor mu? Yani çok fazla şirket var gibi ama tabiri caizse pasta çok ufak gibi geliyor bana. Yani tek tek bakmıyorum ama birçoğu dolduramıyor.” (K8)

Platformların bazı açılardan eksiklerinin olduğunu, paylaştıkları verilerin standart bir şekilde olmadığını belirten K6 ve erken aşama sürecinde olması sebebiyle belirli sorunların olduğunu söyleyen K5; sistemin eksiklik ve sorunlar yaşayabildiğine değinmiştir. Projelerin değerlemeleri noktasında ne kadar doğru olduğu konusuna dikkat çeken K8’e benzer ifadelerde katılan K9 şunları ifade etmiştir:

“Güzel çalışmalar var. Ancak yeterli değil. Ayrıca şirket değerlemesi ve kitle fonlamasına girmesi gereken iş türlerinde ciddi problemler var.” (K9)

Mevcut yatırımcı sayısı açısından ve aktif projeleri olan şirketleri yorumlayan K5, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Yatırımcı artış hızı düştü. Şu an 35.000 seviyelerinde. İnşallah süreç içerisinde eğer başarı sağlanmış, exit yapmış proje örneği gerçekleşirse, bu anlamda sektör çok daha başarılı bir hal alacak ama önce bir görmemiz lazım.” (K5)

“Ülkemizde kitlesel fonlama platformların sayısı arttı ama mevcut projesi olan platform sayısı az, dolayısıyla bunlara baktığımız zaman 5- 6 tane platform şu anda aktif olarak aslında faaliyet yürütüyor. Diğerlerinin faaliyet sayıları çok az. Bir tane yapıp bırakan da var. Yani dolayısıyla sadece bir tane başarılı projesi olanlar da var. Burada biraz meseleye sanırım piyasada daha aktif olanlar bağlamında bakmak lazım.” (K5)

Kitle fonlaması platformlarının proje seçimleriyle ilgili noktaya değinen K1, değerlendirmelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kitle fonlaması platformlarının en önemli sahip olması gereken şey güven unsuru biliyorsun. Ve kitle fonlaması platformları gerçekten kârlı gerçekten düzgün, doğru dürüst projeleri finanse etmeye aracılık etmesi gerekiyor. Ama bunlarla ilgili en büyük sıkıntı, platformlar yapmış oldukları bu kitle fonlaması faaliyetlerinden komisyon geliri elde ettikleri için çok seçici davranmayabiliyorlar.” (K1)

Kitle fonlaması platformlarının banka dışı finansal oluşumların artması açısından önemli bir alternatif taraf olduğunu belirten K7, şu cümleleri belirtmiştir:

“...banka dışı yapıların ve sermaye piyasalarının bu noktada gelişmesi önem arz ediyor. Yani tek tarafta sadece bankacılık ya da bankacılık içerisindeki yani katılım bankacılığı noktasını düşünürsek sadece mevduat ya da katılım hesapları değil de sermaye piyasalarının gelişmesi de bu sermayenin tabana yayılması ve insanların ve girişimlerinin özellikle finansmana erişebilmesi açısından oldukça önemli.” (K7)

3.5.1.2. Kitle Fonlamasının Start-up ve Girişimci Açısından Faydaları

Kitle fonlaması sayesinde sosyal projeler, inovatif fikirler veya girişimci şirketler finansman elde etme fırsatı yakalamaktadır. Girişimcilerin projelerini gerçekleştirebilmek için ihtiyacı olan finansmanı banka dışı alternatif kurumlardan elde edebilmesinin faydasını belirten K1, bu konu hakkında şunları ifade etmiştir:

“Kitle fonlamaları girişimciler açısından da start-uplar açısından da mevcut işletmeler açısından da çok faydalı yöntem. Bu sayede girişimciler de start-uplar da işletmeler de bankacılık kredileri dışında eğer katılım bankalarının klasik murabaha leasing ve benzeri yöntemleri dışında kendilerini daha genele kamuya arz edip faydalı ve kâr getirecek işlere çok daha farklı kesimlerden finanse edebilme imkanlarını koymuş oluyorlar.” (K1)

Benzer bir ifadeyle K5, girişimlerin içerdiği risk nedeniyle finansmana erişememeleri durumunda bu platformların girişimci için faydalarını şöyle belirtmiştir:

“Erken aşama girişimciler için zaten temelde önemli bir alternatif finansman yöntemi. Çünkü bugün erken aşama girişimciler üstlendikleri riskler nedeniyle ne bankalar tarafından ne de diğer alternatif kurumlar tarafından çok da fazla finanse edilen projeler veya şirketler değil. Çünkü önünüzde ciddi bir risk var.” (K5)

K7, kitle fonlaması platformlarının girişimciler için önemli bir fırsat olduğunu fakat büyük bir etkisinin henüz görülmediğini, zamanla olumsuz durumların da olabileceğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Birincisi yine start-uplar ya da yeni girişimler açısından kendilerini anlatabilme imkanı oluyor. Yani tabii ki onların ilk amacı maliyetsiz bir şekilde fon temin edebilmek, bu temel amaçtır. Ama bunun haricinde hatta o fonu temin edemeseler

bile yani hedeflediklerine ulaşamamaları bile en nihayetinde bu platformlar üzerinden kendilerinin bir tanıtımlarını gerçekleştirmiş oluyorlar." (K7)

“Özellikle de genç girişimcilere ve düşük tasarrufları olan insanlar için bir alternatif sunarlar ama şu an için çok olağanüstü bir etkisi olduğunu biz de göremedik belki ama zamanla görülür olumsuz da olabilir." (K7)

Özellikle start-up için faydalarını ele alan K4, şu şekilde değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Şimdi bu platformlar özellikle erken aşama yatırım arayan girişimcilere ciddi derecede olanak sağlıyor. Yani bugün erken aşamada pay satmak, yatırım almak kolay bir mesele değil. Dolayısıyla oradaki büyük bir ihtiyacı karşılıyor. Bu aynı zamanda şirketin ürünün piyasada karşılığı var mı yok mu onun da bir aslında testi oluyor. Yani fonlanamayan bir şirket aslında çok da belki herkes için söylenmez ama daha ürün vesaire ortada olmayan şirketler için eğer fonlanamıyorsa halktan bir destek kitleden bir destek alamıyorsa, aynı zamanda ürün pazar uyumuyla ilgili birtakım problemler olduğu işaretini veriyor. Hem erken aşama yatırımlar hem de girişimcinin kendisini daha iyi anlatması daha iyi tanıtması, sermaye piyasası mevzuatına hazır hale gelmesi, aynı zamanda girişimin yatırımcısını müşterisi yapması, müşterisini yatırımcı yapması gibi faydaları var.” (K4)

Girişimciler açısından faydalarından bahseden K5; ayrıca yatırımcılar açısından da insanlara yardım etme motivasyonu, geleceğe yatırım gibi düşüncelerle desteklendiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“...kitle fonlaması onlar için bir çıkış bir alternatif oldu. Onlara güvenen insanlar yani bizler yatırımcılar onlar için bir çıkış oldu. Aynı zamanda bizim için de geleceğe yatırım, potansiyele yatırım, belki iyi yapılan bir şeye ortak olmak, onlara yardım etme motivasyonu. Çünkü bunlar nihayetinde entelektüel sermaye ülkemiz için, potansiyellerini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Destek olmakta fayda var. Yani her taraf için aslında kazan kazan ama biraz sabırlı olmak lazım kitle fonlaması için.” (K5)

Özellikle paya dayalı kitle fonlamasının girişimcilere sunduğu faydaları ele alan K6, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Tabii daha önce bu tarz girişimlerin bir melek yatırımcı bulması gerekiyordu belirli bir aşamaya gelene kadar. Kitle fonlamasının olması tabii özellikle paya dayalı için

konusuyorum şu an paya dayalı kitle fonlamaları için farklı bir kapı açmış oldu. Özsermaye yatırımı artık daha fazla olabiliyor. Bu sayede özsermaye yatırımlarının gelişebileceği farklı bir piyasa ortaya çıkmış oldu Türkiye'de. O açıdan bence girişimciler için faydalı oldu.” (K6)

K2, girişimcilerin olumlu sonuçlar alabilmesi ve fayda sağlayabilmesi için kısa zamanlık kâr beklentisinde olmamasını şu şekilde ifade etmiştir:

“Yani tabii bu ilana çıkan projeleri ben sık sık inceliyorum. Benim gördüğüm kadarıyla buradaki girişimcinin mesafe alabilmesi ya da start-up mesafe alabilmesi biraz zamana yığılmış durumda yani kısa dönemde yüksek kâr beklentisi içerisinde bu ekosisteme girenler açıkçası biraz hayal kırıklığına uğruyor.” (K2)

İlk girişimi olan şirketler açısından faydaları olduğunu belirten K8, uzun vadeli yatırım düşünen yatırımcıların bu alanda olmasının da girişim açısından önemini ifade ediyor:

“...insanlar en baştan bununla başlayabiliyorlar. Borsada halka arz edilebilmesi için malum şirketin belli bir noktaya ulaşmış olması lazım. Bu bir boşluğu dolduruyor, yani daha ilk defa başlayacak bir şirket açısından iyi bir başlangıç imkanı veriyor.” (K8)

“Startuplara yatırım yaparak uzun vadeli yani gerçekten yatırım niyeti olan kişilerin gireceği bir alan burası, böyle rastgele bugün alayım yarın satayım türü bir alan değil bence o da değerli.” (K8)

3.5.2. İslami Finans Açısından Değerlendirme

Bu tema altında kitle fonlaması sisteminin dört ayrı başlık altında İslami finans açısından değerlendirmelerine yer verilmiştir. Dört farklı kitle fonlaması modelinin İslami finans uyumluluğu, tüm modellerin İslami finans ekosistemine etkisi, İslami finansa uygun bir işleyiş için şu an sistemde yapılacak gereklilikler ve sosyal finansa etkisi değerlendirilmiştir.

3.5.2.1. Modellerin İslami Finans Açısından Değerlendirilmesi

Eşyada asıl olan ibahadır yaklaşımıyla tüm modellerin yasakları içermediği sürece meşru olabileceğini belirten K7'ye benzer ifadelerle katılan K8, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Bunların yani bu dördünün de haram veya faiz unsur içermediği sürece veya yapılan işlem onunla ilgili değilse bunların hepsini fıkhi olarak temellendirmek mümkün ve bir problem içermiyorlar. Ama mesela borçta faiz konusu gündeme gelebiliyor ya da projenin kendisi sıkıntılı, dinen caiz olmayan bir proje olabilir. Paya dayalıda bir problem yok yani aynen halka arz gibi. Borsadaki halka arzla kabaca aynı kriterler siz de onları yapmaya çalışıyorsunuz zaten. Bu anlamda ben olumlu bakıyorum.” (K8)

Bağış, ödül ve paya dayalı modellerin sözleşmelere göre uygunluğunu değerlendiren K2 şunları ifade etmiştir:

“Bağış zaten yine yani hibe ya da teberru dediğimiz süreçle işlemesi gerekiyor. Ödül ise yani bu ödül şeyde neye karşılık geliyor emin değilim ama muhtemelen satış sözleşmesi olabilir, çünkü siz oradaki bir ilana para yatırdığınız zaman bunun size verdiği ödül, muhtemelen satış sözleşmesi olabiliyor. Çünkü siz ödül alacağınızı biliyorsunuz ve ona karşılık bir para yatırıyorsunuz. Hangi sözleşmeye dayandığına yönelik çok emin değilim ama paya dayalı kitle fonlaması ise çoğu zaman işte mudarebe sözleşmeleri üzerinde yürütülüyor yani aslında bu sözleşme türü belki bulunmuyor ama bu sözleşme üzerinden genelde yürütülüyor. Dolayısıyla bu sözleşmelerin çerçevesinde bunların düzenlenmesi gerekiyor bu kriterlerin düzenlenmesi gerekiyor.” (K2)

Ödüle dayalı modelle ilgili K6 şu yorumlarda bulunmuştur:

“Ödüle dayalı aslında şu açıdan daha yani sen İslami açıdan sormuşsun, ödüle dayalı da bence İslamilik açısından gayet makul neden özsermaye yatırımı istemiyor şirket ama büyümek istiyor. Yani istisna aslında, istisnaya dayalı bir satış biçimi oluyor. Fıkhi açıdan bakacak olursak hani çok detaylı fıkhi yorum yapmak istemem ama hem basit istisna olduğu ortada olan bir şey. O açıdan hani bu istisnaya dayalı piyasayı İslami finans piyasasını geliştirmiş olacağı için bence o açıdan da bir katkısı olacaktır.” (K6)

Borca dayalı kitle fonlamasının ancak yapısının değişmesiyle uygulanabilir olabileceğini ifade eden K5, durumu şu şekilde değerlendirmiştir:

“Kitle fonlamasının modelleri İslami finansa çok kolay adapte edebilecek yöntemlerdir. Burada tek farklı olacak yöntem borca dayalı yöntem çünkü borca dayalı bütün dünyada şu an faiz kazancı üreten bir model olarak karşımıza çıkıyor. Orada da karz-ı hasen üzerinden bu tabii ne kadar uygulanabilir? Bakacağız.” (K5)

Benzer ifadelerle borca dayalı modellerde İslami finans uygunluğuna oldukça dikkat edilmesi gerektiğini belirten K4, aynı konuda şu ifadeleri kullanmıştır:

“...borca dayalıda yani sistemin tamamen İslami finansla uygun olması lazım. Sözleşmenin uygun olması lazım. Çünkü burada bir takım işte finansman sağlanma durumu var. Yani platform bunlara dikkat etmiyorsa şirketin meşru veya gayrimeşru iş yapıyor olması hiç önemli değil.. Yani şirket çok meşru bir iş yapabilir ama borca dayalı kitle fonlama platformu bu sözleşmeleri faize göre kurguladıysa burada hiçbir şey yok hiçbir çıkarı yok. Yani o direkt caiz olmuyor. Dolayısıyla bu 4 platform da borca dayalı kısım ciddi derecede İslami finans uyumluluğunu vurgulaması lazım. Yani o olması lazım kesinlikle.” (K4)

K1, borca dayalı yöntemde borç verenin menfaat elde etmemesi gerektiğini ve bu bağlamda karz-ı hasen kullanılabileceğini belirterek bu durumun teşvik edilmesi gerektiğini de eklemiştir. Karz- ı hasenin uygulamada olup olmadığı konusuyla ilgili ise K8 şu yorumlarda bulunmuştur:

“Uygulamada karz-ı hasen üzerine ben bilmiyorum yani var mıdır? Benim bildiğim yok. Baktıklarımın hepsi böyle kabaca baktığım hemen hızlıca baktığım Malezya’daki yerlerdeki hep problemliydi bu anlamda. Orası çözülebilirse, borç kısmı da çözülebilir. Yani gerçekten karz temeli olabilirse.” (K8)

Dört modelin arasından paya dayalının ön plana çıktığını belirten K9, bu yöntemde dikkat edilmesi gereken bazı noktaları şu şekilde ifade etmiştir:

“Borca, bağışa ve ödüle dayalı sistemler varlıklarını sürdürememişlerdir. Paya dayalı olan onlarca sistem vardır. Paya dayalı kitle fonlaması yöntemsel olarak değerlendirilme noktasında yatırımcıyı aldatmadıkları ve toplanan yatırımların beyan edilen çerçevede kullanıldığı sürece bir problem görülmemektedir. Ayrıca fon toplama süresi (genelde 1 ay) içerisinde gelen paranın yatırım alan firmaya aktarılmadan önce faizli mevduat hesapları ya da faizli likit fonlar da ya da cari konvansiyonel banka hesaplarında tutulmaması gerekmektedir.” (K9)

Bağış ve ödüle dayalı platformlar için değerlendirmelerde bulunan K5, şu ifadeleri eklemiştir:

“...bağışa dayalı veya ödüle dayalı yöntemler bizim hibe dediğimiz aslında yine İslami finans ürünlerine benzeşiyor. Farklı şeyler değil. Ödül dediğimiz yine hediye mukabilden yöntemlerle yine değerlendiriliyor. Yani bu tür sözleşmelere uygun

şekilde yine planlanabilir. İslami finans bağlamında zaten sistemi destekleyici bir unsur kitle fonlaması, ancak şuna da ihtiyacımız var şu an diğer İslam ülkelerinde var olan AAOIFI standartları gibi yani kitle fonlaması bağlamında bir mevzuata ihtiyacımız var.” (K5)

3.5.2.2. İslami Finansa Uyumlu Bir Sistem İçin Gereklilikler (Yönetişim, İşleyiş, Mevzuat)

Ülkemizde İslami finansa uyumlu kitle fonlaması platformlarının oluşabilmesi için mevcut durumda yapılmasına ihtiyaç duyulan birçok düzenleme vardır. Bu bağlamda katılımcılara yönetim, denetim ve işleyiş açısından yapılması gereken gereklilikler sorulmuştur.

K1, kitle fonlaması platformlarının katılım alanında ayrışması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir:

“İslami esaslara uygun kitle fonlaması diye bir ayrıştırma yapılması sonra da bu ilkeyle yola çıkan kitle fonlaması şirketlerinden kendilerini İslami kurallara uyup uymadığını ortaya koyabilmek için danışma kurumları fıkhi heyetler oluşturulmasının istenmesi, bununla ilgili yönetmeliklerin çıkartılması ve denetimlerin de yapılması gerekiyor. Tıpkı katılım bankacılığında olduğu gibi, katılım sigortacılığında da olduğu gibi, bu alanla ilgili bir açık var.” (K1)

Şer’i yönetim gerekliliği noktasında K6 şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Türkiye’de İslami finansın şer’i yönetimi konusunda henüz çok yeniyiz. Yani piyasanın çok gerisinden geldi maalesef. Yani 1.980’li yılların başında bu piyasa gelişmeye başladı ama bu işin şer’i yönetimi standartları yani 5 sene civarı bir şey. Ve hala oturmamış durumda ve daha çok şu an bankacılık lokomotif ile ilerliyor. Yani bankacılığın katılım bankacılığının liderliğinde bu altyapı geliyor, şeri yönetimi altyapısı. Ondan sonra sermaye piyasaları ondan sonra sigorta vakit olursa da artık kitle fonlamalarıyla da ilgilenilecek gibi duruyor ama... Burada tartışılması gereken çok mesele var bunlardan biri bu bütün farklı İslami finans sektörleri ve piyasaları için aynı danışma kurumu yeterli olacak mı? Çünkü onların hepsi farklı sektörler, sigortacılığın ayrı detayları var sermaye piyasasının ayrı ayrı detayları var. Kitle fonlamasını ayrı detayları var.” (K6)

Diğer ülkelerdeki modellerin incelenmesi ve farklı sektörler için ek danışma kurullarının oluşturulması gerektiğini belirten K6, şu ifadeleri eklemiştir:

“Farklı mekanizmalar geliştirilebilir. Atıyorum, bir ana şekilde kadro olur. Farklı piyasalar için ek uzmanlar eklenebilir, destek olabilecek ya da farklı platformlar için farklı danışmanlar da düşünülebilir...”

“...Tabii denetim her şey’i yönetim uygulamasında olduğu gibi bir denetim kısmı gerekli. Eğer bir kurul danışma kurulu gerekiyorsa ya da dışarıdan hizmetle olabilecekse yine buna da karar verilmesi gerekiyor. Yani dışarıdan hizmetle mi olacak bu, yoksa şirketin içinde bir danışma kurulu gerekecek mi?” (K6)

İslami finans kriterlerinin tüm modeller için geliştirilmesi gerektiğini vurgulayan K2, hem bağış yapılan hem de yatırım yapılan projelerin hassasiyetlerine dikkat edilmesi gerektiğini belirtiyor:

“17 - 18 tane bildiğim kadarıyla SPK tarafından onaylanan paya dayalı kitle fonlama platformu var. Şimdi şöyle tabii burada sadece paya dayalı kitle fonlama için bir İslami finans kriterleri geliştirmek çok doğru olmaz çünkü bu kriterler sadece paya dayalı için önemli değil. Ödül ve bağışa dayalı kitle fonlamaları için de önemli olması gerekiyor. Çünkü diyelim ki bağış yaptığımız bir fikir çoğu zaman girişim de olmayabiliyor, yani bu bağış da bir fikir yani İslami hassasiyeti olan insanların değerleriyle örtüşmeyebiliyor. Ya da karşılığında ödül aldığımız bir ilan İslami finansın değerleriyle uyumlu olmuyor. Dolayısıyla aslında bu kriterler halihazırda uygulanan 3 yöntem içinde ana hatlarıyla çizilmesi gerekiyor.” (K2)

K3 yapılması gereken düzenlemeler için şunları ifade etmiştir:

“Özellikle merkezi danışma kurulu bünyesinde konunun ele alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. İslami finansın temel kriterlerine uygun mevzuat düzenlemelerine ihtiyaç duyulacaktır.” (K3)

K4 düzenleme ve denetim için bir birlik kurulması gerektiğini ve şu an için ise icazet kuruluna göre hareket edilebileceğini ifade etmiştir:

“...katılım finans strateji belgesinde vardı, bu hani bir katılım finans birliği kurulması gibi bir durum vardı. Yani katılım finans birliği gibi bir şey kurulursa bu şirketlerde oraya o birliğe dahil olursa düzenleme ve denetim o şekilde olabilir. Yani şu an platforma veya işte girişim tarafına güvenmekten ibaret. Yani onların kendi danışma kurullarına güvenmekten ibaret mevcutta, ama icazet ve ben katılım bankacılığı katılım finans ilkelerine uyum sağlamakla yükümlüyüm diyorsa bunu denetleyecek şu an kimse yok. Bence kitle bunu denetleyebilir işte icazet kurulu varsa icazet kuruluna göre hareket edebilir.” (K4)

Denetleyici ve düzenleyici kuruluşların ilgili konuda mevzuat düzenleyebileceğini belirten K7, oluşturulabilecek danışma kurulu ve şer'i yönetim yapısıyla ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur:

“...bir platformda görmüştüm ilana çıkan bir tanesi ISFA'dan bir görüş almıştı, uygunluk görüşü almıştı. Ama bunların daha sistematize olması yani daha isteğe bağlı değil de bir zorunlu hale getirilmesi için denetleyici düzenleyici kuruluşların bununla ilgili tabii bir mevzuat yapması gerekiyor. Üzerine de bu kuruluşların şer'i danışmanlar bulundurması, bunların projeleri ele alması, bu işin İslami olmasını sağlayacak olan şeydir.” (K7)

“Yani bu sadece kitle fonlamalarıyla ilgili değil, katılım bankaları dışındaki bütün yapılarla ilgili olan şeyler. Mesela mevzuat sigorta şirketlerine katılım sigorta şirketlerine danışma kurulunu zorunlu tutuyor. Bu bir yapı mesela. Katılım bankalarının da danışma kurulları var. Üstünde de TKBB var, bağlayıcı kararları danışma kurulu. Hani bu noktada hangi bir yapı içerisinde olur, sigortacılık gibi mi olur yoksa TKBB'nin bünyesindeki bir yapı gibi tüm İslami finans kuruluşlarına dönük bir şer'i yönetim mi yapılır, bunların hepsi zaten tartışılan meseleler. O yüzden burada önemli olan bu kuruluşların İslamiliklerini sağlayacak olan danışma kurullarının şer'i yönetim yapısının kurulması, bu kamunun yapacağı bir mevzuatla olur ama diğer tarafta bir çatı kuruluş bünyesinde de gerçekleştirilebilir. Bunların hepsinin artısı eksisi ile daha detaylı değerlendirmek lazım.” (K7)

Sözleşmelerin İslami finansa uygun şekilde tanımlanması gerektiğini belirten K5, mevzuat konusunu şekilde değerlendirmiştir:

“Burada öncelikle aynı katılım finans ilkelerinde olduğu gibi yani faizsiz finans mevzuatında olduğu gibi öncelikle sözleşmelerin hangi İslami finans yöntemlerine uygun şekilde yapılabilir bir tanımlama yapılması lazım. Yani mudarebedir, müşarekedir, karz-ı hasendir, işte vekalettir efendim diğer hibedir bağıştır vs. bunların hepsinin mevzuatta öncelikle tanımlanması lazım. Aksi halde bunları yapamazsınız. Yani dolayısıyla İslami finans ile bizim şu an güncel mevzuatın en azından tanımlar bağlamında açık olması lazım.” (K5)

3.5.2.3. İslami Finans Ekosistemine Katkısı

İslami finansal sistemin içine kitle fonlaması gibi farklı araçların girmesinin olumlu sonuçlar vereceğini, yalnızca kısıtlı kurumlarla değil yenilikçi ürünlerle hizmet verilmesinin önemli bir katkı sağlayacağını belirten K1, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“İslami finans açısından da İslami finansın şu anda takıldığı handikaplardan bir tanesi İslami finansın sadece, sadece demeyelim de daha çok katılım bankacılığı ekseninde bir miktar da katılım sigortacılığı ekseninde gelişmesidir. Halbuki bunlardan ibaret değil. Yani bu ekosistemi çok daha fazla geliştirmek lazım. Portföy yönetim şirketleri var, bireysel emeklilik şirketleri var, kısmen bunlar da dahil oldu ama daha çok aracın sisteme girmesi lazım. Bunlardan bir tanesi de kitlesel fonlama. Doğru bir şekilde geliştirilirse özellikle paya dayalı olan kitle fonlamaları sayesinde katılım bankalarının pek yapmadığı, yapamadığı belki, müşareke ve mudarebe usulünde ortaklığa dayalı risk paylaşımına dayalı şeyler de bu sayede kitle fonlaması ürünleriyle çok daha geliştirilebilir. Yani çok önemli bir potansiyel, çok faydalı olarak görüyorum. Yeter ki doğru düzgün işletilebilsin.” (K1)

Kitle fonlamasının İslami finansın özünde bulunan ortaklıklarla ve sözleşmelerle ürünler sunabilme imkânının olduğunu ve bu anlamda ekosisteme fayda sağlayacağını, İslami finansın özüne dönmeye yardım edebileceğini belirten K2, bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Tabii İslami finans ekosistemine ne gibi katkısı olacak sorusu bence çok değerli soru, çünkü bizim aslında İslami finans özelinde en çok eleştirdiğimiz konuların başında bütün sözleşmelerin borca dayalı olarak işletilmesi. Biz tabii İslami finansın temelini çoğu zaman kâr ve zarar odaklı sözleşmelerin oluşturduğunu düşünüyoruz ve genelde öyle olacağına inanıyoruz. Özellikle akademik camiadaki hocalar. Çünkü borca yönelik İslam dininin bir yasağı yok fakat elden geldiğince bir kişinin borca girmesini, yani zaruri bir durum olmadığınca borçlanmasını çok hoş da görmüyor. Dolayısıyla merkezine ister istemez kâr zarar odaklı sözleşmeleri alıyor diye düşünüyorum.” (K2)

Benzer düşüncelerle kitle fonlamasının İslami finans ekosistemine katkısına değinen K5, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“İslami finans ekosistemini destekleyecek bir yapı kitle fonlaması, alternatif bir finansa yönelim. Nihayetinde faizin olmadığı bir sistem kurabiliyorsunuz ve İslam’ın temel önerdiği iş modellerinde olan ortaklık yöntemi. Dolayısıyla İslami finansı besleyen bir yapıdır bu.” (K5)

K7, Şer’i yönetişimin oluşması ve başarı elde etmeleri durumunda ekosisteme olacak faydalarının daha iyi değerlendirilebileceğini belirterek, şu şekilde ifade etmiştir:

“İslami finans ekosistemi için etkisi şöyle, direkt kitle fonlaması platformları kendilerini İslami finans kuruluşu olarak söylemedikleri için o yüzden hani direkt böyle İslami finans ekosistemine katkılarını vurgulayabilmek çok fazla kolay değil. Yani kimisi hassasiyet gösteriyor ama bu şekilde kendilerini bir katılım finans ekosisteminin parçası olarak ya da biz İslami ilkelere göre faaliyet gösteriyoruz gibi bir yaklaşım pazarlama kısmında görmüyoruz. Son dönemde bunu yazan varsa bilmiyorum ama ben hiç görmedim. Ama bir hassasiyetleri olduğunu biliyoruz bazılarının. O noktada ekosisteme, İslami finans ekosistemine illaki katkı sağlayacaklar ama yani bunu çok büyük bir etki olarak şu an için söyleyemeyiz ama sonrasında bunlar başarılı olurlar, kendi içerisine Şer’i yönetim yapıları oluşur ve İslami finans ekosisteminin içerisinde bir parça olarak kendilerini isimlendirirlerse en nihayetinde sonuçta bunlar da önemli bir katkı yapar.” (K7)

3.5.2.4. Sosyal Finansa Etkileri

Bağışa ve ödüle dayalı kitle fonlaması, sosyal finans açısından toplum üzerinde önemli etkileri olabilecek modellerdir. Bu bağlamda katılımcılara bağış ve ödül türleri üzerinden değerlendirmeleri istenerek sosyal finansa nasıl bir katkı sağlayabilecekleri anlamında bir soru yöneltilmiştir.

K2, bağışa dayalı kitle fonlamasının sosyal finans açısından etkisini şu şekilde değerlendirmiştir:

“...sosyal finansın gelişimi açısından ben bağışın yani bağış temelli kitle fonlamasının önemli bir enstrüman olduğunu düşünüyorum. Ödüle dayalı için aynı şeyi söyleyemiyorum. Ve adı kitle fonlaması olmasa bile bunun çok eskiden beri Türkiye özelinde kullanıldığını ve bu platformlarla beraber İslami hassasiyeti olmayan kişiler olanlarla beraber o platformlar üzerinden bağışta bulunuyor ve buna bir ivme kazandırdı. Sosyal finans bağlamında buna bir ivme kazandırdığını düşünüyorum.” (K2)

K3, sosyal finans bağlamında oluşabilecek olumlu etkileri şu şekilde ifade etmiştir:

“Toplumsal katılım, sosyal yardımlaşma kültürü, yenilik ve girişimciliğin teşviki ve sosyal inovasyonun artmasında pozitif etkisi olacaktır.” (K3)

Kitle fonlaması projelerinin ihtiyaç sahibi kişilerle veya finansman ihtiyacı olan kişilerle bağışçıların bir araya gelmesini sağlamasının, sosyal finans açısından önemli olduğunu belirten K6 şu değerlendirmede bulunmuştur:

“Sonuçta zekâtını sadakasını vermek isteyen çok fazla kişi var ama gerçekten ihtiyaç sahibine ulaşmakta sorun olabiliyor bazen. Bence bu tarz platformlar hem yardım vermek isteyen hem de ihtiyaç sahibini buluşturabilecek girişimlere dönüşebiliyor. Özellikle hem kamu hem de özel STK’ların gelişimiyle ciddi bir sosyal finans piyasasına da verimli bir gelişmeye katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum.” (K6)

Mevcut uygulamalardan örnekler sunan K7, platformların sosyal finansa olumlu etki sağlayabileceğini ifade etmiştir:

“...mesela Ethis Crowd var Endonezya’da, Malezya’da, Singapur’da da sanırım aktif. Yani mesela onların yaptığı düşük gelir grubundaki insanlara düşük maliyetli konut edinilmesi, bunların hepsi sosyal finans bağlamında değerlendirilecek şeylerdir. Mesela fonların toplanması çok farklı ülkelerdeki insanların belirli bir sosyal amaç için kitle fonlaması üzerinden bağışta bulunmaları, bunlar sosyal finansa katkı sağlayacak şeylerdir.” (K7)

K4, kampanya odaklı projeler ve şeffaf şekilde takip edilebilmeleri noktasındaki değerlendirmelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“...Türkiye’deki bağış yapma alışkanlığı biraz daha kampanya odaklı değil de konu odaklı oluyor, konu ya da genel oluyor. Fakat kampanya çıktığı zaman başka işlerde Türkiye’de bir eğilim oluyor. Yani Türk insanı bir kampanya odaklı bir yardıma koşuyor.” (K4)

“...Bu biraz daha böyle insanların anlayabileceği bir tarzda sunulursa en azından insanlar ortak olduğu yani bağış yaparak hayra ortak olduğu kampanyayı da iyi sahiplenebilir. Bugün bir sosyal yardım platformuna bağış yapıyorsunuz fakat bu bağış yaptığınız bağış nereye gidiyor, nasıl kullanılıyor vesaire bunu çok spesifik şeylerde yapabiliyorsunuz ama o genel şeyler de yapamıyorsunuz” (K4)

3.5.3. Paya Dayalı Fonlama Özelinde Değerlendirme

Bu tema başlığında paya dayalı kitle fonlamasının İslami finans açısından değerlendirilmesi ele alınmıştır. Paya dayalı kitle fonlaması platformlarının son dönemde ülkemizde de artması ve girişimciler tarafından ilgi görmesi sebebiyle, ayrıca ele alınması gereken bir başlık olduğu düşünülmüştür. Bu bağlamda iki alt başlığa yer verilmiştir. İlk başlıkta paya dayalı kitle fonlamasındaki yatırımcı, girişimci ve aracı kuruluşlar arasındaki ilişkiler sözleşme açısından değerlendirilmiştir. İkinci kısımda ise platformda bulunan girişim şirketlerinin bulundurması gereken İslami finans kriterleri ele alınmıştır.

3.5.3.1. Sözleşmeler Açısından Değerlendirme (Girişimci, Yatırımcı ve Aracı Kuruluşlar)

Bu başlık altında platform, girişimci ve aracı kuruluşlar arasındaki ilişkiler İslami finans açısından değerlendirilmiştir. Yatırımcı ve girişimci arasındaki ilişkiyi İslami finansa uyumlu açıdan bakıldığında hangi sözleşmeyle açıklanabilir olduğu konusunda K8 şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Anonim şirket kurması gerekiyor. Şirket kurabilmesi için belli bir sermaye olması lazım dolayısıyla şirketin kasasında birazcık para var. Diğer para ayrıca geliyor. Az veya çok birazcık da olsa para var ya şirketin kasasına ilk kurucuların koyduğu para ödenmiş sermaye benim bildiğim üstelik o, bu anlamda müşareke olarak bakmak daha mantıklı. Tamam, paranın %99’u şeyden geliyordur, paya dayalı kitle fonlamadan geliyordur ama kasada o kurulmak için gerekli asgari bir miktar var ya, o da sonuçta o girişimcilerin parası olduğu için bunu aslında mudarebe değil temelde müşareke olarak görmek lazım.” (K8)

“...benim bildiğim paya dayalı kitle fonlamasında o parayı verenler, şirketin fiilen anonim şirketinin yüzde şu kadar ortağı oluyor. Şimdi böyle bir ortaklık ortamında bunu müşarekeden başka şekilde açıklamak doğru değil.” (K8)

K8 ile aynı görüşte olan K1, müşareke olmasıyla ilgili şunları ifade etmiştir:

“Paya dayalı kitle fonlamasında girişimci hiçbir sermaye koymaz bütün sermaye ilgili kitle tarafından toplanıyorsa biz ona mudarebe deriz. Ama girişimci bir miktar az da olsa bir miktar sermaye koyuyor, geri kalan sermayeyi kitle fonlamasıyla muhatap kitleden topluyorsa buna da müşareke deriz. Orada şöyle bir şey var, öğrencim de bunları tespit etmişti, girişimci şirketler kitle fonlamasına

başlanabilmesi için önceden bir şirket kurmaları gerekiyor. Bunların da belli şartları var. Bu şirketi kurarken de bir miktar az da olsa bir miktar sermaye ortaya koymaları lazım. Bu sermayeyi ortaya koyduktan sonra az bir miktar da olsa sermaye koyduktan sonra insanlara açıldığın zaman da bu artık mudarebe olmaktan ziyade müşareke oluyor. Yani mudarebe tarzında uygulama mevcut mevzuat sebebiyle pek mümkün gözükmüyor ve neden çünkü hiçbir şekilde sermaye koymadan kurulmuş bir şirket söz konusu olamıyor mevcut mevzuata göre. Dolayısıyla teorik olarak paya dayalı kitle fonlaması mudarebe yöntemiyle mümkün ama Türkiye mevzuatı bir şirket kuruluşu için illaki az da olsa bir ödenmiş sermayenin kurulması gerektirdiği için artık o safhadan sonra mecburen müşareke yöntemiyle kurulmuş olacak diyebiliriz." (K1)

K2, bir platformda ilana çıkan projeden örnek vererek çoğu ilanın müşareke üzerinden yola çıktığını fakat mudarebe örneklerinin de olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

"Mesela biz yakın bir zamanda bilmiyorum gördün mü? A platformunda bir şey vardı bir ilan vardı tarımsal bir projeydi. Proje diyor ki biz işte uzun yıllardır zaten sözleşmeli tarım yapıyoruz. Bu sözleşmeli tarım üzerinden bütün süreci biz yürüteceğiz ve bütün tecrübemizi biz aktaracağız siz 70 birimlik şey koyun. İşte 100 birimlik para koyun örnek veriyorum. Kârı 70'e 30, yani %70 - %30 olacak şekilde bölüşelim. Dolayısıyla burada aslında bir sermaye koymadı işletme, fakat tecrübesini buraya aktararak bütün sermayenin aslında kârın diyelim, kârın %30'una ortak oldu. %70'i şey aldı. Tabii bu bir mudarebe sözleşmesine örnek olarak verebiliriz. Çünkü paranızı teslim ediyorsunuz. Paranızı teslim ettiğiniz kişi o paranızı işletiyor. Bunun üzerinden kâr sağlayıp işte belirlediğiniz oranlar ölçüsünde sizinle bölüşüyor. Fakat çoğu ilan müşareke üzerinden işliyor. Müşarekede biliyorsunuz iki taraf da sermaye koyuyor. Yani genelde işte şirketler örnek veriyorum yüzde onunu ilana çıkıyor yani yüzde onunu hisseleştiriyor. Dolayısıyla siz ve o, ikiniz o şirkete ortak oluyorsunuz ama şirketin yönetimi çoğu zaman onlarda kalıyor. Bu da müşareke sözleşmelerine örnek, çoğu ilan müşareke üzerinden yürüyor ama mudarebeye dönük örnekler de mevcut." (K2)

K9, mudarebe ilişkisi olduğunu belirtirken K5 de benzer bir görüşle şu ifadelerde bulunmuştur:

"Muhakkak mudarebe, çünkü yatırımcının süreç içerisinde bir müdahil olması şu aşamada söz konusu değil, sadece ortak." (K5)

K6, konuyu hem mudarebe hem müşareke açısından şu şekilde değerlendirmiştir:

“Müşareke mi mudarebe mi? Aslında bakacak olursak daha çok her ne kadar kâğıt üstünde müşareke gibi dursa da, sonuçta kâğıt üstünde mudarebe dediğimiz olay çok yok zaten piyasada. Hani şey diyoruz ya sınırlı imtiyaz mıydı neydi onun borsadaki adı? Yani hisse sahibi ama çok fazla da bir yetkisi yok sonuçta o şirketlerin yönetiminde. Hani belirli bir aslında özsermaye sahiplerinin bence yönetimde yani bir müşareke yapısının olması gerekiyor. Belirli bir özsermayeye payına sahip hisseye işte %5-10 gibi yüksek paylara sahip yatırımcıların bence müşareke boyutunda olması gerekiyor ama küçük yatırımcılar biraz daha mudarebe boyutunda olabilir bu piyasada.” (K6)

Katılımcılar, aracı kuruluşlarla olan ilişkilerin İslami finans açısından incelenmesi konusuna da değinmişlerdir. Bu bağlamda projelere gelen fonların emanet yetkilisinde bekletilmesi konusunda değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

K1, emanet yetkilisinin sorumluluğu ve biriken fonları değerlendirme konusundaki durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Şimdi ikisi arasındaki ilişki aslında bir vekalet ilişkisi, yani diyelim ki girişimciyim bir tane kitle fonlaması platformu var bir de bu fona parasını yatıran yatırımcılar var. Yatırımcıların parasını belli bir süre güvenli bir şekilde tutuyor ve oradan parayı işletiyor. Dolayısıyla aslında emanet yetkilisi bir taraftan yatırımcıların bir taraftan da girişimcinin vekili sıfatıyla hareket ediyor baktığınız zaman. Dolayısıyla vekalet akdinin hükümlerine göre davranması lazım. Oradaki parayı meşru işlerde değerlendirmesi lazım. Eğer iş olumlu şekilde sonuçlanmazsa herkese paralarını iade etmesi lazım. Faizde, kredilerde, tahvillerde vesaire değerlendirilmemesi lazım.” (K1)

K6, saklama kuruluşlarının değerlendirilmesi açısından şunları ifade etmiştir:

“...Bu saklama kuruluşları arasında SPK’da bakacak olursan mesela orada İslami bir banka yok ya da İslami bir şirket yok. Sadece konvansiyonel bankalarla takasbank var. O açıdan yani bu İslami yatırımcıların bu hizmeti konvansiyonel kurumlardan alması bence çok sağlıklı olmayabilir...” (K6)

“... bu tarz aracı kurumların olması, saklayıcı kurumların olması, işlemlerin alım satım işlemlerinin kolaylığı açısından bence katkı sağlayabiliyor. Eğer iyi gelişmiş bir altyapıları varsa A kişisinden B kişisine bu saklayıcı kuruluşlar üzerinden daha

kolay bir şekilde daha güvenli şekilde işlem yapabiliyorsak devam ettirilebilir. Ama son zamanlarda işte bu akıllı sözleşmeler, blok zincirle işlemler, akıllı sözleşmeler vesaire ile bu sektörün geliştirilmesi lazım bence. O teknolojiyi işte bu blok zincir teknolojisini kullanmakta fayda var diye düşünüyorum, akıllı sözleşmeleri vesaire bu işlemler için. Eğer ya mevcut kuruluşlar üzerinden ya da bağımsız bir şekilde güvenli bir şekilde yine saklayıp transfer etme imkanımız olabiliyorsa bu tarz yönelimlere de kaymak mümkün." (K6)

K9, emanet yetkilisiyle olan ilişki hakkında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"Fonlama gerçekleşene kadar aracı firmanın elindeki paralar emanet hükmündedir. Fonlama başarılı olup paylar MKK'ya iletildiğinde ortaklık akdi tamamlanır." (K9)

Emanet akdine göre değerlendirilmesi gerektiğini belirten K8, toplanan fonların kullanılıp kullanılmadığına bakılmasını söyleyerek şu ifadeleri eklemiştir:

"...Üçüncü taraf olarak hizmet verdiği için emanet hükümlerine tâbi tutarız. Takas bankın kendisi bu parayı başka şeylerde kullanıyor mu, başka yere yatırım yapmıyor mu?" (K8)

Benzer ifadelerde bulunan K2, kullanım alanlarıyla ilgili şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"...Emanet yetkilisi de tabii aldığı parayı aldığı fonu İslami usullere göre kullanması gerekiyor. Ya kullanabilir, tabii bunu fıkhi yine boyutunu bilmiyorum. Kullanmamasında aslında fayda var. Çünkü yaklaşık genelde 60 günlük maksimum 60 gündü yanlış hatırlamıyorsam" (K2)

3.5.3.2. Şirket Kriterleri

Bu başlık altında katılımcılara paya dayalı kitle fonlaması platformlarına başvuran girişim şirketlerinin faaliyet alanı ve finansal göstergelerinin İslami finans kriterlerine uygunluğunun nasıl değerlendirilebileceği sorulmuştur. Platformlara kabul edilme noktasında şirketlerde nelere dikkat edileceği hakkında görüşlerde bulunulmuştur.

Bu bağlamda değerlendirmelerde bulunan K7, şu görüşlerde bulunmuştur:

"Bunun en sistematik metodu muhtemelen nasıl ki katılım endeksine giriyor şirketler, girerken bazı parametrelere bakılıyor, yani faaliyet alanının meşru olması sonra finansal screeninglerinden sizde bahsettiniz zaten. Bu şartlar aslında bu şirketlerde de uygulanabilecek hususlardır. Yani çok fazla belki bu şirketler üzerinde

farklılaştırma yapılabilir mi bilmiyorum ama çok da gerek olmayabilir ama birazcık daha belki farklılıklar yapılabilir.” (K7)

“...önemli olan burada birazcık da bunların bir şer’i danışma kurulundan geçmesi önem arz ediyor. Yani faaliyet alanlarının ya da diğer hususların birazcık daha incelenmesi gerekebilir. Çünkü bu daha meşruiyet sağlayacak bir husustur. Bu şirketlerin çok fazla geçmişteki finansal tabloları yok. O yüzden katılım endeksindeki şirketler kadar bir şeffaflık olmayabilir. O yüzden belki bunun ötesine birazcık daha incelemeye tabi tutulabilirler...” (K7)

K5, benzer görüşlerle şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Şimdi katılım endeksi kriterleri var onlardan bahsediyorsunuz. Katılım endeksi kriterleri şirketlere yatırım yapılabilirlik noktasında bir şey sunuyor aslında çerçeve metin sunuyor bize. Tabii buraya temin edilebilir. Genelde de böyle değerlendiriliyor zaten şu aşamada, tabii bu konuda bir karar olmasa da bir ne oluyor kıyas yapılıyor yani oradan buraya bir temin gerçekleştiriliyor. Ama tabii oradaki gibi her ay katılım endeksi bilgilendirme formunun doldurulması vesaire gibi düzenlemeler olmadığı için kontrolü birazcık daha zor.” (K5)

Süreç içinde yatırımcının da belirli noktalara dikkat etmesi gerektiğini ve platformların bir yere kadar inceleyebildiğini belirten K4, durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Burada borsadaki katılım endeksi kuralları baz alınabilir fakat startuplar o kadar yani işte çeyrek dönemde bilanço açıklayayım vs. o tarzda bir yapıda olmadığı için onu sağlamak kolay değil. Yani platformların burada %100 bence yani yetkili nasıl diyelim sorumluluk %100 platformda olmamalı. Çünkü girişimci sıkıntıya düşebilir. Fonlamayı aldıktan sonra platformun girişimciye yapacağı hiçbir şey yok, yaptırım yok, yatırımcı yapabilir bunu yani hani yatırımcının bunu sorgulaması lazım. Dolayısıyla hani platformun sorumluluğu sınırlı. Burada sınırlı olduğu için bakabileceği en önemli kriter bu iş meşru mu, bu adamların gelirleri meşru mu, gayrimeşru gelirleri varsa işte yüzde beşi aşıyor mu, aşmıyor mu? Sonrasında işte kredi kullanım oranları vesaire nedir? Bunlara bakıp anca şey yapabilir. Bir icazet veren kurumdan icazet alabilir. Bunun dışında yani fonlama sonrasında yani İslami finans açısından takip noktasında problem var.” (K4)

K2, ilk olarak girişimcinin fonlarını katılım esaslı şirketlerde değerlendirip değerlendirmedikğine baktığını belirterek, devamında şu ifadelere yer vermiştir:

"...İkincisi ise tabii burada o %33 - %5 dediğim şeyler işte faiz gelirlerini vesaire falan da dikkate alıyor ama buradaki soru soranların aldığı cevaba göre keskin şekilde yatırım kararları veriyorlar. Mesela ben kesinlikle katılım bankası kullanmayan şirketlere yatırım yapmıyorum. Bu benim için önemli bir kriter. Yani şeye bakmıyorum, yüzde üçü yüzde beşi, sonuçta katılım bankası ile çalışıyorsa katılım bankasının çalışma esası bellidir. O esaslar üzerinden süreç işler, hiçbir faiz enstrümanı o para yatırmaz, faiz gelir yoktur vesaire falan varsa da onları arındırır ve işte çeşitli vakıf ve dernekler üzerinden onu kullandırır. Kendi bünyesinde tutmaz ya da müşterilere dağıtmaz. Dolayısıyla böyle bir sorun zaten ortadan kalkar..." (K2)

Katılım endeksi kriterlerinin uygulanabileceğini belirten K8, değerlendirme konusunun dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli konu olduğunu belirtiyor:

"O kriterleri alıp birebir buraya kopyalayabiliriz ama az önce söylediğim gibi bu değerlendirme meselesi burada çok daha büyük bir problem. O en kritik noktalardan birisi bence yani oradan farklı olarak burada değerlendirme konusu üzerinde biraz daha durmak lazım." (K8)

"...Katılım endeksi de altı ayda bir defa üç ayda bir bilanço açıklanıyor ama altı ayda bir katılım endeksine uygun mu değil mi kontrolü yapılıyor Kafif formu vesaire. Burada da onun devam etmesi lazım aslında. Yani ilk başta yaptık, tamam. Sonra devam ediyor mu? Şirket uyuyor mu, uymuyor mu?..." (K8)

Mülakatın önceki kısımlarında da değerlendirme konusuna dikkat çeken K8, bu konu hakkında daha önce şu örnekte bulunmuştur:

"Türkiye'de zaten paya dayalı kitle fonlamasını SPK onaylaması gerekiyor. Sadece bu değerlendirme kısımları mesela ne kadar sağlıklı? Şimdi projeyi değerlendiriyorlar. Değerleme ne kadar doğru? Ben şimdi bir projeyle çıkıyorum diyorum ki şimdiden bu şirket 10 yıl sonra 10.000.000 \$ olur. Sonra indirgenmiş nakit akışları üzerinden veya başka yöntemlerle hop buraya getiriyorum. Bugünkü değeri üzerinden hisse senetlerini belirliyorum. Mesela bu 10.000.000 gerçekten öyle mi yoksa ben mesela aslında 500.000 TL 500.000 \$ yapacak şirketi 10.000.000 mu gösterdim. Çünkü bu biraz çok subjektif bir alan. (K8)

K1, yeni kurulan bir start-up veya şirketin henüz işin başında olduğu için kriterler açısından farklı bakmak gerektiğini ve yasaklı işlemlerin olmaması gerektiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“...katılım finasta şöyle bir durum var, daha doğrusu katılım endeksinde şöyle bir durum var, daha önceden kurulmuş yıllar boyunca da belki işleyen şirketler var ve şirketlerin gelirlerinin bir kısmı mesela haram olabiliyor veya işte borç dengesine baktığınız zaman faizli borçlara girmiş oluyor vs. Yani zaten yıllardan beri işleyen bir yapı olduğu için orada %33 kriteri var %5 kriteri. Tamam mı? Ama burada en başta zaten şirket yola çıkarken daha bir girişimciden bahsediyoruz. Dolayısıyla işin başında olan bir şeyden bahsettiğimiz için sen daha en başta %5 harama girebilirsin demek veya işte %33’e kadar ayrıca kredi çekebilirsin falan demek biraz faize harama teşvik de olabilir yani. O yüzden paya dayalı kitle fonlamasında sıfır oranla bu işlere girmek lazım. Ötekinde hani zaten başlamış olan bir iş kaçınmamış bir iş var, orada da zaten harama helal denilemez sadece bu da haram olmakla birlikte benden çıkarmak kaydıyla girebiliyorsun o zarurete binaen falan diye söyleniyor. Halbuki burada daha işin başında olduğu için öyle bir zaruret de yok. Dolayısıyla o kriterleri kullanmadan %100 İslami esaslara uygunlukla devam edilmesi gerekiyor burada diye düşünüyorum.” (K1)

3.5.4. Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehdit Oluşturabilecek Yönler Açısından Değerlendirme

Bu tema başlığında swot analizine yer verilerek kitle fonlaması sisteminin güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit oluşturabilecek yönleri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda iki ayrı alt başlık oluşturulmuştur. İlk kısımda güçlü ve fırsat oluşturabilecek yönler dair cevaplar, ikinci kısımda ise zayıf ve tehdit oluşturabilecek yönler dair cevaplar analiz edilerek sunulmuştur.

3.5.4.1. Güçlü ve Fırsat Oluşturan Yönler

Kitle fonlaması sisteminin küçük miktarlarla dahi yatırım yapma imkanı sağladığını belirten K8, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Güçlü yönleri dediğim gibi birincisi küçük miktarlarla girilebilmesi bu bence güzel bir şey, azıcık parayla bile girebiliyorsunuz. Yine ortaklık hissiyle girilmesi bence bu çok değerli ve güçlü İslami finans açısından. Hani insanlar oraya ortak olduğunu o projenin parçası olduğunu düşünüyorlar. Ortaklık hissi oluşturması güçlü, küçük parçalar halinde yatırım imkanı olması bence güçlü yönleri, dijital olması oturduğunuz yerde hesaba aktarıyorsunuz Yani bunlar; dijitalleşmiş olması.. fintek kullanılması..” (K8)

Benzer şekilde ortaklık sistemine dayanmasını vurgulayan K9, şöyle ifade etmektedir:

“Ortaklığa dayanması ve ülkenin menfaatleri için son derece önemli olması güçlü yönler.” (K9)

Teknolojik anlamda güçlü yönlerine değinen K7, bu yönleri şu şekilde değerlendirmiştir:

“Yani şimdi genel olarak bunun iyi tarafları yani güçlü tarafları; yeni bir alan olması, teknolojiyi kullanıyor olması, interaktif bir yapıya sahip olması ve sosyal medya platformlarını ya da diğer işte Youtube ya da Twitter gibi alanlardan çok fazla yatırımcıya ulaşabiliyor olması güçlü tarafları.” (K7)

“İyi bir talep olduğunu genç bir neslin olması da yani finansal okur yazarlığı çok yüksek belki olmayabilir ama alternatif yatırım araçlarına erişme noktasında ve istek noktasında güçlü bir talebin olduğunu da görüyoruz. Bunları güçlü taraflar olarak ifade edebiliriz.” (K7)

Geleceğe ilişkin fırsatlarından bahseden K5, şu görüşlerde bulunmuştur:

“...Fırsatlar, çok ciddi fırsatları var. Yani bugün dünyanın birçok büyük şirketi baktığımız zaman birçok büyük teknolojik şirketi kitle fonlama platformları aracılığıyla ortaya çıkmış şirketlerdir. Baktığınız zaman küçük bir payla girilen şirketten milyoner olarak çıkan bir sürü insan var bu ciddi bir fırsattır. Bugünden göremeyeceğiniz geleceğe ilişkin bir fırsattır. Özellikle finansal teknolojilerde ve teknolojiye dayalı işletmeler, büyük sanayi özellikle girişimleri sanayiye dayalı girişimden de çok ciddi potansiyeller vardır. Ama biraz beklemek şarttır.” (K5)

Yatırımcılar açısından hem risk hem fırsat içermesi konusunda değerlendirmede bulunan K6, durumu şu şekilde yorumlamaktadır:

"Fırsatı ne yatırımcı için, yani yine yüksek risk yüksek getiri beklentisi var bu tarz ürünlerde ama tabi yüksek risk gerçekten yüksek getirili potansiyelini de yanında getiriyor mu her proje için o da soru işareti. Tabii ona göre yatırımcılar da tabii bunu değerlendirerek yatırım yapıp yapmamaya karar vermeleri gerekiyor." (K6)

K4, girişimciler ile İslami finans hassasiyeti olan yatırımcıların bir araya gelebilmesi açısından sağladığı imkanlara değinmiş ve şu sözleri eklemiştir:

“Hem erken aşama yatırımlar hem de girişimin girişimcinin kendisini daha iyi anlatması daha iyi tanıtması, sermaye piyasası mevzuatına hazır hale gelmesi, aynı

zamanda girişimin yatırımcısını müşterisi yapması, müşterisini yatırımcı yapması gibi faydaları var.” (K4)

...“Girişimciler için de yukarıda da bahsettiğimiz gibi aslında. Erken aşamada fon toplayabilmeleri yani fon toplayabildikleri için erken aşamada bu açıdan önemli. Aynı zamanda doğrudan kitleye muhatap olabildikleri için hani kitleye dertlerini anlatabildiklerini de veya işte bizim icazetimiz var işte işimizi şuna şuna göre yapıyoruz diyebildiklerinde girişimciler, İslami finans hassasiyeti olan yatırımcılara çok rahat ulaşabiliyorlar. Yani bu açıdan bu önemli. Yani orada iyi bir kitle var ve bu kitle sadece bu tarz yatırımlar yapıyor. Onlara bunu beyan ettiğinizde yatırım alma noktasında kolaylık yaşanabiliyor.” (K4)

Girişimcilerin projeleri için finansman bulma noktasında kitle fonlamanın önemli bir fırsat olduğunu belirten K1, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“...Girişimci açısından da güçlü yönü bankalara kendisini anlatma, bankalardan kredi çekme, yeterli ipoteği, teminatı bulma fırsatı bulamayan girişimciler bu sayede insanlardan küçük riske edebilecekleri zarar da etsek bir şey olmaz diyebilecekleri miktarlarla finansmanlarını sağlayabilmeleri. Bu sayede önemli, ondan sonra gelişim vadeden projelerin atıl kalmaması en azından girişimde bulunma fırsatı da elde etmiş olmaları.” (K1)

3.5.4.2. Zayıf ve Tehdit Oluşturan Yönler

Farklı açılardan zayıf yönler değinen K8, hem platform sayılarının artması konusunu hem de bağış ve ödüle dayalı sistemlerdeki dikkat edilmesi gereken yönleri şöyle ele almıştır:

“...Fazla çeşitlenmiş olması, şirket sayısının artmış olması benim de biraz şeyi bölüyor zaten pasta dilimi ufacık, kendi aralarında bölünüyorlar. Buralar, zayıf tarafı...” (K8)

“...Girişimciler açısından ben çok bir risk görmüyorum doğrusu, biraz emekli falan olur ama onlar hesabını kitabını yaparlar yani proje tutar tutmaz sonuçta bu ekosistem böyle bir şey zaten adam on tane şey deniyor bir tanesi tutuyor.” (K8)

“Bu şey bağış ve ödül konusunda da dediğim gibi bağışların nereye gittiğini, ne yapıldığını çok dikkatli ele alması lazım.” (K8)

K9, İslam hukukuna uygunluk noktasındaki zayıf yönü şu şekilde ifade etmektedir:

“Fonlanan şeyin ne kadar İslam hukukuna uygun olduğu ve gelecekteki durumunun (katılım endeksi noktasında) belirsizliği zayıf yönler.” (K9)

Platformlara olan güven zedelenmesinin tehdit oluşturabileceği noktasına değinen K7, durumu şu şekilde değerlendirmektedir:

“...zayıf ya da güçsüz taraflar ya da tehditler açısından değerlendirdiğimizde; yeni olması bir şeyin evet iyi oluyor, bir fırsat oluşturuyor ama diğer taraftan da riskleri de beraberinde getiriyor. En büyük risk benim gördüğüm şu an bu platformlara olan güvenin zedelenmesi.” (K7)

“...güven zedelenmesini biraz önce de bahsetmiştim toparlaması çok zor. Doğru olmasa bile yalan çok rahat da yayılabilir, doğru da olabilir aslında ama bunu toparlaması çok zor. Bence en büyük tehdit; bir platformun itimadının çok zedelenmesi, kötü örneklerin olması, insanların paralarını kaybetmesi, bunlar çok büyük riskler ama aslında işin doğasına baktığımızda bunlar aslında olabilecek şeylerdir. Yani kötü istismar olmadığı sürece aslında bu riskli bir enstrüman. Yani herkes buradan çok getiri elde edecek değil zaten getiri elde edeceği garanti olsa farklı bir yapı olmuş olur. O yüzden bunlar gerçekleşebilir.” (K7)

Değerleme konusunda yatırımcıların dikkat etmesi ve şirketlerin potansiyellerine bakmaları gerektiği ve bu bağlamda finansal okur yazarlığın öneminden bahseden K5, şu sözleri eklemiştir:

“Burada şeye dikkat etmek lazım. Bir defa öncelikle bir finansal okur yazarlık şart, her konuda olduğu gibi. Kitle fonlama projeleri tabii çok güzel sunulmuş yani inanılmaz potansiyelli ilanlanabilir. Yani bunu bunları yapan şirketler projeler var, hatta birçok projesi fail olmuş yapılar var şu an. Kimse tabii çok derinlemesine incelemeyi için sektörü. Şu an çok ciddi umutlarla fonlanmış ve kapanmış şirketler mevcut. Dolayısıyla hayal satanlara itibar etmeden kendi finansal okuryazarlığınızla bilançonun çok temel seviyede bir analizini yapmak durumundasınız.” (K5)

İslami finans yatırımcıları açısından şer'i uyumluluk riskine değinen K6, şer'i altyapı eksikliğinin de bir zayıf nokta olduğunu belirtmiştir:

“İslami finans yatırımcıları açısından şöyle 2 çeşit risk var tabii burada, bir şer'i uyumluluk riski var bir de getiri ve risk performansı yani bu şirketlerin getirisi ne olacak ve bu şirketlerin riski ne? Tabii şu an ben paya dayalılar için konuştum diğer kitle platformları için değil. Şeri uyumluluk riski şu an yüksek neden çünkü bir şer'i

yönetişim altyapısı yok. Hani insanlar bireysel, kendi analizleriyle ve işte o sohbet kısmı soru sorabiliyorsa o şekilde şirketlerin İslami olup olmadığını çözmeye çalışıyorlar.” (K6)

Değerleme konusundaki zayıf yönler e değinen K4, şu sözleri ifade etmiştir:

Değerlemeler ve işte yatırımcıya olan pay dağıtımında yani daha doğrusu payı dağıtılan paya dayalı kitle fonlamaya çıkan şirketle ilgili manipölasyonlar olabiliyor.” (K4)

“...Zayıf yönleri işte bu yukarda yine bahsettiğimiz, bu işin takip edilememesi yani girişimcinin sürekli bunu, yani bu hassasiyetli olup olmadığını sorgulamama yani yatırımlar için olumsuz.” (K4)

Ayrıca platformların komisyon oranlarının yüksek olması konusunu da değerlendiren K4, bu durumun yüksekliğinin ayarlanması gerektiğini belirtmiştir:

“...bir de zayıf noktası yani burada platformların komisyon oranları çok yüksek olabiliyor. Dolayısıyla buna dikkat etmek lazım. Hani o komisyon oranlarının yüksekliğini ayarlamak lazım. Burada bazı kitle fonlaması platformlarının komisyon oranı haricinde farklı farklı şeyler istediğini, payı istediğini vesaire bu tarz belirttiği şeyler de var. Bunlar da onlar için bir zayıf nokta yani ekosisteme zarar veriyor bunlar.” (K4)

Başarısızlıkla çıkan projelerin çoğunlukta olabileceği ve bu anlamda kitle fonlaması sisteminin yatırımcılar açısından anlatılması gerektiğini vurgulayan K2, şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“...Bunun kitle fonlamalarının çoğu yani 10 projeden çoğu zaman bir ya da ikisi çok ciddi manada başarı elde edebiliyor. Çoğu stabil aynı düzeyde kalıyor ya da başarısızlıkla sonuçlanıyor. Bunun anlatılması gerekiyor. Çünkü siz başlangıçta olan bir işletmeye ya da ortasında olan bir işletmeye yatırım yapıyorsunuz. Olgunlaşmış şirketlerin çoğu zaten borsaya giriyor. Dolayısıyla böyle bir durumda yapılması gereken bence bunu anlatmak.” (K2)

Platformların proje seçimi konusuna değinen K1, projelerin faydalı mı faydasız mı kârlı mı kârsız mı olduğu noktasında yaşanan zorlukları şöyle ifade etmiştir:

“Yatırımcılar açısından zayıf yönü dediğim gibi, yani mevcut yapıda kitle fonlaması platformlarının desteklenmesine karar verdiği projelerin gerçekten yararlı gerçekten kâr getirecek projeler olup olmadığından emin olamıyoruz şu anda neden? Çünkü

buna çok böyle objektif kurumlar karar vermiyor olabilir. Çünkü bir kitle fonlaması platformu ne kadar çok projeyi arz ederse o kadar çok komisyon alacak demektir. Gelir elde edecek demektir. O yüzden yatırımcı açısından en büyük handikap gerçekten bu yararlı mı değil mi, kârlı mı değil mi onu bilememe riski var.” (K1)

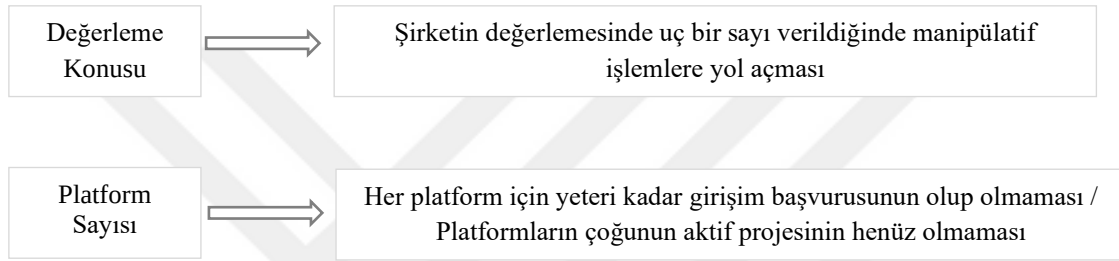
3.5.5. Bulguların Değerlendirilmesi ve Tartışma

Elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçların yorumlandığı ve önerilerde bulunulan bu kısımda; dört tema başlığı altındaki konulara dair sorunlar, çözümler, olumlu ve olumsuz yönler, uygulamaya yönelik karşılaştırmalar vb. şekillerde değerlendirmeler yapılmıştır.

Kitle fonlaması sisteminin genel bir bakışla ele alındığı ilk bulgularda; yatırımcı ve girişimciye faydaları yorumlanmış, mevcut platformlar değerlendirilmiştir. Bu bulgularda birçok olumlu yönlerle beraber bazı eleştiriler de öne sürülmüştür. Kitle fonlamasının özellikle hem girişimciler açısından erken aşamada fon bulmaları noktasında önemli bir fırsat olduğu hem de sosyal projelerin desteklenmesi açısından da oldukça kullanıldığı görülmektedir. Geleneksel yöntemlerle finansmana erişemeyen projelerin birçok farklı kitle tarafından finanse edilmesi; sosyal girişimlerin, start-up ve şirketlerin faaliyete geçmesini sağlamaktadır. Yatırımcılar açısından da alternatif bir yöntem olması ve olumlu imkanlar sağlamasının yanı sıra; özellikle paya dayalı yöntemde yatırımcıların sabırlı olması ve uzun vadede sonuçlar elde edebileceğini bilmesi gerekmektedir. Yatırımcıları bu noktada bazı riskler beklemektedir. Kuruluş aşamasındaki start-up ve şirketlerin potansiyellerini analiz etme noktasında yatırımcılara önemli bir görev düşmektedir. Bu bağlamda, sosyal yatırımlarda projelerin hedef kitlesinin ve amacının araştırılması; diğer yatırımlarda ise finansal göstergelerin detaylı şekilde incelenerek karar verilmesi önemli bir durumdur. Yatırımcıların finansal okuryazarlığa sahip olmasının önemi de bu noktada karşımıza çıkmaktadır.

Mevcut platformların değerlendirildiği bulgular; platform sayısının gün geçtikçe artması fakat her platformun aktif projesinin olmaması ve platformlara yetecek kadar proje başvurularının olup olmadığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Paya dayalı platformlar ele alındığında mevcut 17 platformlardan dört beş tanesinin ön plana çıktığı ve diğer platformların çok az sayıda ya da henüz hiç projelerinin olmadığı görülmektedir. Bu durum, ilerleyen süreçte platformların artış hızında değişikliklerin olabileceği ihtimalini düşündürmektedir.

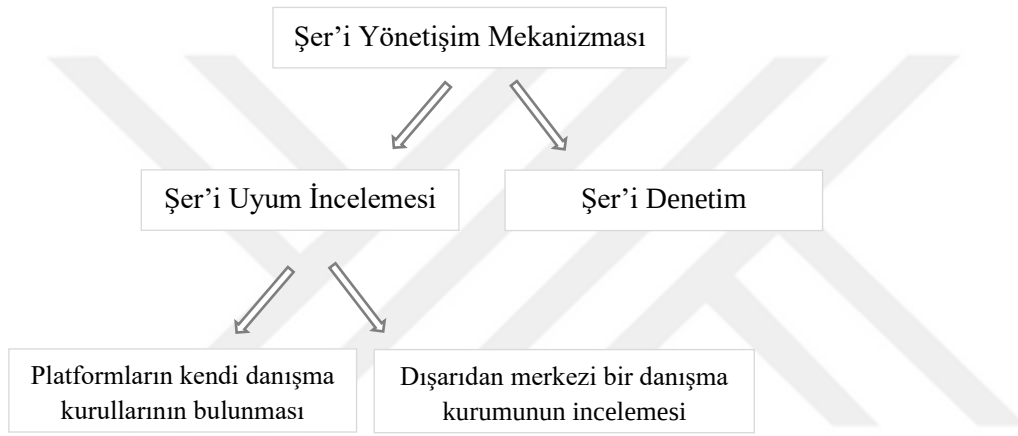
Platformlardaki projelerin seçimi ve değerlendirme konusu, genel değerlendirmeler kapsamında yapılan önemli eleştiriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Şirketlerin değerlemesinde potansiyellerinin dikkate alınması oldukça önemlidir. Bulgularda değerlendirme konusunda ciddi problemlerin olduğuna dair görüşlere yer verilmiştir. Bununla birlikte platformların proje seçimlerinde hassas olması gerektiği, ancak mevcut durumda platformların kâr odaklı davranıp seçici davranmayabildiği belirtilmiştir. Bu noktada çözüm olarak; platformların proje seçimine platform dışında bağımsız belirli standartlar kapsamında karar verilmesi veya bazı kuruluşların görevlendirilmesi gibi öneriler sunulmaktadır.

Dört kitle fonlaması modelinin genel olarak İslami finansa uyumluluğu incelendiğinde; İslami finans sistemine aykırı haram unsur içermediği müddetçe tüm modellerin uygulanabileceği görülmektedir. Ancak bu noktada borca dayalı modelin temelinde faize dayalı bir işleyiş söz konusu olduğu için, tüm işleyişin ve ana odak noktasının değişerek uygulanması gerekmektedir. Bağış ve ödüle dayalı modellerde proje konusu ve vadedilen ödülün İslami finans açısından meşru olması uyumluluk açısından yeterli olabilirken; pay ve borca dayalı modellerde ise dikkat edilmesi gereken detaylar daha fazladır. Ödül ve bağışa dayalı modeller mevcut işleyişleriyle literatürde hibe, sadaka, istisna gibi sözleşmelerle ilişkilendirilmiştir. Borca dayalı yöntemin İslami finansa uyumlu şekilde uygulanabilmesi için ise, karz-ı hasene dayalı şekilde çalışan bir sistemin getirilmesi önerilmektedir. Paya dayalı model ortaklık temelli bir işleyişe sahip olduğundan, İslami finansa uyumlu ortaklık sözleşmeleriyle uygulandığında pratikte en çok geliştirilebilecek ve İslami finansın teşvik ettiği ortaklık yönteminin kullanılmasını artıracak bir model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mevcut durumda İslami finansa uyumlu bir işleyiş için platformlar, girişimciler ve yatırımcılar tarafında geliştirilmesi gereken düzenlemeler ve sistemsellikler mevcuttur. İslami finans hassasiyeti bulunan yatırımcılar için mevcut durumda

platformlar herhangi bir hizmet sunmamaktadır. Yatırımcılar kendi finansal okuryazarlık durumlarıyla analiz ederek veya girişimcilerle iletişime geçerek sorularına yanıt aramaktadır. Bu bağlamda eleştirilen en önemli konulardan biri platformların sorumluluk üstlenmemesidir. Şer'i yönetim altyapısının geliştirilmesi, mevzuat çalışmaları ve denetleyici düzenleyici kuruluşların oluşturulması bu noktada büyük önem taşımaktadır. Kitle fonlaması mevzuatına İslami / katılım kitle fonlaması şeklinde ek düzenlemeler yapılarak uygulanacak sözleşmelerin tanımlanması gerekmektedir. Şer'i yönetim düzenlemeler için başka ülkelerdeki kurumsallaşmalar örnek alınarak çalışmaların yapılabileceği önerilmektedir.

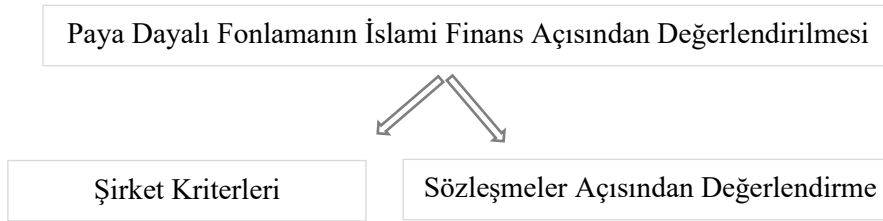
Platformlara başvuran projelerin şer'i uyumluluğunun incelenmesi noktasında mevcut durumda sunulan bir hizmetin olmaması, yatırımcıların kendi çabalarıyla tercih yapmasını gerektirmektedir. Belirli bir şer'i yönetim mekanizmasının oluşması sürecine kadar platformların en azından kendi bünyelerinde bir danışma kurulları oluşturmaları; İslami finans hassasiyeti olan yatırımcılar için önemli bir çözüm önerisi olarak görülmektedir. Bütün bu denetleyici düzenleyici kuruluşlar ve yönetim mekanizması önerileri için “Katılım Finans Birliği” gibi bir üst kuruluşun kurulması ve bu kuruluş üzerinden denetlemelerin ve düzenlemelerin yapılması, bulgulara sunulan çözüm önerilerindendir.

Tüm modellerin İslami finans ekosistemine sağladığı katkılar ele alındığında; özellikle İslami finansın odak noktasında bulunan ortaklığı teşvik etme ve toplumsal yardımlaşmayı artırma üzerine önemli etkilerinin olabileceği görülmektedir. Platformlar, İslami hassasiyeti olan ve katılım bankasından fon kullanamayan start-up ve girişimciler için alternatif bir finansman sağlamaktadır. Genellikle katılım bankacılığı ve sigortacılık

ekseninde gelişen İslami finans ekosistemi, kitle fonlaması modelleri sayesinde farklı alanlarda gelişim imkanı bulmaktadır.

Kitle fonlaması platformların ayrıca sosyal finansa katkısı incelendiğinde tüm modellerle birlikte daha çok bağışa ve ödüle dayalı yöntemlerin etkileri ele alınmaktadır. Ödüle dayalı model Dünya’da en çok kullanılan yöntemlerden biri olurken Türkiye’de çok ön planda olmadığı görülmektedir. Bağış ise ülkemizde eskiden beri birçok vakıf ve STK tarafından uygulanmaktadır. Fakat bağışa dayalı kitle fonlaması platformları sayesinde STK’ların bu platformlar üzerinden kampanyalarını sunabileceği, bağışların şeffaflığı ve takibi açısından mevcut bağış kültürü üzerine teknolojiyi katarak önemli bir yenilik sağlayabileceği düşünülmektedir. Zekât ve sadakalarını vermek isteyen kişiler ile ihtiyaç sahiplerini buluşturmak için oluşturulabilecek kampanyalar, sosyal inovasyonu geliştiren uygulamalar açısından oldukça önemlidir.

Paya dayalı kitle fonlaması modeli ülkemizde son dönemlerde artmakta ve yatırımcılar tarafından da hızla ilgi görmeye başlamıştır. Bu bağlamda çalışmada da paya dayalı kitle fonlaması platformları İslami finans açısından daha detaylı ele alınmıştır. Mülakatlardan elde edilen bulgular iki ana başlık altında değerlendirilmektedir. Bu başlıklar; şirket kriterleri ve sözleşmeler açısından değerlendirmeleri içermektedir.

Literatürde paya dayalı kitle fonlamasındaki yatırımcı ve girişimci arasındaki ilişkinin mudarebe mi müşareke mi olduğu hakkında tartışmalar yer almaktadır. Bu bağlamda çalışmada elde edilen bulgularda bu konu hakkında mevcut durumda müşarekenin söz konusu olduğu fakat mudarebe ile de yapıldığı ve mudarebenin uygun olduğu görüşleri de yer almıştır. Bütün görüşler değerlendirildiğinde şu sonuca ulaşılmıştır:

Mevzuatta, platforma başvuran girişimcilerin anonim şirket kurması gereklidir ve bu şirketi kurmak için küçük miktarda da olsa sermaye ortaya koyulmaktadır. Bu durumda müşareke olduğu düşünülmüştür. Girişimci hiçbir sermaye koymayıp tüm sermaye

yatırımcılar tarafından gelirse mudarebe olabileceği, bunun da mümkün olduğu fakat mevcut durumda müşareke temelli olduğu belirtilmiştir.

Kampanya sürecinde yatırımcılardan gelen fonların tutulduğu emanet yetkilisi gibi aracı kuruluşlarla olan ilişki, elde edilen bulgularda emanet hükmüne tabi olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda emanet edilen fonların aracı kuruluş tarafından değerlendirilmesinin İslami finansa uygun meşru işlerde olması gerektiği belirtilmektedir.

Platformlara başvuruda bulunan şirketlerin İslami finans açısından değerlendirilmesinde; faaliyet alanı ve finansal göstergelerinin şer'i ilkelere uyumluluğuna dair incelemelerde bulunulması gerekmektedir. Kitle fonlaması için özel kriterler bulunmadığından, katılım endeksi kriterlerinin burada da uygulanabileceği belirtilmiştir. Mevcut durumda, dışarıdan bir kuruluştan icazet alan projeler olduğu görülmektedir. Fakat devamında denetlemenin olmaması, bu noktada devamlılığın sağlanamaması sorunu oluşturmaktadır. Katılım endeksinde belirli sürelerde bilançolar açıklanmakta ve şirketlerin uyumluluğu denetlenmektedir. Burada da belirli denetimler ve kafif formu gibi belirli standartların getirilmesi önerilmektedir. Denetimler sırasında helal olmayanların satılabilmesi için ikincil piyasa sorununun da çözülmesi gerekmektedir. Fakat kitle fonlaması platformlarına başvuran şirketlerin çoğu yeni kuruluş aşamasında olan startaplardan oluştuğu için, özellikle standart bir finansal göstergeye ulaşmak ve geçmiş bilançoları incelemek çok zordur. Bu bağlamda kitle fonlamasının kendine özel standartlarının oluşturulması da önerilmektedir. Bulgulardan elde edilen bir farklı öneride; bu platformlara başvuran şirketler kuruluş aşamasında olduğu için, katılım endeksi kriterlerindeki gibi %33-%5 gibi meşru olmayan kısımlara serbestliğe müsaade edilmemesi ve en baştan bu oranların sıfır olması gerektiği fikrinde bulunulmuştur. Bütün bu incelemelerin belirli bir üst kuruluş tarafından belirlenmesi ve denetlenmesi gerekmekte ve bu süreç oluşana kadar platformlara da yatırımcılara gerekli bilgileri sunma noktasında önemli sorumluluklar düşmektedir.

İslam finans açısından yapılan tüm incelemeler sonucunda; kitle fonlaması sisteminin güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit oluşturabilecek yönleriyle ilgili elde edilen bulgular şu şekilde değerlendirilmektedir:

Kitle fonlaması sistemi yatırımcılara küçük miktarlarla bile yatırım yapabileceği alternatif bir alan sunmaktadır. Özellikle paya dayalı kitle fonlamasında ortaklığın teşvik edilmesi sistemin güçlü yönlerinden birini oluşturmaktadır. İslami fintek sisteminin ve İslami finans ekosisteminin çeşitlenmesi ve gelişmesine imkan sağlamaktadır. Teknolojik yenilikleri içeren sistem doğal akışında interaktif bir yapıya sahiptir ve genç girişimcilere önemli fırsatlar sunmaktadır. Sosyal projelerin desteklenmesi de toplumsal yardımlaşmayı artıran güçlü bir yön olarak karşımıza çıkmaktadır. Girişimciler erken aşamadaki girişimleri için finansman elde etmekte ve yatırımcılarını müşterisi yapma fırsatını yakalayabilmektedir. Özellikle geleneksel yöntemlerle finansman desteği bulamayan projeler ve girişim şirketleri için bu alan oldukça önemlidir.

Kitle fonlaması sistemi uzun vadede sonuç veren bir sistemdir. Alınan hisseler hızlı şekilde satılamamaktadır. Yatırımcılar açısından bu durum zayıf bir yön olarak görülmektedir. Platformların komisyon oranlarının yükselmesi de yine zayıf yönlerdendir. Yüksek komisyonlar kitle fonlaması ekosistemine zarar vermektedir. Projelerin değerlemeleri manipülasyona açık, yatırımcılar tarafından tehdit oluşturabilecek önemli noktalardan biri olarak görülmektedir. Şirket değerlemelerinde bir düzenleme ve kriter bulunmamaktadır, şirketler platformların kendi komitelerinden geçmektedir. Bu noktada yatırımcıların finansal okuryazarlık seviyesi ve analizleri büyük önem taşımaktadır. Bulgularda platformların projeleri kabul ederken objektif olup olmayacağının bilinmeyeceği tartışılmış ve bu konuda değerlendirme ve proje kabullerinin subjektif bir şekilde yapılabileceği belirtilmiştir. Şirket potansiyellerinin tahmin edilmesi, yatırımcılar açısından risk oluşturan bir durumdur. Sistemin İslami finans yatırımcıları açısından zayıf yönlerinden biri şer'i risklerdir. Şirketlerin İslami finansa uyumlu olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Belirli bir şer'i yönetim altyapısı olmadığı için yatırımcılar kendi analizleri ile değerlendirmelerde bulunmaktadır. Yine en büyük risklerden biri de platformlara olan güvenin zedelenmesidir. Olumsuz örneklerde yatırımcılar tarafından hızla güven kaybı yaşanabilmektedir.

3.6. Nicel Verilere Ait Bulgular ve Değerlendirme

Çalışmanın bu kısmında; paya dayalı kitle fonlaması platformlarındaki aktif projelerin finansal göstergelerinin TKBB Pay Senedi Standardı ve AAOIFI Hisse Senedi Standartları kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. Kitle fonlaması platformlarında bulunan şirketlerin uygunluk açısından değerlendirilmesi için özel bir standart henüz bulunmadığından dolayı, hisse senedi standartları üzerinden ele alınmıştır. Standartlara göre; incelenecek olan şirketler öncelikli olarak iki ana başlık altında değerlendirilmelidir. İlk olarak şirketin ana faaliyet alanı incelenmekte ve fıkhen uygun bir faaliyet alanı olmayan şirketler elenmektedir. İkinci kısımda ise, faaliyet alanı fıkhen uygun fakat bazen uygun görülmeyen işlemlerde bulunan (faizli işlemler vs.) şirketler için bazı şartlar uygulanmaktadır. TKBB standardında bu durumlar şu şekilde belirtilmiştir:

“Ana sözleşmede, şirketin faizli işlemlerde bulunacağına ve içki, domuz, kumar gibi fıkhi açıdan haram kabul edilen mal veya hizmetlerin üretim veya ticaretinin yapılacağına dair madde yer almamalıdır.” (TKBB, 2020).

Şirketlerin finansal göstergelerinin incelendiği kısımda ise; faizli borç veya faizli getiri elde etmemeleri esas olmakla beraber, istisnai durumlar için faizli borçların, meşru olmayan gelirlerin toplam varlığa oranını belirten şu oranlar uygulanmaktadır:

$$\frac{\text{Toplam Faizli Borç}}{\text{Toplam Varlık}} < \%33$$

$$\frac{\text{Faizli Mevduat Varlıklar}}{\text{Toplam Varlık}} < \%33$$

$$\frac{\text{Meşru Olmayan İşlerden Gelir}}{\text{Toplam Varlık}} < \%5$$

Güncel durumda SPK tarafından listeye alınan 17 platform olmasına rağmen, aktif şekilde proje yayınlayan veya başarılı olarak fonlanmış projeleri olan platformların sayısı çok daha azdır. Bu bağlamda; araştırma kapsamında mevcut platformlardan aktif ve fonlanmış

projelere sahip öne çıkan 4 platform incelenmiştir. İncelenen platformlar ve projeler; Platform 1, Platform 2, Proje 1, Proje 2... şeklinde isimlendirilmiştir.

Projelerin faaliyet alanı ve yatırımcılara bilgilendirme amaçlı ekledikleri finansal göstergeler (bilanço, gelir tablosu vb.) incelendiğinde; şirketlerde standart bir bilanço formunun olmaması, bilgi eksikliklerinin olması, henüz girişim aşamasında olduğu için tahmini kalemlerin yazılması, meşru olmayan gelirlerin belirlenememesi gibi durumlarla karşılaşılmıştır. İncelenen bazı platformlarda finansal tablolar kısmında yatırımcı ile bir bilgi paylaşılmamış; bazı platformlarda tahmini beklentilere yer verilmiş ve bazılarında da hesaplamaların yapılabileceği gerekli bilgilere ulaşılamamıştır. Girişimlerin birçoğunun kuruluş aşamasında olması; belirli periyotlara veya geçmişe yönelik bir finansal analiz yapılamamasını olağan kılmaktadır. Bu noktada hisse senedi standartları için uygulanan kriterlerin kitle fonlamasında kullanılamaması ihtimali de görülmektedir. Bu durum ise paya dayalı kitle fonlaması platformlarında bulunan özellikle start-up ve yeni kurulan şirketler için özel bir takip sürecini gerektirmektedir. Tüm bu durumlar ve projelerin standart bir formatta incelenememesi, araştırmanın kısıtlılığını oluşturmuştur.

Şekil 9'da projelerin paylaştığı bazı farklı finansal göstergelere yer verilmiştir. Bazı projelerde herhangi bir finansal gösterge paylaşılmamış, bazılarında tahmini gelirler paylaşılmış, bazılarında ise bütçe ve bilançolara dair bilgiler eklenmiştir. Tüm projeleri aynı kriterler ile değerlendirebilecek standart gösterge bulunmamaktadır.

	1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL	TOPLAM
PERSONEL GİDER						
Personel Ücretleri						
İşyeri Kira						
Dönen Varlıklar						
Ticari Alacaklar						
Ticari Alacaklar						
Stoklar						
Dönen Varlıklar						
Madde Duran Varlıklar						
Madde Olmayan Duran Varlıklar						
Eklenmiş herhangi bir bilanço bulunmamaktadır.						

Şekil 9: Seçilen Platformlardaki Projelere Ait Eklenen Farklı Finansal Göstergeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kısıtlılıklar kapsamında bir değerlendirme yapıldığında; projeleri İslami finans açısından değerlendirerek yatırımda bulunmak isteyen yatırımcılar için belirli standartların sunulması ve platformlarda proje sahiplerinin bu hassasiyetteki yatırımcılara bilgilendirme yapabileceği bir alan oluşturulması önerilmektedir. İslami hassasiyeti bulunan projelerin; platformlara başvuru yaptığı andan itibaren belirli bir kriter ve takip sistemine tabi tutulması ve denetlenmesi önemli noktalardandır.

Mevcut durumda, 4 platformdaki projeler yalnızca faaliyet alanları açısından değerlendirildiğinde; ön plana çıkan sektörler Tablo 6’da şu şekilde belirtilmiştir:

Tablo 6: Platformlardan Seçilerek İncelenen Bazı Projelerin Genel Faaliyet Alanları

Platform 1	Faaliyet Alanı	Platform 3	Faaliyet Alanı
10 Proje	Yazılım	5 Proje	Lojistik
1 Proje	Yapay Zekâ	2 Proje	Yapay Zekâ
5 Proje	Eğitim	3 Proje	Sağlık, Mobil Uygulama
1 Proje	Yenilenebilir Enerji	1 Proje	Eğitim
1 Proje	İletişim, Haberleşme	2 Proje	Tarım, Gıda
1 Proje	Oyun	4 Proje	Finans, Sigorta
1 Proje	Elektrik Elektronik	4 Proje	Yazılım
2 Proje	Finansal Teknoloji	1 Proje	Pazarlama
2 Proje	Medya		
1 Proje	Siber Güvenlik		
Platform 2	Faaliyet Alanı	Platform 4	Faaliyet Alanı
2 Proje	Bankacılık, Finans	2 Proje	Yapay Zeka
7 Proje	Oyun	3 Proje	Fintek, Bankacılık
12 Proje	Makine, İmalat	1 Proje	Eğitim
17 Proje	Yazılım, Yapay Zekâ	1 Proje	Elektronik, Teknoloji
7 Proje	Tarım, Gıda	2 Proje	Oyun
9 Proje	Biyoteknoloji	1 Proje	Robotik
8 Proje	Eğitim	1 Proje	Enerji, Teknoloji
4 Proje	Tekstil	1 Proje	Blockchain, Oyun
6 Proje	Otomotiv	1 Proje	E-Ticaret, Yapay Zeka
12 Proje	Sağlık	1 Proje	Spor
4 Proje	Robotik	1 Proje	Sosyal Medya
15 Proje	Elektrik Elektronik		
4 Proje	Medya		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Platformlardaki projelerden elde edilen bulgularda; yazılım, teknoloji, elektronik, ticaret alanlarında yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Eğitim, tarım, imalat, elektrik vb.

alanlarda faaliyet alanı uygunluğu daha büyük oranda sağlanabilirken; özellikle bankacılık, finansal teknoloji vb. alanlardaki projelerin içeriğinin dikkatle incelenmesi gerektiği görülmüştür. Şirketin ana faaliyetinde faizli işlemlerin olması durumunda bu girişimler uygun olmayan kategoride ele alınabilmektedir. Projeler incelenirken detaylı bilgilerin verildiği kısımlar okunmalı, bazı projelerin faaliyet alanlarının birden fazla farklı sektörle iç içe olduğu noktasına dikkat edilmelidir. Örneğin; oyun alanında yapılacak olan bir uygulamayı içeren proje; finans, blockchain, fintek alanlarıyla da bütünleşmiş şekilde olabilmektedir. Yine benzer şekilde medya, eğlence, sosyal medya gibi ana faaliyet konusu olan projeler de farklı sektörlerle iç içe olabilmektedir. Farklı sektörlerin bir arada bulunduğu ve faaliyet alanlarında kesin karar verilemeyen projeler ortada bir bölgede sınıflandırılabilen ve bulgulara da bu projelerde daha detaylı inceleme gerektiği görülmektedir. Bu bağlamda TKBB (2020) standardında belirtildiği üzere; ahlaki ve İslami değerlere aykırılık, çevreye zarar veren faaliyetler, İslami değerlerle bağdaşmayan eğlence faaliyetleri, sağlığa zararlı üretimler, faizli finans işlemleri, kumar, alkol vb. gibi hususlara hassasiyetle dikkat edilerek incelenmelidir. Sonuç olarak bu değerlendirme İslami finansa uygunluğun incelenmesindeki sadece ilk kısım olan ana faaliyet açısından incelemeyi içermektedir. Tam bir uygunluk için ise hem faaliyet alanı hem de finansal göstergeler açısından değerlendirilmiş olması gerekmektedir.

SONUÇ

Kitle fonlaması platformlarının İslami finans açısından değerlendirilmesinin ele alındığı bu çalışmada; kitle fonlaması modellerinin incelenmesi, İslami finansa uygun faaliyet gösteren platformların işleyişlerinin anlatılması ve özellikle paya dayalı kitle fonlamasının üzerinde durularak tüm modellerin İslami finans açısından uygulanabilir olması için gerekli olan mekanizmaların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın ilk kısmında; kitle fonlaması sistemi, modellerin işleyişi ve Türkiye’deki paya dayalı kitle fonlaması platformlarını güncel durumunun üzerinde durulmuştur. İkinci kısımda ise öncelikli olarak İslami fintek sistemi ve kitle fonlamasının bu sistemdeki önemine değinilmiştir. Devamında kitle fonlaması modellerinin ayrı ayrı İslami finans açısından değerlendirmelerine yer verilmiş ve farklı ülkelerde faaliyet gösteren İslami kitle fonlaması platformlarının işleyişleri incelenmiştir. Çalışmanın son kısmında literatür taraması, araştırmanın yöntemi, metot, verilerin analizi ve elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırma soruları kapsamında elde edilen bulgular, farklı tema başlıkları altında sunulmuştur. Kitle fonlaması sistemine ilişkin yapılan genel değerlendirmelerde; son dönemlerde yatırımcıların ilgilerinin paya dayalı modele doğru daha çok arttığı görülmüştür. Bu bağlamda ülkemizdeki platform sayısının da arttığı fakat tüm platformların aktif olarak proje yayınlamadığı, belirli sayıdaki platformların öne çıktığı belirtilmiştir. Platformlar, geleneksel sistemde finansmana erişemeyen girişimciler açısından oldukça önemli bir konumdadır.

Kitle fonlaması modelleri İslami finans açısından değerlendirildiğinde; borca dayalı modelin faiz odaklı olmasından dolayı işleyiş yapısının değiştirilerek karz-ı hasen modeli önerilmiştir. Diğer modeller temelde İslami finansa uyumlu bir şekilde uygulanabilmektedir. Mevcut sistemde İslami finans uyumluluğu için bazı gereklilikler bulunmaktadır ve bu bağlamda öneriler sunulmuştur. Danışma kurullarının kurulması ve ilgili yönetmeliklerin çıkartılması bu konudaki en önemli gerekliliklerdendir. Şer’i yönetim mekanizmasının oluşturulması ve platformlarda alanında uzmanlardan oluşan danışmanlara yer verilmesi önerilmektedir. Sistem için gerekli noktaların oluşturulması ve denetlenmesi için Katılım Finans Birliği gibi bir kurumun kurularak, hem şer’i

yönetişim hem de denetim konusunda takip edilebileceği belirtilmiştir. Şer'i yönetim konusunda diğer ülkelerdeki sistemlerin incelenerek uygulanabilirliği açısından değerlendirilmesi önerilmektedir. Mevcut sistemde platformların kendi bünyesinde danışma kurulları oluşturması veya dışarıdan bir hizmet alması da şu an için İslami finans hassasiyeti olan yatırımcı ve girişimciler adına önemli bir adım olacağı düşünülmektedir. Kitle fonlaması modelleri; banka dışı İslami finans kuruluşlarını artırması açısından da İslami finans ekosistemine oldukça katkı sağlamaktadır. Girişimciliği ve ortaklığı desteklemesinin yanı sıra sosyal finans bağlamında da projelerin ve inovatif ürünlerin geliştirilmesini desteklemektedir.

Paya dayalı kitle fonlaması ayrıca incelendiğinde; platformda kullanılacak sözleşmelere dair farklı görüşler ve temellendirmeleri ortaya koyulmuştur. Aracı kuruluşlarla olan ilişkilerde, biriken fonların haram durumlarda değerlendirilmemesi ve İslami finansa uygun bir sistemle bu görevin yerine getirilmesi önerilmiştir. Platformlara başvuran şirketlerin uyumluluğunun değerlendirilmesi için özel standartların olması gerektiği; denetim noktasında ise katılım endeksindeki denetim sistemine benzer bir sistemle denetlenebileceği belirtilmiştir. Denetim sürecinin yalnızca kampanya sürecinde olmaması ve sonrasında devam edilmesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda kafif formuna benzer bir form oluşturulabileceği önerilmiştir.

Kitle fonlaması modellerinin girişimciliği desteklemesi, ortaklık kültürünü oluşturması, sosyal projelerin hayata geçirilmesi sağlaması gibi konularda birçok fayda ve fırsat oluşturabilecek yönleri ortaya koyulmuştur. Ayrıca fintek ekosistemine sağladığı katkı da oldukça önemlidir. Bağışların teknolojik sistemlerle daha şeffaf şekilde takip edilmesi, özellikle bağışa dayalı kitle fonlaması modelinde bağışçılara güven vererek bağışta bulunmalarını artırabileceği değerlendirilmiştir.

Kitle fonlaması sisteminin olumlu taraflarının yanında birçok zayıf ve tehdit oluşturabilecek yönleri de bulunmaktadır. Platformlara olan güvenin zedelenmesi, bu konudaki önemli noktalardan biridir. Platformların yatırımcıların ve girişimcilerin güvenliğini sağlaması gerekmektedir. Özellikle yatırımcıların bu sistem içindeyken belirli bir seviyede finansal okur yazarlığının olması gereklidir. Aksi takdirde mevcut riskler daha da artabilmektedir. Şer'i uyumluluk riski en önemli riskler arasında değerlendirilmiştir. İslami finans hassasiyeti bulunan yatırımcıların kendi

değerlendirmeleriyle inceleyerek yatırım yapmaya çalışması zayıf noktalardan biri olarak görülmüştür. Bu konuda en azından şu anki mevcut durum için platformlar üzerinden yatırımcılara bilgilendirme yapılabilecek bir alanın oluşturulmasına dair bir öneri sunulmuştur. Yatırımcılar girişimcilere ulaşp sorular sorarak bilgi almaktadır. Bu bağlamda platformların sadece duyuru ve ilan görevlerini üstlenmesi yetersiz bulunmuş ve belirli periyotlarda denetimler ve bilgilendirmeler yapabileceği önerilmiştir. En çok üzerinde durulan diğer nokta ise değerlendirme konusunun ne kadar sağlıklı bir şekilde yapıldığıdır. Bununla birlikte platformlara seçilen projelerin bağımsız bir şekilde değerlendirilerek seçilmesinin de daha uygun olabileceği görüşü ortaya koyulmuştur.

Çalışmanın nicel analiz kısmında paya dayalı kitle fonlaması platformları ve projeler ayrıca ele alınmıştır. Yatırımcıya sunulan verilerin, projelerin İslami finans açısından net bir şekilde değerlendirilmesi için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum nicel analiz kısmında kısıtlılık oluşturmuştur. Sonuç olarak; start-up ve işletmelerin hisse senedi kriterleri ile değil kitle fonlaması platformları için ayrıca oluşturulan standartların belirleyeceği kriterlere göre değerlendirilmesinin daha doğru olacağı gözlemlenmiştir.

Bulgularda elde edilen değerlendirmeler ve öneriler sonucunda; şer'i yönetim ve denetim mekanizması oturmuş bir kitle fonlaması sisteminin, İslami finans ekosistemine oldukça önemli katkı sağlayabileceği görülmüştür. Mevcut durumda yatırımcıların İslami finans okur yazarlıkları kapsamında değerlendirmelerde bulunabilmeleri için, şirketlerin belirli formlarda bilgilendirme sunması ve platformların bu konuda görev üstlenmesi gerektiği görülmüştür. Paya dayalı kitle fonlaması platformlarındaki projelerin finansal analizlerinin belirli standartlar kapsamında yapılması ve denetimlerinin sürdürülebilmesi konusunda oluşturulabilecek kriter ve formların belirlenmesi; gelecekte yapılacak çalışmalar için önemli araştırma alanları olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AAOIFI. (2024a). About AAOIFI. <https://aaoifi.com/about-aaoifi/> adresinden 27 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.
- AAOIFI. (2024b). Objectives. <https://aaoifi.com/objectives/?lang=en> adresinden 27 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.
- Abdeldayem, M., & Aldulaimi, S. (2023). Developing an Islamic Crowdfunding Model: a New Innovative Mechanism to Finance SMEs in the Middle East. *International Journal of Organizational Analysis*, 31(6), 2623-2644.
- Abdullah, Z., & Susanto, A. A. (2019). The Role of Investment-Based Islamic Crowdfunding for Halal MSMEs: Evidence from Indonesia. *Al-Iqtishad: Jurnal Ilmu Ekonomi Syariah*, 11(2), 289-302.
- Achsien, I. H., & Purnamasari, D. L. (2016). Islamic Crowd-funding as The Next Financial Innovation in Islamic Finance: Potential and Anticipated Regulation in Indonesia. *European Journal of Islamic Finance*, 5, 1-10.
- Aderemi, A. M. R., & Ishak, M. S. I. (2020). Crowdfunding as an Alternative Model of Financing for Micro and Small Enterprises: A Proposed Qard-al-Hasan Contract. *International Journal of Islamic Economics and Finance (IJIEF)*, 3(2), 95-118.
- Aguilera, A. G. (2021). Crowdfunding in Spain under Sharia Rules. İçinde S. S. Fernandez (Ed.), *Islamic Fintech* (ss. 102-113). Routledge.
- Ahmad, S., Wasim, S., Irfan, S., Gogoi, S., Srivastava, A., & Farheen, Z. (2019). Qualitative v/s. Quantitative Research- A Summarized Review. *Journal of Evidence Based Medicine and Healthcare*, 6(43), 2828-2832.
- Aktürk, B. (2021). *İslami Finasta Finansal Teknoloji (Fintek) ve Fintek'in Katılım Bankaları Uygulamaları* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Aldaihani, F. M., & Islam, A. (2020). Justification for Adopting Qualitative Research Method, Research Approaches, Sampling Strategy, Sample Size, Interview Method, Saturation and Data Analysis. *Journal of International Business and Management*, 5(1), 1-11.
- Almıaçık, Ü., & İslamoğlu, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Beta Yayıncılık.
- Alonso, I. M. (2015). Crowdfunding in Islamic Finance and Microfinance: A Case Study of Egypt. İçinde H. A. El-Karanshaw, A. Omar, T. Khan, S. S. Ali, H. Izhar, W. Tariq, K. Ginena, & B. Al Quradaghi (Ed.), *Access to Finance and Human Development - Essays on Zakah, Awqaf and Microfinance* (C. 1, ss. 85-94). Bloomsbury Qatar Foundation.

- Andaleeb, U., & Mishra, A. K. (2016). Equity Crowdfunding in Shariah Compliant Nations: an Outlook in the Middle-East. *Global Journal of Finance and Management*, 8(1), 97-102.
- Arner, D. W., Barberis, J. N., & Buckley, R. P. (2016). The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm? *SSRN Electronic Journal*, 1-46.
- Arsyianti, L. D., Fitri, R., Beik, I. S., Muthohharoh, M., Amrullah, A. A., Ridzky, M., Salsabilah, F. F., Shabrina, N. N., & Zidan, M. (2022). *Islamic Securities Crowdfunding* (L. D. Arsyianti & F. Rahmi Adilah, Ed.). Penerbit IPB Press.
- Ayub, M. (2017). *İslami Finansı Anlamak*. İktisat Yayınları.
- Bayram, K., & Karaçam, Z. S. (2022). Kitlese Fonlamanın Tarihsel Gelişimi ve İslami Finansa Başarılı Kitlese Fonlama Platformları: ETHİS Örneği. *Karatay İslam İktisadı ve Finans Dergisi*, 1(1), 57-76.
- Bedoui, H. E., & Aaminou Wail. (2021). Role of Fintech to Achive the SDGs from an Islamic Perspective. İçinde S. S. Fernandez (Ed.), *Islamic Fintech* (ss. 1-15). Routledge.
- Bekman, M. (2022). Halkla İlişkiler Uygulamalarında Nicel Araştırma Yöntemi: İlişkisel Tarama Modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238-258.
- Bhangu, S., Provost, F., & Canduff, C. (2023). Introduction to Qualitative Research Methods - Part I. *Persperctive in Clinical Research*, 14(1), 39-42.
- Biancone, P. Pietro, Secinaro, S., & Kamal, M. (2019). Crowdfunding and Fintech: Business Model Sharia Compliant. *European Journal of Islamic Finance*, 12, 1-9. <http://www.ojs.unito.it/index.php/EJIF>
- Buluşum. (2024). Sık Sorulan Sorular. <https://www.bulusum.biz/SıkSorulanSorular> adresinden 2 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Bulut, E. (2019). Fintech: A Conceptual Framework. İçinde H. Yıldız & A. S. Aybar (Ed.), *Research in Economics, Econometrics* (ss. 213-235). IJOPEC Publication.
- Butgel Tunalı, S., Gözü, Ö., & Özen, G. (2016). Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Bir Arada Kullanılması “Karma Araştırma Yöntemi”. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), 106-112.
- Canbaz, M. F., & Çonkar, M. K. (2018). Girişimcilere Faizle Borçlanmaya Alternatif İslami Bir Yöntem: Kitle Fonlaması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 37-55.
- Çalışkan, M. B. (2022). Kitle Fonlaması ve İslami Finans İçin Sunduğu İmkanlar. İçinde S. Ülev & M. B. Çalışkan (Ed.), *Banka Dışı İslami Finansal Kuruluşlar* (ss. 221-235). Orion Akademi.

- Çam, M. (2023). Finansal Piyasalar İçin Yeni Nesil Alternatif Bir Finansman Yöntemi: Kitlese Fonlama. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 61-78.
- Çıtak, M. (2022). *Fıkhi Açıdan Paya Dayalı Kitle Fonlaması* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı.
- Demirdöğen, Y. (2020). İslami Fintek Ekosistemi Üzerine Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 63-99.
- Dömbekçi, H. A., & Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniğı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 141-160.
- Döndüren, H. (2016a). *Delilleriyle Ticaret ve İktisat İlmihali*. Erkam Yayınları.
- Döndüren, H. (2016b). *Kur'an ve Sünnete Göre Güncel Fıkhi Meseleler*. Kampanya Kitapları.
- Esenkaya, A., & Ülev, S. (2022). İslami Finans İçin Yenilikçi Alternatifler: Finansal Teknoloji (Fintek) Şirketleri. İçinde S. Ülev & M. B. Çalışkan (Ed.), *Banka Dışı İslami Finansal Kuruluşlar* (ss. 199-219). Orion Akademi.
- Ethis. (2024a). Knowledge Base. <https://wiki.ethis.co/ethis-malaysia> adresinden 2 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Ethis. (2024b). Platforms. <https://ethis.co/#platforms> adresinden 2 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Ethis Indonesia. (2024). FAQ. <https://ethis.co.id/en/faq> adresinden 2 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Ethis Malaysia. (2024). Shariah Page. <https://myethis.com/shariah-page> adresinden 2 Mayıs tarihinde alınmıştır.
- Faudzi, M. S. M., Bakar, J. A., & Ahmad, S. (2021). The Relevance of Conventional and Islamic Crowdfunding as Financing Instruments for SMEs. *Journal of Islamic Finance*, 10(1), 59-64.
- Fongogo. (2024). Hakkımızda. <https://fongogo.com/About/Index> adresinden 23 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.
- Garip, S. (2023). Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırma Geleneğı Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. *International Journal of Social Science Research*, 12(1), 1-19.
- GlobalSadaqah. (2024). About Us. <https://globalsadaqah.com/about-us> adresinden 1 Mayıs tarihinde alınmıştır.
- Güney, N. (2020). *40 Soruda Ortaklıklar*. İktisat Yayınları.

- Hacıömeroğlu, A. O. (2020). Paya Dayalı Kitle Fonlamasında Kamuyu Aydınlatma. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 15, 273-307.
- Hashmi, H. S., Mohamed, H., Ali, H., & Abbas, M. H. (2019). Global Landscape of the Islamic Fintech: Opportunities, Challenges and Future Ahead. *COMSATS Journal of Islamic Finance*, 4(2), 29-53.
- Hendratmi, A., Sukmaningrum, P. S., Nafik, M., Ryandono, H., & Ratnasari, R. T. (2019). The Role of Islamic Crowdfunding Mechanisms in Business and Business Development. *Journal of Business and Economics Review*, 4(1), 10-23.
- Hoque, N., Hasmat Ali, M., Arefeen, S., Masrurul Mowla, Md., & Mamun, A. (2018). Use of Crowdfunding for Developing Social Enterprises: An Islamic Approach. *International Journal of Business and Management*, 13(6), 156-164.
- Hossain, M., & Oparaocha, G. O. (2017). Crowdfunding: Motives, Definitions, Typology and Ethical Challenges. *Entrepreneurship Research Journal*, 7(2).
- IFN Fintech. (2024). Landscape. <https://ifnfintech.com/landscape/> adresinden 20 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.
- Ishak, M. S. I., & Rahman, M. H. (2021). Equity-based Islamic Crowdfunding in Malaysia: a Potential Application for Mudharabah. *Qualitative Research in Financial Markets*, 13(2), 183-198. <https://doi.org/10.1108/QRFM-03-2020-0024>
- Jamaluddin, F. A. A., Nasir, N. S. M., & Ishak, M. S. I. (2022). Mudarabah Based Crowdfunding Model as an Alternative Fund for Empowerinh Single Mother Entrepreneurs. *International Journal of Islamic Studies*, 25(2), 102-112.
- Kamaruddin, M. H., & Ishak, M. S. I. (2020). Islamic Crowdfunding Platform as an Alternative Book Fundraising in Malaysia. *International Journal of Islamic Economics and Finance Research*, 3(2), 11-25.
- KapitalBoost. (2024a). How it works. <https://kapitalboost.com/how-it-works> adresinden 5 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- KapitalBoost. (2024b). Frequently Asked Questions. <https://kapitalboost.com/faq> adresinden 5 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Khan, M. A. (2019). Crowdfunding for Entrepreneurship Development through Islamic Banks: A Systematic Literature Review for Developing a Model Developing a Model. *Saudi Journal of Business and Management Studies*, 4(6), 532-540.
- Khusayan, S., & Fettahoğlu, S. (2017). Yeni Finansman Olanağı: Kitle Fonlama. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(4), 497-521.
- Kitabisa. (2024). About Kitabisa. <https://kitabisa.com/about-us> adresinden 5 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.

- Kitle Fonlama Bülteni. (2024). <https://kifobu.com/2024/05/09/mkk-verilerine-gore-kitle-fonlama-sistemi-yatirimcileri-mart-2024/> adresinden 9 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- LaunchGood. (2024). Knowledge Base. <https://support.launchgood.com/support/home> adresinden 28 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.
- Munshi, U. (2021). The Role of Islamic Crowdfunding in the New Economy. İçinde S. S. Fernandez (Ed.), *Islamic Fintech* (ss. 91-101). Routledge.
- Nor, S. M., & Hashim, N. A. (2020). Trust Motivates Funders to Participate in Shari'ah Crowdfunding. *Malaysian Journal of Society and Space*, 16(2), 228-238.
- Nordin, N., & Zainuddin, Z. (2023). A Review of a Fintech Financing Platform: Potential and Challenges of Islamic Crowdfunding to Entrepreneurs. *International Journal of Islamic Business*, 8(1), 79-90.
- Octaviani, R., Pamesti, P. I., & Heradhyaksa, B. (2021). Review of Equity Crowdfunding Practices through Santara.id in the Perspective of Islamic Economic Law. *Al-Ahkam*, 31(2), 161-182.
- Okka, O., & Kazak, H. (2019). *İslami Finansal Yönetim Sistem ve Uygulama* (1. Baskı). KTO Karatay Üniversitesi.
- Orel, M., & Mayerhofer, M. (2021). Qualitative Research Methods for the Exploration of Coworking Environments. *The Qualitative Report*, 26(5), 1364-1382.
- Özdemir, M. (2020). *40 Soruda Karz-ı Hasen*. İktisat Yayınları.
- Özer, A. (2020). *Kitle Fonlaması* [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, M. B., Çelik, M. S., & Açıkgöz, E. (2023). Yeni Girişimciler ve Yatırımcılar İçin Alternatif Finansman Yöntemi: Paya Dayalı Kitle Fonlaması. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 55-62.
- Polat, A. (2022). Nitel Araştırmalarda Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları: Soru Form ve Türleri, Nitelikler ve Sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 161-182.
- Qardus. (2024). Frequently Asked Questions. <https://www.qardus.com/help> adresinden 10 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Rabbani, M. R., Khan, S., & Thalassinou, E. I. (2020). FinTech, Blockchain and Islamic Finance: An Extensive Literature Review. *International Journal of Economics and Business Administration*, 8(2), 65-86. <https://www.researchgate.net/publication/339573432>

- Ramli, H. S., & Ishak, M. S. I. (2022). Equity-Crowdfunding in Malaysia: The Needs for A Comprehensive Shariah Governance. *The Journal of Management Theory and Practice (JMTP)*, 3(1), 48-55.
- Saiti, B., Musito, M. H., & Yücel, E. (2019). Islamic Crowdfunding: Fundamentals, Developments and Challenges. İçinde *The Islamic Quarterly* (C. 62, Sayı 3, ss. 469-484).
- Salim, M., Kassim, S., & Thaker, M. A. M. T. (2021). Factors Influencing the Acceptance of Islamic Crowdfunding in Malaysia: A Study of Youth Entrepreneurs. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 15(3), 443-475.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2021). *Kitle Fonlaması Tebliği (III – 35/A.2)*.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2024). <https://spk.gov.tr/sirketler/kitle-fonlama-platformlari/listeye-alinan-platformlar> adresinden 5 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.
- Sezgin, O. B., & Orçun, Ç. (2020). Türk Girişimcilerin Perspektifinden Girişimciliğin Finansmanında Kitle Fonlaması: Kickstarter Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1, 477-505.
- Shafiq. (2024). Frequently Asked Questions. <https://www.shafiq.id/faq/umum> adresinden 10 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Syam, H., Mashuri, S., Alhabsyi, F., & Sarib, M. (2022). Semi - Structured Interview: A Methodological Reflection on the Development of a Qualitative Research Instrument in Education Studies. *Journal of Research Method in Education*, 12(1), 22-29.
- Tekindal, M., & Arsu, Ş. U. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomonolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Testa, S., Atawna, T., Baldi, G., & Cincotti, S. (2022). The Innovation Potential of Islamic Crowdfunding Platforms in Contributing to Sustainable Development. *European Journal of Innovation Management*, 25(6), 1008-1035.
- TKBB. (2020). *Pay Senedi İhracı ve Alım Satımı*.
- Vural, B. (2024). *Türkiye Katılım Finans Ekosisteminde Kitle Fonlamanın Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Yaman, A., & Çalış, H. (2018). *İslam Hukuku*. Bilimsel Araştırma Yayınları.
- Yazıcı, S. (2019). The Analysis of Fintech Ecosystem in Turkey. *Journal of Business, Economics and Finance*, 8(4), 188-197.

- Yenice, A. C., & Genç, A. T. (2019). Hanehalkı Borçlanma Davranışlarında Karz-ı Hasen'in Yeri. İçinde S. Kaya, M. Özdemir, & A. T. Genç (Ed.), *Karz-ı Hasenin Kurumsallaşması*. Ensar Neşriyat.
- Yücel, N. (2021). *Kitle Fonlaması ile Kobi Finansmanı* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Zholdyuly, A. (2022). Türkiye Kitle Fonlaması Platformlarının Analizi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 72-84.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Büşra AKTAŞ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	KTO Karatay Üniversitesi
Fakülte	İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Bölümü	İslam Ekonomisi ve Finans
Makale ve Bildiriler	
1. Aktaş, B. (2022). Bir Sosyal Finans Kurumu Olarak İslami Mikrofinans Kuruluşları. İçinde S.Ülev & M. B. Çalışkan (Ed.), <i>Banka Dışı İslami Finansal Kuruluşlar</i> (ss. 59 – 84). Orion Akademi	